MAGYAR ZSOLT

SZÉNPOROS ÉLET

Jó szerencsét!

BÁNYÁSZHIMNUSZ

Szerencse fel! Szerencse le!
Ilyen a bányász élete.
Váratlan vész rohanja meg,
Mint bérctetőt a fergeteg.

Nem kincs után sóvárgok én,
Bányász kislányt óhajtok én.
Bányász kislányt óhajt szívem,
Ki szívemben bányász legyen.

És hogyha majd a föld ölében végóránkat éljük,
Isten kezében életünk, Ő megsegít reméljük!
S te kisleány, ne bánkódjál,
Bányásznak halni szép halál,
Egekbe szállani fel, fel!
Szerencse fel! Szerencse fel! Szerencse fel!

„ Imhol a föld alá megyünk
Aknán, s tárnákon át.“

SZERZŐ: MAGYAR ZSOLT

A BORÍTÓT TERVEZTE: KLÁRIK BALÁZS

ISBN: 978-615-01-4437-5

MINDEN JOG FENNTARTVA 2022

ELŐSZÓ

Köszöntöm a kedves olvasót!
A Szénporos élet című regény 2012-ben jelent meg először, zsebkönyv formájában a novum publishing kiadásában.
Azóta eltelt tíz év, s úgy gondoltam újra megjelentetem, ezúttal magánkiadásban. Megújult külsővel, némi kiegészítéssel és egy képösszeállítással szeretném még élvezhetőbbé és emlékezetesebbé tenni a könyvet, amelyet ajánlok mindenkinek, aki érdeklődést érez a bányászat iránt.
A történet a Mecseki Szénbányák felszámolásához kapcsolódik, pontosabban annak végkifejletéhez az utolsó létező széntermelő bányaüzem, Zobák-akna bezárásához.
A regény írásakor szerettem volna betekintést adni egy nehéz és izgalmas mesterség világába, illetve átadni mindazt, amit a munkájuk iránt elhivatottságot érző bányászok éltek át a bányabezárás során. Olvasói visszajelzések alapján mondhatom, hogy nem eredménytelenül.
Bányászemberektől azt hallom vissza, hogy újra a föld alatt találták magukat, érezték a szénport a levegőben olvasás közben. Akik sosem jártak odalent, azt mondták, végre van fogalmuk róla, milyen volt a bánya. Hozzátartozók jelezték azt, hogy a regény olvasását

követően végre el tudják képzelni, hogy milyen körülmények között dolgoztak a szeretteik.
Egyszer, pedig az egyik olvasó szomorúan mesélte, hogy a munkahely elvesztésének a folyamatát ő is átélte egy másik iparágban, a férje révén, aki képtelen volt feldolgozni a történteket.
Olvasói kérésre a regény végén található egy szószedet, a szakmai kifejezések magyarázatával.
Végül pedig egy fénykép összeállítás tekinthető meg, amelyet Klárik István gyűjteményéből válogattam az ő beleegyezésével.
Annakidején, amikor a regényt írtam, még oly friss volt az élmény, hogy nem tudhattam, van még egy cél, amely vezérli tollamat. A magam módján, íly módon szeretnék emléket állítani, egy, a napjainkban feledésbbe merülő hivatásnak!
Jó szerencsét!
Magyar Zsolt

SZÉNPOROS ÉLET

1.

Hosszú és gyötrelmes éjszaka volt. A percek óráknak, az órák napoknak tűntek. Molnár Márton csak forgolódott nyugtalanul a frissen illatozó, hófehér ágyneművel vetett franciaágyban, nem jött tartós álom a szemére. Időnként bosszúsan törölte meg homlokát, amelyen pimaszul és idegesítően kapaszkodtak meg a gomba módjára szaporodó izzadságcseppek.
Legalább annyira verejtékezett kényelmes fekhelyén heverve, mint annak idején, az első műszakján, amikor végre-valahára bekerült egy jó nevű fejtési csapatba. Akkoriban –több mint húsz évvel azelőtt – másképp mentek a dolgok. Aki bányásznak szegődött valami oknál fogva, az csak többéves, jól végzett munkájának köszönhetően kerülhetett valamely elismert csapatra, ahol aztán nap, mint nap bizonyíthatta, hogy ott a helye. Addig viszont élhette a tartalékok csöppet sem könnyű, kevésbé megbecsült életét.
Neki szerencséje volt, vagy inkább neve. A nagyapja és az édesapja is bányászemberként öregbítették a család hírnevét. Az utóbbit sokan ismerték személyesen is Márton munkatársai közül, de szinte mindenki hallott már róla, s tisztelettel fogadták a tragikus sorsú csapatvezető egyetlen gyermekét.
A főaknász – apja volt bajtársa – mindjárt védőszárnyai alá vette az akkor még nem túl erős fizikumú, a tizennyolcat éppen csak betöltött ifjút. Közel egy évig járatta anyagozni a legmenőbb fejtési csapatnak, míg végül a csapatvezető,

Vereckei Ákos, egy elosztás kezdetén odalépett a faléztáblához, és a főaknász kezéből kivette Márton négyjegyű azonosítószámát tartalmazó márkáját, majd odaakasztotta az 520-as fejtési csapat neve alatt sorakozó szögek egyikére.
Elégedett mosoly mutatkozott a mindig szigorú tekintetű főaknász, Szabó Miklós arcán, aki fiaként kezelte a szorgalmas, vasakaratú fiút, kiből kiváló bányászt szándékozott faragni. Nyomon követte minden lépését, észrevétlenül egyengette útját, anélkül, hogy érdemtelen előnyökhöz juttatta volna. Ezután laza mozdulatokkal rakosgatta az alumíniumból készült márkákat, míg mindegyik a helyére nem került. Miután végzett az elosztással, a termet betöltő hangján elkiabálta magát a koros férfi:
– Uraim! Jó munkát, de leginkább jó szerencsét! A szállítóakna nagy szeretettel vár mindenkit.
Ez a két mondat elengedhetetlen kelléke volt minden egyes műszakkezdetnek. E nélkül talán egyetlen bányász sem indult volna neki, de így szinte egyszerre fogták a becsomagolt sittes kajájukat, feltöltött kulacsaikat, váltás ruháikat, kéziszerszámaikat. Fejsze, fűrész, csákány, és komótosan ballagtak a lámpakamra felé, ahol magukhoz vették fejlámpáikat, menekülőkészülékeiket, hogy aztán a két akna valamelyikén alászálljanak a végeláthatatlan mélységbe, ahol nincs napfény, sem égbolt, nincsenek felhők, sem záporok, nincsenek virágok, fák, sehol egy fűszál, egyáltalán, semmilyen növény nem terem. Nincs ott más, csak kemény munka, férfias küzdelem az örök sötétségben pislákoló lámpafényben. Ott minden más, az egy külön világ, amit a bányász szeret, tisztel és becsül.

Szabó Miklós lelépett a dobogóról, odament Vereckeihez és finoman félrevonta, hogy senki se zavarja őket, és így szólt:
– Vigyázz te is erre a gyerekre! Olyan bányász lehet belőle, amilyen az apja volt. Rajtunk is múlik, hogy több szerencsével járjon, és ne úgy végezze.
– Ismersz jól, megteszem a tőlem telhetőt – válaszolt a férfi határozottan.
Piszok egy nehéz nap volt. A közel harminc fok dőlésű fafejtésben megállni is nehéz volt, nemhogy dolgozni nyolc órán keresztül egy tizenkét kilogramm súlyú fejtőkalapáccsal. Ráadásul kifogott egy kokszosodott szénréteget, ami aztán hagyta magát nyomatni a réselővel. A koksz olyan fajta, hogy nem adja könnyen magát. A réselőnyárs nehezen talál utat magának, és egészen apró darabok feszíthetőek le, igen fáradságos munka árán. Ellentétben a ragyogóan csillogó, minőségi kőszénnel. Abban csak úgy szalad a nyárs, és szép nagy darabokban borul ki a kőzet évmilliós helyéről.
Márton elszánt volt, és inkább belepusztult volna, mintsem kudarcot valljon. Keményen és kitartóan dolgozott, bár egyre jobban fáradt. A bal válla több ízben is görcsbe rándult. Vereckei félóraként megállt a háta mögött és odaszólt: – Ez nudli, édes fiam, sokkal keményebben!
Márton ekkor jött rá, miért hívják a háta mögött kemény nudlinak Vereckeit. Bármennyit is dolgozik az ember, ő mindenkit így noszogat.
Műszak végén kimerülten rogyott össze. Legszívesebben bekúszott volna a hátfejtésbe a pillérek közé – ahol még akad elég oxigén –, és ott helyben elaludt volna. Utolsó erőtartalékait mozgósítva mászott fel a fronthomlokon,

hogy aztán egy szintes vágatszakaszon végighaladva elérje a népesmegállót. Ott következett a végső megpróbáltatás: a népescsillébe valahogy be kellett tornáznia magát. Keresett egy üres vagonettet a szerelvény legvégén, hová bedobta összes holmiját. Jobb lábát a csillekerékre helyezte, s nagy lendületet véve megpróbálta által vetni testét a csille peremén. Balszerencséjére félúton elakadt, és minden bizonnyal hatalmasat puffanva terült volna el a zúzott kővel gondosan feltöltött talpfák között, ha egy acélos szorítású kéz el nem kapja gallérját, és ki nem segíti szorult helyzetéből.
Vereckei mosolygott rá szélesen.
– Ne félj, alig látták páran, azok meg csak tisztelnek érte, nem fognak kinevetni. Jól dolgoztál, és fogadd ezt tőlem – mondta, és egy fenőkövet nyújtott Mártonnak.
– Ha így folytatod, vájár lesz belőled, s akkor szükséged lesz éles fejszére az ácsoláshoz – fűzte még hozzá, aztán elindult a szerelvény mentén, leellenőrizni a létszámot, hogy jelt adhasson az indulásra a türelmetlenül toporgó mozdonyosnak.
Molnár Márton azon az emlékezetes napon kóstolta meg először saját verejtékének savanykásan sós ízét, amikor kövér izzadságcseppek lepték el testét, melyek percek alatt átnedvesítették ruházatát, s végigszánkáztak szénporos arcán, utat keresve kicserepesedett ajkaihoz.

A múlt felidézése nyugtatóan hatott meggyötört lelkére, végre álom jött szemére.
Nem tartott sokáig. Egy riasztóberendezés hangszórójának messze szálló lármája zavarta meg a kisvárosi lakótelep éjszakai nyugalmát. Kíméletlenül tört utat magának

ajtókon, ablakokon, falakon át, a békés környék lakóinak legnagyobb bosszúságára.
Molnár Márton elsőként riadt fel amúgy sem túl mély álmából, majd beletörődéssel várt a kellemetlen közjáték végére. Talán az egyik szórakozóhelyen felejtettek nyitva egy ablakot, és a feltámadó szél mozgatta meg az útjába kerülő függönyt, vagy éppenséggel a technika ördöge gondolt egyet, de az is lehet, hogy tényleg betörtek valahová – morfondírozott magában, miután vetett egy röpke pillantást az egészből mit sem észlelő feleségére.
Edit mély álomba merülve, egyenletesen szuszogott mellette. A holdvilágos félhomályban jól kivehetőek voltak nemes arcvonásai. Hosszasan kémlelte a szeretett arcot, időközben a sziréna is elhallgatott. Szerencsés embernek tartotta magát, amiért ilyen asszonnyal hozta össze a sors, akiben minden tekintetben megfelelő társra lelt. Kapcsolatuk nemcsak lelkileg volt megingathatatlan. Ennyi idő után is forró vágy kerítette hatalmába, ha felesége testének a közelségét érezte, oly sok év múltán is édesnek ízlett minden szerelmes pillanat. Edit nyíltszívű ember volt, csakúgy, mint az apja, Szabó Miklós.
Márton rengeteget köszönhetett annak az embernek, s áldotta sorsát, hogy hallgatott rá annak idején, amikor tévútra került.
Azt az emlékezetesen fárasztó műszakot számos még nehezebb követte, de ő kitartó volt, és rövidesen kihagyhatatlan tagja lett a csapatnak. Egyre jobban megerősödött, izmai megacélosodtak, a zsenge ifjúból kőkemény férfi lett. Szálfa termetével, széles vállaival, mindig csalfa mosolyával célpontjává lett a női nemnek, de ő csak futó kalandokba bocsátkozott, egy lány se kötötte le

hosszabb távon. Persze nem is volt dolga, csak könnyűvérű partnerekkel. Kedvelte az egyéjszakás kalandokat, amelyek valamely szórakozóhely zsúfolt tánchelységében kezdődtek.
Rendszeressé váltak a műszak utáni féktelen tivornyák, természetessé lett a duhajkodás. Úgy vélte, nemcsak a munka frontján kell helytállnia, és mindenben megpróbált versenyre kelni csapatbeli cimboráival. Habzsolta buta módon az életet, egyre veszélyesebb vizek felé evezett, anélkül, hogy tudomása lett volna róla.
A kimerítő munka után jólesik egy-két pohár ital a szomjas bányásznak, amit legtöbbjük semmi pénzért ki nem hagyna. Vannak, akik kutyafuttában felhörpintik a maguk szokott adagját, és iparkodnak haza, de vannak olyanok is, akik órákon át vedelnek az első útjukba kerülő füstös és zajos kocsmában. Mire hazatérnek, épphogy marad idejük, hogy fáradtságukat és alkoholmámorukat kipihenjék valamelyest, mire munkába kell indulniuk.
Ők azok, akik élen járnak a melóban, de ha véletlenül kicsit jobban elkapja őket a gépszíj, napokig munkára se jelentkeznek, a felmerülő létszámhiány miatt fogát szívó aknász bosszúságára, ki szentül fogadkozik: ezúttal bumli lesz a vége.
Az igazolatlan hiány, a bumli, súlyos következményekkel jár: ugrik a nagy becsnek örvendő hűségjutalom – ami nem kevés pénz – illetve három után elbocsátás következik. Így aztán az aknászok is kénytelenek beérni kisebb-nagyobb dorgálással, amit szemlesütve vételeznek be a megkerült bárányok, kiknek leghőbb vágya, hogy írják már be azt a fránya szabit.

Aknásza és bumlisa – mert a többiek csak így csúfolják meggondolatlan társaikat – egyaránt válogatja, hogy miképp zajlik le a folyamat, de a vége szinte mindig ugyanaz. Van olyan aknász, aki a hónap végéig hagyja őrlődni a vétkest, akkor „utolsó alkalommal” címszó alatt beírja nagy kegyesen, de van olyan is, aki nem rágódik sokat az ügyön. Tudja jól, nem telik bele két hónap, és újra ott fog előtte toporogni a lókötője. Ám addig megbízhatóan végzi a munkáját.

A bumlisok is különböző stílust képviselnek. Volt rá példa, hogy elsírta magát az illető a ráförmedő aknász előtt, de volt olyan is, aki felettese jól ismert humorát próbálta kihasználni.

Vikor Tamás történelmet írt egy ilyen alkalommal. Tettének híre ment az összes aknán, de még a városban is. Évek múltán is emlegették a víg kedélyű bányászok.

Kemény, fogcsikorgató hideggel járó tél volt, nagyon kellett a szén. Feszített ütemben folyt a termelés, a vezetőség szabadságstopot rendelt el. Vikor Tamás nem tartozott a tipikus bumlisok sorába, még ha évente két-három alkalommal be is indult a vezérhangya nála, és csont részegre itta magát. Ennek pont a legrosszabbkor jött el az ideje, pedig nagy merészség volt bumlit véteni akkortájt. Tudta ezt ő is nagyon jól, és egy félig józan pillanatában beviharzott a körletirodába, megállt az aknászánál, és mielőtt az felocsúdhatott volna, borgőzös hangon előadta magát:

– Kérek szabit mára, tegnapra, holnapra, na meg egy ötezrest, mert baromira szomjas vagyok.

Először szikrákat hányt a főaknász haragos kék szeme, de aztán megenyhültek arcvonásai, majd vigyorogva kiírt két hét szabit, és a pénzt is odaadta.
– Most lesz időd kipihenni magad! Utána viszont itt a helyed hétvégéken is, egészen tavaszig – mondta elégedetten a meghökkent Vikornak, akinek sajgott a szíve az elfecsérelt szabik miatt. Illedelmesen elköszönt, és meg se állt az első kocsmáig, ahol tisztességesen leitta magát.
Márton is jó úton haladt afelé, hogy pironkodva próbálja elintézni élete első bumliját.
Egyre többet időzött cimboráival a szórakozóhelyeken, egyre jobban élete részévé vált az ital. Amikor első ízben csalták el sörözni műszak után, még nem sejthette, mit is jelent az valójában, ha nem tud vigyázni magára. Nem kivételeztek a zöldfülűvel, sőt, kíváncsi tekintetek vizslatták, hogy bírja a kiképzést.
Sört rendeltek szilvapálinkával, ahogy az illő a folyadékveszteséget pótolni vágyó, az idegi feszültséget feledni, ellazulni akaró munkásemberhez. Állta a sarat, egészen a negyedik körig, akkor ugyanis az illemhelyen kötött ki. Arra még emlékezett, mennyire kavarog a gyomra, és forog körülötte a világ, majd összehány mindent maga körül, de végül filmszakadás történt. Azt hírből hallotta, hogy ketten cipelték haza, egészen a közeli telepen lévő albérletébe, ahol liszteszsákként dőlt el szobája padlóján, a háziasszony legnagyobb megrökönyödésére.
Másnap iszonyúan érezte magát. Az hagyján, hogy majd szétpattant a feje, háborgott a gyomra, s fájt minden porcikája, ám a gyötrő szégyenérzet és a marcangoló önvád elviselhetetlennek tűnt. Kínjában megfogadta: ez többé nem fordulhat elő.

Annyiban sikerrel járt, hogy azután kivétel nélkül saját lábán tért haza, s többnyire ura tudott lenni önmagának, de továbbra is nagy előszeretettel vett részt a mindennapos bevetéseken. Nem tellett sok időbe, s az ivászatban is teljes értékű harcossá vált.
Azért próbált ügyelni arra, hogy műszakkezdésre aludjon pár órát, és kellőképpen kitisztuljon a feje. Igaz, nem mindig járt sikerrel, esetenként cudarul érezte magát, amit a tiszta öltözőben lehajított felessel próbált orvosolni. Volt választék bőven, minden sorra jutott egy-egy zugárus, akik készségesen kínálták azokat, akiknek éppen kedve szottyant egy kis életerőre, vagy csak lazulni akartak, mielőtt átcsoszognának a gumipántos fa- papucsukban a piszkos öltözőbe, ahol már harapni lehet a szénport a levegőben. Ott legtöbben elkomorult arccal öltik fel az áporodott szagú munkásruhát, mely még nedves az előző napi izzadtságtól, miközben átgondolják a rájuk váró feladatokat, majd kobakjukat hónalj alá csapva elindulnak a falézolóba.
Ott egész más a hangulat, megszokott zaj tölti be a hatalmas csarnokot. A bányából kiszállók vegyülnek a leszállásra várókkal. Üdvözlik egymást, váltanak néhány szót, megbeszélik a munkahelyek állását. Vannak, akik a váltójuk heccelésére használják fel a néhány percet, s különböző szövegekkel bosszantják azokat: „Nekünk nagyon rossz volt, de nektek sokkal rosszabb lesz!”, vagy „Hozzátok helyre, amit kínkeservesen elszúrtunk!”, kiabálják, aztán iszkolnak fürdeni, mielőtt a válogatott jelzőktől hemzsegő jókívánságok utolérnék őket.
Némelyek veszekedésig fajuló, heves szakmai vitába bocsátkoznak, kifogásolván a másik szak ténykedését.

Nem ritkán durva jelzőkkel illetik egymást, nem rettenve vissza még a fenyegetőzéstől se, de a végén azért harag nélkül válnak el, mennek tovább és néhány perc múltával nem is emlékeznek az egészre.
A raportterem vaskos ajtajának nyitódása vet véget a zsibongásnak, mikor is megjelenik az elosztást végző aknász, aki egy „Jó szerencsét” kíséretében fellép a dobogóra, s röpke negyedóra leforgása alatt kitelepíti a munkahelyeket, elosztja ügyesen a közel százhatvan főt.
Márton ügyesen vegyült el a tömegben, mikor ivott műszak előtt, nehogy szemet szúrjon Szabó Miklósnak. Szégyellte volna magát nagyon, ha lebukik, de kisebb gondja is nagyobb a főnöknek, minthogy vele foglalkozzon – nyugtatgatta magát bizakodva. Mire meg odaér a munkahelyre és találkoznak, addigra kiizzadja magából a lelkét is, nyoma sem lesz kótyagosságának.
Egy délutános műszak után Sümeki Gergely születésnapját ünnepelték, aki ritkán tért be inni velük, de akkor nehéz volt tartani a lépést vele. Márton ezúttal nem is szándékozott így tenni, néhány sörnél nem engedélyezett magának többet. A héten egyszer már bujdokolt Szabó elől, nem akart ilyen hamar ismételni. Érezte, hogy kezd besokallni, ami előbb-utóbb megbosszulja magát.
Éjféltájt már tetőfokára hágott a hangulat, valaki még lányokért is küldött, akik nagy örömmel mentek a hívó szóra. Bányászkörökben jól ismert személyek voltak ők, akik nem riadtak vissza semmitől. Ott volt többek között Mangán teknő, aki a bányában használatos, több mint kétmázsás kaparóalkatrészről lett elnevezve.
Nem hiányozhatott Tűlábú sem, ő nádszálvastagságú futóműveivel érdemelte ki hírnevét, na meg annak, hogy

csúnyábban beszélt, még a legtrágárabb férfiaknál is. Természetesen Keverika se maradhatott távol, akiért bolondultak a bányászok, olyan csinos és kívánatos volt, ám ennek ellenére is legtöbbször partner nélkül maradt. Ennek egyetlen oka volt: a legnagyobb szeszkazánokat is lazán asztal alá itta. Ha véletlenül mégis emberére akadt, és esetleg tetszett is neki az illető, annak az ágyban hajtotta ki maradék erejét úgy, hogy egy hétig kifacsart citromnak érezte magát.
Márton jól taktikázott, észrevétlenül kerülte el a többiek sorsát, s a legjózanabbnak vallhatta magát a díszes társaságból. Persze nem is gondolhatta, milyen veszélynek teszi magát ki, és milyen következményei lesznek.
Hajnal felé járhatott, az első ébredő napsugarak vidáman törtek utat a sötétségben, amikor Keverika ellenállhatatlan vonzerővel rántotta maga mellé egy taxi ülésére a láthatóan megszeppent arcú ifjút, kinek még azt is megbocsátotta, hogy nem vette ki részét a tivornyából. A lány nem hazudtolta meg hírnevét, felejthetetlen élményt nyújtott Mártonnak, aki később sosem volt büszke életének ezen züllött szakaszára, kisstílű hódításaira.
Szemernyi alvás nélkül, kimerülten ment dolgozni. A szokásosnál is nagyobb gonddal vegyült el munkatársai között az elosztás kezdetekor. Nem is lett volna semmi gond, ha Sümeki nem szúrja ki magának a remegő lábakkal, szorongva meglapuló csábítót – aki elpecázta előle Keverikát –, és harsány hangon nem kezd kiabálni:
– Hej, öcsém, úgy festesz, mint akit most húztak elő egy keverőtárcsás mosógépből. Ráadásul olyan véknyak a füleid, hogy átsüt rajtuk a nap! Most biz’ nem cserélnék

veled, bár néhány órával korábban szívesen tettem volna hasonlót.
Minden tekintet Mártonra szegeződött, még Szabóé is, aminek meglett a következménye. Addig tette-vette a márkákat, míg Mártonét le nem emelte a helyéről, és minden feltűnés nélkül a kezében felejtette.
Márton elszorult szívvel lépett főnökéhez, miután az befejezte beszédét az utolsóként induló Vereckeivel, aki vigyorogva kacsintott és halkan odaszólt:
– Ne aggódj, nem fog megenni, csak leszedi a fejed!
Márton megállt Szabó előtt és szégyenkezve kérdezte:
– Mi lesz velem, főnök? Nem tette a pléhemet sehová.
– Nem szállhatsz le, szabit írok mára! Amíg lerendezem a műszakírást, addig szépen fürödj ki! Várlak az irodában, beszédem van veled! – jött a határozott utasítás.

Felült ágyában. Sok év múltával is röstelkedve gondolt arra a sorsfordító napra. Sokáig átkozta a pillanatot, amely útjába vetette azt a züllött szex-őrült némbert, kinek az ágyában töltötte a pihenésre szánt órákat, s került ezzel megalázó helyzetbe.
Később, amikor élete helyes keréknyomba terelődött, lényegesen megváltozott a véleménye.
Egy éjszakás túlóraműszak után vasárnap reggel autózott hazafelé a sűrű ködbe burkolódzott völgyben. Fáradt és álmos volt nagyon, alig vette észre az út szélén felbukkanó törékeny női alakot. Lassan, céltalanul ballagott, a fejét sem emelte meg a közeledő motorbúgás hallatán. Bár két éve nem látta őt, azonnal felismerte, amint elhaladt mellette. Óvatosan fékezett a csúszós úton, s jó néhány

méterre állt meg tőle. A lány habozás nélkül beszállt, pillantást se vetve a sofőrre.
– Szevasz, Erika – szólt Márton.
A lány kedvetlenül fordította fejét a hang irányába, szeméből érdektelenség sugárzott, ami rögtön tovaszállt, amikor jobban szemügyre vette Mártont.
– Hát élsz még, szépfiú?
– Most élek igazán – válaszolt Márton.
– Jó neked, én már azt sem tudom, hogy milyen az.
– Mit keresel itt ilyenkor?
– Buli volt, de épkézláb férfi nem akadt. Taxira meg nem futotta.
– Ott laksz még?
– Aha!
– Hazaviszlek, ha nem bánod.
– Az jó lesz. Megköszönöm, ígérem!
– Milyen formában?
– Tudod te azt.
– Bár fantasztikus volt veled, azért most kihagynám.
– Nocsak, nocsak! Rászoktál a fiúkra?
– Ne gúnyolódj, nem erről van szó. Lehet, hogy számodra elképzelhetetlen, de szeretek valakit: a feleségemet.
A lány arca hirtelen elkomorult, szemébe könny szökött, majd váratlanul beszélni kezdett.
– Én is szerettem valaha, mégpedig nagyon. Fiatalkorú voltam, a szüleim tiltottak tőle, így titkoltuk a kapcsolatot. Alig vártuk a tizennyolcadik születésnapomat, hogy összeházasodhassunk. Két hónap volt vissza, önfeledten tervezgettük az esküvőnket. Egy közeli faluban laktam, ő itt bányászkodott.

A leány elhallgatott, bambán bámult a köd sűrűjébe a kissé maszatos ablakon át. Márton kíváncsian várta, hogy folytassa, ám nem akart kérdezősködni. A lány néhány perc múlva magától folytatta.
– Péntek délelőtt még telefonált, hogy másnap megmutatja az albérletet, amit kinézett kettőnknek. Délután leszállt a föld alá, és meghalt egy sújtólég-robbanásban. Elhagytam a szüleimet, és beköltöztem az albérletbe, azóta is ott élek. Nem tudom őt feledni, csak az ital teszi elviselhetőbbé az életem. Ha nem iszom, szenvedek, ha viszont igen, akkor semmitől sem riadok vissza. Gyűlölöm a sorsom, az életem, de legfőképp önmagam.
Percekig csend honolt a jól fűtött kocsiban, az utastérbe tóduló fenyőillat befurakodott minden zugba, kellemes illatot hagyva maga után.
A lány arcvonásai megkeményedtek, nemrég kimutatott érzelmei nyomtalanul tűntek el szíve keserűségében. Szemmel láthatóan bánta őszinte kifakadását, amivel felfedte gyengeségét valaki előtt, aki mit sem érthet az ő nyomorúságából.
Márton elfojtott hangja törte meg a rájuk telepedő csendet.
– Az én apám is bányászként halt meg. Anyám tiltotta, hogy én is a föld ölében keressem a kenyerem, pedig mindig is tudtam: ott a helyem. Az érettségimet követő héten veszítettem el anyámat, senkim sem maradt a világon. Hamar a bányában kötöttem ki, ahol barátokra és némi megnyugvásra leltem. Mikor lent vagyok, olyankor érzem apám közelségét, kit nem ismerhettem. A szénfal ragyogása a fénynyalábban olyan, mintha apám büszke tekintete vetődne rám; amikor megcsap a hátfejtés andalító hősége, mintha ő lélegezne valahol a láthatatlanban; mikor

pedig reng a fejtés és futni kell, nem félek, mert én tudom, hogy az ő erős karja nem engedi összedőlni az ácsolatokat, míg el nem futottam. Odalent sosem volt baj, de amikor hazatértem otthonomba, akkor mindig rám tört a magány és keserűség. Észrevétlenül sodródtam egy olyan úton, amelyen te jársz, és ki tudja, hová jutok, ha egy erős kéz le nem térít onnan. Most boldog vagyok, amit neked is kívánok tiszta szívemből.
– Jó ember vagy, Márton, és megérdemled, hogy révbe értél. Egyszer majd én is talpra állok, ígérem, de addig még szenvednem kell – mondta elszántan.
Időközben megérkeztek a latyakos útjaival siralmas képet mutató, egykor szebb napokat megélt lakótelepre. A lány kiszállt, nagy barna szemeivel szomorú pillantást vetett Mártonra, így mondva köszönetet és intve búcsút is egyben, majd apró lépteivel szó nélkül indult a sárgára pingált, lepusztult házikó irányába.
Néhány hónap múlva felkereste szüleit és visszaköltözött hozzájuk, majd feleségül ment egy helybélihez. Bár képtelen volt szeretni, férjét megbecsülte. Jó asszony lett belőle, akit két gyönyörű gyermekkel áldott meg az ég, megalapozva ezzel boldogságát.
Márton hosszasan merengve bámult a lány után, miközben az együttlétükre gondolt. Sokáig, minden baj okozójának tartotta, valójában sorsának jobbra fordulását köszönheti a röpke kalandnak. Amennyiben Keverika nem szipolyozza ki minden energiáját telhetetlen fúria módjára, ha nem elcsigázottan ment volna műszakra, ha az a hebehurgya Sümeki nem pellengérezi ki, akkor nem kellett volna várakoznia elszorult szívvel az aknásziroda előtt, hogy

Szabó Miklós végre-valahára befejezze a műszakírást és akkor ki tudja, hogyan alakult volna a további sorsa?

Feladta még az alvás reményét is. Gondjai oly súlyos teherként nyomták meggyötört lelkét, hogy képtelen volt megnyugodni, csak emésztette magát, a megoldás pedig nem akart mutatkozni.
Feltápászkodott helyéről, ügyelve, nehogy zajt csapjon, megzavarva felesége édes álmát. Próbált nesztelenül kiosonni a hálószobából, ám a nagykorúságát nemrég betöltő hajópadló bosszantó nyikorgással reagált a mázsás teher nyomására.
– A mindenségit! – hördült fel, miközben az ajtóból ideges pillantást vetett az ágyában mozgolódni kezdő Editre.
Hirtelen arra gondolt, mióta rágja már a fülét az asszony egy padlócseréért, de még eddig nem volt hajlandó időt szakítani rá. Végre érezte izzadó talpa alatt az előszoba szilárd kövezetét, majd becsukva maga mögött a háló ajtaját, kissé megkönnyebbülve ment ki a konyhába.
Behelyezett egy csésze vizet a mikróba, teafiltert kotort elő a faliszekrényből, cukrot és citromot készített az asztalra. Ezután odalépett az ablakhoz, s a reluxa résein át az égbolt kémlelésével terelte el a figyelmét.
A telehold nagylelkűen vetette oda néhány kósza sugarát a harmadik emeleti ablak páracseppekkel sűrűn benőtt üvegére. A csillagok serényen hunyorogtak magamutogató égi társuk fényes udvarának hátterében.
Mindig megbabonázva bámulta az égi látványt, még most is feledni tudta gondját-baját néhány másodperc erejéig. Lenyűgözte a megfoghatatlan végtelenség, a milliónyi égitesttel büszkélkedő világűr.

A mikró tikkelése szakította meg rövidke megnyugvását.
–Mily' csodálatos a világegyetem, mily' titokzatos és hatalmas, s mily' apró kis elemei vagyunk mi emberek, s mégis mily' nagy problémáink lehetnek! – sóhajtott fejcsóválva, miközben beleejtette a szamóca ízű filtert a buzgón bugyborékolva forrongó vízbe.
Nem az a fajta ember volt, akit valaha is a kétségbeesés, tanácstalanság jellemzett volna, sőt kiegyensúlyozott életet élt hosszú-hosszú évek óta. Nem szerette a halogatást, a megoldások elodázását. Munkája révén lételeme lett a gyors döntéshozatal, a mindenkori határozott állásfoglalás, melyet a magánéletére is kiterjesztett. Most azonban galád módon cserbenhagyta eddig jól működő ítélőképessége, képtelen volt dönteni jövőjét illetően. Valójában még azt is kétségbe vonta, van-e neki egyáltalán ilyen?
Tudta, hogy élete sorsfordulóhoz érkezett, mint annak idején, amikor Szabó Miklós hanyag mozdulattal csapta hóna alá a műszaknaplót, és intett a legszívesebben világgá rohanó ifjúnak.

Megilletődve lépett be az aknászirodába, honnan gyakorta hallatszott hangos asztalcsapkodás, eszeveszett ordibálás. Állítólag a körletvezető hetente összetört két darab telefont az idegtépő raportok hevében, amelyek a napi teendők ismertetését, az előző szak munkájának a kiértékelését voltak hívatottak szolgálni.
Éppen senki sem tartózkodott bent kettőjükön kívül. A körletvezetés visszavonult saját irodájába, a reggeles aknászok még lent voltak a bányában, a délutánosok pedig meglátogatták a büfét a folyosó végén, így biztosítva lehetőséget a négyszemközti beszélgetéshez Márton és a

főaknász között, aki hellyel kínálta beosztottját egy rozoga széken.
– Nincs sok időm, ezért rövid leszek – kezdte beszédét Szabó, és legszigorúbb nézését elővéve, szinte széke támlájához szegezte szerencsétlen Mártont. – Nem tetszel az elmúlt időszakban, most is, hogy nézel ki? – fogta vallatóra áldozatát ellentmondást nem tűrő hangon.
– Cudarul – hebegte Márton, majd megpróbált felhozni valamit a mentségére. – Tudja, mindenért az az átkozott bestia, Keverika okolható. Nem tudhattam előre, mit fog művelni velem. Azért a munkámat még el tudnám végezni.
– Nem csak a mai napról van szó. Ilyen előfordulhat négyhavonta egyszer, de nem havonta négyszer! – fakadt ki Szabó mennydörgő hangon.
– Ennyire látszott a munkámon? – gondolkodott Márton fennhangon, megfeledkezve magáról zavarában.
– Teszek én a te munkádra, édes fiam! – hördült fel indulatosan az idős férfi. – Én csak azt látom, hogy Molnár Géza gyermeke, akit én is fiamként szeretek, rossz útra tévelygett. Segíteni akarok, ha engeded.
– Miből gondolja, hogy rossz vagyok?
– Félreértesz. Becsületes, derék ember vagy, csak rossz társaságba keveredtél, és hagyod sodródni magad.
– Csak nem a barátaimra tetszik gondolni, akikkel eljárok szórakozni kicsit meló után?
– Ők nem barátok, csak ivócimborák. Bár tisztelem őket, mert rendes emberek, a munkában is maradéktalanul helytállnak, de tudnod kell azt is róluk: ők azok, akik ostoba módon, önpusztító életet folytatva tönkreteszik magukat. A bányamunka és a züllött életmód nem férnek meg egymás árnyékában hosszú ideig. A kimerítő munkát

rendszeresen ki kell pihenni, a szervezeted ért ártalmakat egészséges életmóddal, sok pihenéssel ellensúlyozhatod. Ráadásul mindenkor tiszta fejre van szükséged odalent. Aki nem így tesz, az megnézheti magát. Negyvenévesen roggyant öregember lesz belőle, az ötvenet kevesen élik meg. Családi életük jóval korábban tönkremegy, más nem jut nekik, mint a pia és a meló. Szerencsére nem sok társunk él így, de mindegyikükért nagyon fáj a szívem. Nem akarom, hogy te is közéjük tartozz!
– Azt hiszem, értem, amit mondani akar – szólt Márton lehajtott fejjel.
– Az még kevés! Tudd is, hogy mi a teendő! Nem lesz könnyű, de kis segítséggel menni fog, ígérem!
– Tudja, főnök, én annyira nem vágyom az italt, nem azért járok el a többiekkel. Meló után, mikor hazafelé veszem az irányt, szinte rettegek a rám váró magánytól. Nincs senkim az égadta világon. Egy ideje érzem, baj van az életemmel, de nem akartam szembenézni a valósággal. Köszönöm, hogy felnyitotta szememet, és szeretném, ha segítene.
– Bízd csak ide magad! Majd kézbe veszem a magánéleted – derült fel Szabó egy csapásra, és jóízűen megveregette a fellélegző Márton vállát. – Először is, hadd hívjalak meg a hétvégi Fokos túránkra. Szombat reggel indulunk az üzem pihenőparkjából, teszünk egy jókora kört a környező erdőkben, aztán ugyanoda térünk vissza. A lustábbja nem tart velünk, ők addig raknak egy hatalmas tábortüzet, ahol este ökörsütéssel koronázzuk meg a napot. Legtöbben családostól jövünk, úgyhogy lesznek szép számmal korodbéliek is.
– Köszönöm a meghívást, és örömmel jövök!

– Addig is, volna egy ajánlatom. Gondold át jól, amit mondok, és szeretném, ha mielőbb választ adnál.
– Miről volna szó? – kíváncsiskodott Márton.
– Fülembe jutott, hogy szép eredménnyel érettségiztél. Ősszel indul aknászképzés a cég szervezésében, ahová szépreményű fiatalok jelentkezését várják. A szakunknak is illene valakit nevezni, aki helyt állna mind az iskolában, mind pedig vezetőként a későbbiekben. Kell az utánpótlás. Én rád gondoltam, kiváló aknászt faragnék belőled, olyat, aki sokra viheti a szakmában, beváltva ezzel édesapja dédelgetett álmait.
– Maga ismerte apám álmait? – kérdezte Márton csillogó szemmel, hirtelen feledve ottlétének a tényleges okát.
– Igaz barátok voltunk, sorsunk szorosan egybeforrott gyermekkorunktól fogva, egészen a sajnálatos haláláig. Együtt jártunk vájáriskolába, vállvetve teljesítettük első műszakunkat az üzemnél, egy szakban, egy csapaton dolgoztunk. Ő lett a csapatvezető, én pedig a helyettese. Ismertük egymás legrejtettebb gondolatait is, szavak nélkül megértettük egymást.
Szabó rövid szünetet tartott, szembetűnően küszködött érzelmeivel. Hirtelen felállt, és az ablakhoz lépett, hátát mutatva izgatott hallgatójának. Kisvártatva újra beszélni kezdett.
– Házasságkötésüket követően a leghőbb vágya egy fiúgyermek születése volt, aki a bányászatban szárnyalja túl apja sikereit. Évekbe tellett, míg édesanyád várandós lett. Hatalmas ünnepléssel köszöntöttük a jeles eseményt, apáddal madarat lehetett volna fogatni. A későbbiekben sem lanyhult mámora, nem telt el úgy műszak, hogy ne beszélt volna születendő gyermekéről.

A férfi újra elhallgatott, két kezével az ablakpárkányra nehezedett, fejét lehajtotta, nyelt egy nagyot, s fojtott dühével a hangjában folytatta a történetet.
– Nem élhette meg a várt napot, egy fájdalmas tragédia megakadályozta álmai beteljesülését. Nem voltam velük azon a napon. Egy gyötrő gyulladt fog miatt egész éjjel ébren voltam, reggel szabit írattam, majd első utam a fogorvoshoz vezetett. A társaim provokációs robbantást hajtottak végre műszakváltásban, és egy kivételével mind odavesztek az azt követő gázkitörésben. Ha velük lettem volna, biztosan elkerüljük a szerencsétlenséget. Apád nem ismerte a félelmet, vakmerő ember hírében állt. Nem tisztelte a természet erejét eléggé, és ez lett a veszte. Én az ellenkező oldalt képviseltem, túlzott óvatosságommal, elővigyázatos természetemmel az ő vészféke voltam. Mindig hallgatott rám, jól kiegészítettük egymást. Ha ott vagyok, nem követik el a végzetes hibát.
Szabó Miklós fölegyenesedett, szomorú pillantást vetett Mártonra, láthatóan befejezte mondandóját.
– Mi történt, milyen hibát emleget? – kérdezte Márton hevesen.
– Erről az egyetlen túlélő tudna beszélni, de ő nem hajlandó erre. Egy biztos: olyan helyen érte őket a halál, ahol a robbantás idején senki sem tartózkodhatott volna.
– Ki az az ember? Itt dolgozik még? Ismerem?
– Többé nem szállt le a föld alá, egy értelmes szót se lehetett kihúzni belőle. Teljesen megőrült.
– Hol él? Hogy hívják? – pattant fel Márton a helyéről.
– Nyugodj meg, kérlek! Egyszer majd elviszlek hozzá.
– Ne haragudjon, ha tiszteletlen voltam!

– Nem tesz semmit. Még szeretnék megosztani veled egy gondolatot, mielőtt elmész. E szörnyű tragédiát követően határoztam el, hogy aknász leszek, mégpedig olyan, aki felkészültségével, szaktudásával, körültekintő munkájával vigyázza és óvja a hozzá beosztott dolgozók egészségét, testi-lelki épségét, és mindent megtesz a balesetek elkerülése érdekében.
– Ezt érzi és tudja minden, a keze alatt dolgozó bányász – helyeselt Márton.
– Nem könnyű feladat, de hidd el, megéri.
Görnyedt háttal, szemlesütve lépett be az aknászirodába, ám feszesen kihúzott felsőtesttel, magasra emelt fővel, szilárd lélekkel távozott onnan. Nem volt ő az a céltalan ifjú többé, tudta mi a feladata: életre kelteni apja elveszett álmait.

Óvatos megfontoltsággal kortyolgatta gőzölgő teáját. Hajnali hármat ütött a szomszéd órája, olyan tisztán hallatszott, mintha a saját lakásában kongatott volna a derék szerkentyű, nagy kötelességtudóan.
Miután megitta teáját, újult erővel tört rá a bizonytalanság, a gyötrő kétségbeesés megvadult fenevadként mélyítette karmait áldozata félelemmel telt szívébe. *Mit tegyen? Hogyan tovább? Hogy is kerülhetett ilyen kiszolgáltatott helyzetbe pont ő, ki mióta eszét tudja, rendet, jólétet és gazdagságot biztosít maga körül. Megteheti-e családjával, hogy ez egyszer önös érdekeit előtérbe helyezve a szívére hallgat, és idő előtt szembe néz az elkerülhetetlennel, vagy meghasonulva önmagával végignézi a lelkének oly facsaró pusztulást, és szenvedve a keserű tapasztaltaktól kibírja, egészen az utolsó percig.*

Ilyen, és ehhez hasonló megválaszolhatatlan gondolatok ostromolták zavargó elméjét, mígnem iszonyatos erővel sújtott le hatalmas öklével a virágmintás abrosszal terített asztallapra.
Egy pillanat erejéig engedte csak szabadon indulatait, máris aggódva tekintett a szobaajtóra, attól tartva, sikerült fellármáznia szeretett feleségét. A világért sem okozott volna ijedtséget annak az asszonynak, akit azon a szép emlékű Fokos túrán vetett útjába a sors nagylelkű akarata.

Alig várta, hogy eljöjjön a szombat reggel, és közölje Szabóval: kész a tanulásra, és szeretne a nyomdokaiba lépni. Tudta, hogy mennyire nehéz feladat a többműszakos kemény munka mellett még tanulni is, de bízott magában. Ha csak az eddig kocsmázásra szánt perceket tanulással tölti, már nem lehet baj, gondolta bizakodóan.
Végre beköszöntött a várva várt reggel, és komótosan kapaszkodtak felfelé a meredek ösvény zizegő avarral borított, kissé csúszós talaján. Mélyeket lélegezve szívta tüdőjébe az erdei levegőt, melyet összehasonlíthatatlanul élvezetesebbnek ítélt a kocsma füstjénél. Közvetlen Szabó mellett haladt, sokan lépdeltek előttük és utánuk is, vidám zsivajjal nyomva el az erdő susogását.
Szabó nem lepődött meg Márton döntésén, mosolyogva árulta el, ő már beharangozta jelöltjét a főnökségnek. Aztán kiselőadást tartott a hegyi túra tüdőre gyakorolt áldásos hatásáról. Időnként nagyot fújtatott, egyre sűrűbben kapkodott levegő után, míg végül beszélni se tudott. Mit számított az egészséggel való törődés, ha egyszer tüdője oly sok port és szennyeződést elnyelt a föld alatt.

A bányászok legalattomosabb ellensége a szilikózis, őt is gyötörte már kíméletlenül. A belélegzett ártalmas anyagok nagy része, rövid idő után távozik a szervezetből, ám egy bizonyos hányada örökké ott marad. Az egytől öt mikron nagyságú, főleg kovasav tartalmú szemcsék letelepednek az ember tüdőjében, elpusztítva ott a munkájukat végző sejteket. Minél kiterjedtebb terület válik az enyészet martalékává, annál kevésbé tud megfelelni funkciójának a légzésért felelős szerv. Eleinte kapkodja a levegőt, majd egyre gyötrőbb légszomj keseríti a szerencsétlent, végül odáig fajulhat a folyamat, hogy a beteg lassan megfullad, vagy a szíve mondja fel a szolgálatot.
Egy hangulatos tisztás közepén tartottak pihenőt. Márton óhatatlanul is cserbenhagyta a csapatosan letáborozó idősebb korosztály képviselőit – akik a politikai helyzetet kezdték elemezgetni –, és a térdig érő fűben keresztbe-kasul szaladgáló, vidám kacarászás és csacsogás közepette tarka-barka lepkéket hajkurászó leánycsapatban találta magát. Sosem látta őket korábban, még a bemutatkozásra sem kerítettek sort, ám amikor mind közül a legcsinosabb lány szemébe nézett, úgy érezte: nagyon régóta ismerik egymást.
Többen is pályáztak egy hatalmas pillangóra, közülük Márton volt a legügyesebb. Diadalittasan emelte a magasba összekulcsolt kezeit, jelezvén a többieknek, hogy ott vergődik az áhított zsákmány. A hollófekete hajú, gyönyörű leány kipirult arccal állt meg előtte és nagy barna szemeivel érdeklődőn nézett Mártonra. Hosszú szempillái ragyogtak a rávetődő napsugártól, rövid szoknyája alól kivillanó formás combjai mágnesként vonzották tekintetét.

Márton lecövekelt lábakkal, megbabonázva állt néhány másodpercig, majd a két keze között kétségbeesetten vergődő pillangót a lány felé nyújtotta.
– Tessék, ez a tied – suttogta kedvesen, és mélyen a lány szemébe nézett.
Az csak mosolygott csalfán, miközben a fiú két csuklóját gyengéden megfogta, és ügyes mozdulattal szabadjára engedte annak féltve őrzött foglyát.
– Egy ajándékot nem illik elherdálni – replikázott Márton színlelt komolysággal.
– Ez így lett igazán értékes számomra. Különben is, nem az én kezemből szállt el – kacérkodott a lány.
A csodálatos nap hátralevő részét egymás közelében töltötték, és a mesés tájakon haladó túra alig tíz kilométere bőven elég volt ahhoz, hogy a szerelem piciny szikrája felélessze szívükben a lángot. Oly hirtelen támadt a szenvedély, és úgy elröppent az a néhány óra, hogy még a vezetéknevét se kérdezte meg a lánynak. Az csak a legközelebbi randin derült ki, hogy az általa nagyra becsült Szabó Miklós lányába lett szerelmes.
Őszig tartott az önfeledt boldogság. Akkor egy esőáztatta, lucskos nap estéjén kisírt szemekkel nyitott be Edit Márton szobájába, és elfúló hangon közölte döntését: – Nem említettem eddig, de felvételt nyertem az egyetemre. Holnap Budapestre költözöm, csak ritkán jövök haza.
– Sebaj, majd rendszeresen megyek hétvégente – szólt Márton reménykedve.
– Ez nem fog menni. Sokat gondolkoztam, civódtam önmagammal és arra jutottam, jobb, ha véget vetünk a kapcsolatunknak. Hidd el, kérlek, nekem is annyira fájdalmas, mint neked, de így kell történnie.

– Hogyan? – hördült fel Márton értetlenül.
– Szép volt veled, túlságosan is. Még képes vagyok a szakításra, ami később már nem biztos, hogy menne.
– De hát miért lenne rá szükség egyáltalán? Szép családot alapíthatnánk.
– Épp ez az! Nem akarok bányászfeleség lenni. Én tudom, hogy mivel jár ez, mennyi félelemben és aggódásban volt részünk. Nem szeretném ugyanezt a családomnak.
– Megértelek, de én vallom: a boldogság megér minden kockázatot.
– Igazad van! Hagyd ott a bányát, és tanulj más mesterséget! Fiatal vagy és jó eszű, biztosan sikerrel járnál, s többé semmi sem gördíthetne akadályt szerelmünk elé.
– Túl sokat kérsz – válaszolt Márton lemondóan.
Edit másnap reggel elutazott Budapestre, és három hosszú hónapig hírt se hallott róla, pedig nem volt nap, hogy ne gondolt volna rá.
Egykedvűen ballagott hazafelé egy reggeles műszakot követően, súlyos léptei alatt ellenállás nélkül roppant meg a frissen hullott hó. Ráérősen keresgélte az ajtókulcsot, mikor megérkezett, és közben tervezgette, hogy alszik egy órácskát, azután tiszta fejjel tanulni fog, egészen estig. Kicsit sajnálkozott az elfecsérelt idő miatt, de fáradtan úgysem fogott az esze.
Behelyezte kulcsát a zárba, és döbbenten fedezte fel, hogy valaki megelőzte. Heves szívdobogás közepette rontott be, és lelke féktelen ujjongásával vette tudomásul: oly sokszor visszatérő álma beteljesedett. Edit ott ült az ágy szélén, kívánatosan mosolyogva várakozva. Nem szóltak semmit, hang nem hagyta el ajkukat, ez nem a szavak ideje volt. Szorosan összefonódó testtel ölelték egymást, hosszú-

hosszú perzselő csókkal pecsételve meg a viszontlátás örömét.
– Hát, mégis eljöttél? – szólt végül Márton.
– Igen, és többé el se megyek.
– Hogyhogy, s mi lesz az egyetemmel?
– Tudod, a lábam az remekül bírta, a fejem az már kevésbé, de a szívem az sehogy. Ő nem bírja nélküled.
– Akkor sem fejezheted be a tanulást – aggályoskodott Márton.
– Egy szerető férj gondoskodása, csodás gyermekek nevelése, az mindennél többet jelent számomra. Te mit szeretnél, Márton?
– Amit a bányász himnusz mond: „Bányász kislányt óhajt szívem, ki szívéből bányász legyen.”

Éppen felhörpintette utolsó korty teáját, amikor nyílott a szobaajtó, ahol megjelent Edit bozontos feje. Álmosan pislákoló szemei rögtön tágra nyíltak, amint megpillantotta gyűrött arcú férjét, aki a konyhaasztalnál gubbasztott.
– Veled mi történt? Cudarul festesz, tudod-e? Csak nem beteg vagy? – ostromolta kérdéseivel a férfit, miközben odalépett hozzá, és gondos mozdulattal helyezte tenyerét férje homlokára.
– Lázad nincs – állapította meg.
Komoly tapasztalattal bírt, majdnem olyan pontos volt, mint egy lázmérő. Két gyermeket nevelt fel, számtalan alkalommal ápolgatta őket előforduló betegségük idején.
– Kutya bajom – nyugtatta meg Márton acélos hangon, és gyengéden megfogta felesége kezét.
– Akkor a lelked gyötri valami kíméletlenül, látom rajtad.

– Igen. Elég nagy a zűrzavar itt belül – adta meg magát Márton minden további ellenállás nélkül.
Nem látta értelmét a halogatásnak, előbb-utóbb Editnek is szembesülnie kell a komor tényekkel.
– Mikor óhajtasz beszélni róla?
– Hajnal felé járunk, nem ez a legalkalmasabb időpont. Várjunk vele reggelig! – kérlelt Márton, akár egy gyermek.
– Ahogy jónak látod – engedett Edit.
– Menj csak aludni, nem szeretném elrontani a te álmod is.
– Azt szeretném, ha te is nyugovóra térnél. Nem akarom, hogy fáradtan dolgozz délután. Kevésbé tudsz vigyázni magadra.
– Képtelen lennék az alvásra, inkább itt maradnék a konyhában.
– Talán meg tudnálak nyugtatni, minek után édes lesz az álom. Nem gondolod? – búgta Edit csábosan, míg kedvese mögé lépett, szorosan átkulcsolta mellkasát, majd érzéki csókot lehelt nyakára.
– Te mindig képes vagy csodákra – jegyezte meg Márton, s átengedte egész lényét az izgató bizsergésnek. Néhány percig behunyt szemmel állta vágyai gerjedését, majd finoman kivonta magát az ölelésből, felállt helyéről és szembefordult feleségével, majd kézen fogta és gyengéden vonta a hálószoba csalogató sötétjébe.

Az erőmű kürtjének jellegzetes, messze szálló öblös hangjára ébredt. Napjában három ízben kürtölte világgá az ég felé méltóságteljesen nyújtózkodó, vörös téglából rakott kémény, hogy eljött a műszakváltás ideje. Most éppen a reggel hat órai kötelességének tett eleget, mire Márton

tréfásan mondta magában: *Te sem legénykedsz már sokáig, hamarosan fújhatod.*
Viszonylag kipihentnek és nyugodtnak érezte magát, dacára a lidércnyomásos éjszaka élénken élő emlékének. Jó hatású volt a kétórányi szundítás, mely Edit hathatós beavatkozásának volt köszönhető. Ó, az a drága asszony! Ő mindig pontosan tudja, mi kell Mártonnak, kit jobban ismer saját magánál. Ő mindig képes hatni férjére: ha kell, asszonyi gyengédséggel csitítgatja háborgó lelkét; ha kell, okos tanácsaival segít a férfinek; de ha kell, önfeláldozó gondoskodással biztosítja munkában megfáradt párjának az otthon nyugtató melegét; de ha kell, elég egy rosszalló tekintet, mire a címzett azonnal tudja: valamit helytelenül cselekedett.
Márton tisztában volt az asszony értékeivel, és nagyra becsülte, amiért próbált minél jobb hitvese lenni. Azonban önmaga értékeiről sem feledkezett meg, hiszen kemény, veszélyektől sem mentes, fárasztó munkával teremtette meg családja mindenkori biztos anyagi hátterét.
Edit sosem kényszerült arra, hogy megértse a *sokadika* gondolatát, hogy egyszer is élére állítgassa a családi kassza forintjait.
Márton büszke volt rá, hogy felesége sosem kényszerült munkavállalásra, megengedhették maguknak azt, hogy csak a család körül végezze áldásos tevékenységét, a gyermeknevelés becses feladata kösse le ideje nagy részét. Igaz, miután kirepült a családi fészekből fiuk és lányuk, Editben feltámadt a haszontalanság érzete, ezért munkát vállalt a közeli orvosi rendelőben, ahol asszisztensként dolgozik napi négy órában.

Hosszú évek során építették fel kis birodalmukat, megvolt mindenük, amiről valaha is álmodtak. Boldogság és jólét jellemezte életüket, amit a távoli égbolton tornyosuló viharfelhők se zavarhattak meg ez idáig. Ám ezek a komor felhők most ideértek, s könyörtelenül ott morognak a holnap kapujában, villant át Márton elméjén, és újra szaggatni kezdte lelkét a kétségbeesés. Mit hoz a jövő, hogyan vészelik át a nehéz napokat? Merre induljon? Van-e remény arra, hogy egyszer még értékes ember lehessen, családja biztos támasza? Hogy fogja Edit viselni a számára ismeretlent?

– A pénz nem boldogít, csak nagyon tud hiányozni – sóhajtott alig hallhatóan, és végigsimított felesége kócosan illatozó haján.

2.

Csendesen falatoztak a szétnyitható konyhaasztalnál ülve. Márton meglepetéssel fogadta később ébredő asszonyát. Hagymás, szalonnás tojásrántottát sütött reggelire, amit frissen tálalt a meglepett Editnek.
Sosem volt egy konyhaművész, ez volt az egyetlen étel, amit ehetőnek nevezhető kivitelben tudott elkészíteni. Nagyritkán vette a bátorságot, hogy számára ismeretlen vizekre evezzen, és a főzőtudományát próbálgassa. Edit legnagyobb megrökönyödésére, aki rendszerint elégedett mosollyal vette a kedveskedést, még ha közben fájdalmas pillantásokat vetett is konyhájának féltve őrzött rendjét keresgélve. Márton erejét felemésztette a „valami ehető" kotyvasztása, és rendszerint eszébe sem jutott a csatatérré változott helyszín rendbetétele.
– Itt készülőben van valami – jegyezte meg Edit, és jóízűen kortyolt kakaójából.
– Előfordulhat, hogy ezentúl sűrűbben fogsz megélni hasonló élményeket – válaszolt Márton leszegett fejjel.
– Talán vétettem valamit? – tréfálkozott Edit.
– Te nem, de én belátható időn belül mihaszna ember módjára tengetem életem, így lesz időm a házimunkára.
– Hogy értsem ezt? – kérdezett Edit elkomoruló arccal, felfedezve férje hangjában a mélységes elkeseredést. Tudta jól, ennek nyomós oka lehet, mert ő nem az a fajta ember, aki csak úgy kétségbe szokott esni.
– Tegnap felhívattak bennünket a főmérnökhöz. Először azt hittük, csak a szokásos fejmosás az általános renddel kapcsolatban, vagy a termelés fokozásának a fontosságát akarja sulykolni belénk, de nem ez történt.

Márton elhallgatott egy pillanatra, nagyot nyelt, letette evőeszközeit az asztalra, bánatosan tekintett párjára, majd folytatta beszédét:
– Amiről oly sokat hallottunk az elmúlt években, amit ugyan tudomásul vettünk, de sose hittük el komolyan, az most valósággá vált. A bányának vége, az utolsó akna is bezárásra kerül. Egy évünk van vissza, már akinek.
– Várhattak volna kicsit ezzel a bejelentéssel. Miért pont Karácsony előtt kellett nyilvánosságra hozni?
– Mert január elsejével indul az első leépítési hullám, melyet újabb négy fog követni. Jövő év legvégére a jelenlegi létszám töredéke marad, ők fogják ellátni a bányabezárási teendőket.
– Hihetetlen, hát mégis megteszik? Mi lesz az emberekkel, a családokkal, ezzel a szénre épült várossal? Mi lesz velünk? – fakadt ki Edit akaratlanul is.
– Fogalmam sincs – válaszolt Márton.
Edit hamar úrrá lett indulatain, szemvillanásnyi kihagyást követően megint a megszokott mosolygós arcát mutatta, erőt és nyugalmat árasztott magából. Tudatában volt annak: férjének most biztos támaszra, nem pedig újabb teherre van szüksége.
– Majd csak lesz valahogy. Egy kerek esztendőnk van, hogy kitaláljunk valamit. Na, meg tesszük félre gőzerővel a forintokat, gondolva a szűkösebb időkre. Megoldjuk ezt is, mind annyi mást – próbált lelket önteni férjébe.
– Biztosan – szólt Márton kurtán, keserűen.
– Pedig már azt hittem, hogy kihúzzuk nyugdíjig.
– Én is, de hát kettőnél is több híja van a huszonöt évnek.
– Mily’ szépen hangzott pedig. Többé nem engedtelek volna dolgozni, húztad már eleget az istrángot.

– Sajnos, ez egy beteljesületlen álom marad. Próbáltam érdeklődni más bányavállalatoknál, hátha befogadnak erre a kis időre, de nem jártam sikerrel. Mindenhol küldik el a népet, nincs felvétel. A mélyművelésű bányák felett kimondták a végítéletet. Néhány év múlva csak egy-egy múzeum idézi a nagy múltú mesterséget.
– Nem szabad csüggedni, majd együtt keresünk munkát. Én biztos találok nyolcórás munkát, ahol többet keresek. Te pedig bárhol helyt állsz, hiszen olyan tapasztalt vezető vagy, olyan értékekkel rendelkezel, amit, csak kevesen mondhatnak el magukról. Fogsz te még képességeidnek megfelelő, felelősségteljes munkát végezni, leszel te még valamely cég elismert dolgozója.
– Bárcsak igazad lenne, de a helyzet közel sem olyan rózsás, mint ahogy te látod.
– Miből gondolod?
– Bár eddig nem beszéltem róla, de régóta foglalkoztat a gondolat: mi lesz a bányabezárást követően, ha mégis bekövetkezik? Féltem, hogy nem érem el a huszonöt évet, és utcára kerülök számos társammal együtt. Az elmúlt hónapokban titkon állásinterjúkra jártam, kizárólag azért, hogy feltérképezzem a lehetőségeimet. A tapasztalataimról inkább nem beszélnék.
– Hogyhogy?
– Elmúltam negyven, így aztán öregnek tartanak. Amikor megtudják, hogy két évtizedes bányamunka van a hátam mögött, úgy néznek rám, akár egy hadirokkantra. Szóval, nem kellek senkinek.
– Csak semmi kishitűség! Fogsz te dolgozni, ismerlek annyira.

– Igazad van. Kénytelen leszek elvállalni a legrosszabbul fizetett, legócskább munkát, s még összetehetem majd a két kezem. Belegondolni is rossz, milyen munkanélküliség lesz ezen a vidéken.
– Azt kérem tőled, ne emészd magad! Nem szabad, hogy a figyelmed elterelődjön a munkádról, hisz' helyt kell állnod az utolsó pillanatig. Egy év oly hosszú idő, annyi minden történhet még.
– Éppen ez az! – hördült fel Márton bosszúsan, aztán hirtelen elhallgatott.
– Mire is céloztál? – fogott gyanút Edit.
– Nem érdekes.
– Márton! – csattant fel a nő éles hangja.
– Jól van már, nem kell azért keresztben lenyelni.
– Halljuk, mi nyomja lelkedet?
A férfi makacsul összeszorított ajkakkal, fejét jobbra-balra rázta tagadóan, ám Edit szúrós tekintetének hatására mégis szólásra bírta magát.
– Pokolian rossz lesz tétlenségre ítélve végignézni a pusztulást, átengedni a megsemmisülésnek mindazt, amit hosszú évtizedek munkája épített fel, átadni az enyészetnek mindazt, ami oly sok áldozatot követelt. Érezni, hogy fölöslegessé váltunk, értéktelen semmivé lettünk. Látni a fájdalmas arcokat, hallgatni a panaszos szavakat, búcsúzni a távozóktól, szánni a pár hónapos túlélésért esdeklőket. Nem, nem, én ezt nem viselem el!
Edit felállt, odalépett férjéhez, kedvesen végigsimított ősz üstökén, majd magához szorította.
– Nyugodj meg, kedvesem!
– Ez még közel sem minden. Fel sem ocsúdhattam igazán, kezembe nyomták a szakom listáját, hogy hétfőre jelöljem

meg azokat, akik rögtön az első körben lesznek elküldve. Mindenki görcsösen ragaszkodik a munkájához, s maradni akar az utolsó pillanatig. Ismerem őket jól, kivétel nélkül nehéz helyzetbe kerülnek.
– Ahogy ismerlek, pici, apró darabokra tépted azt a listát, ott az úriember előtt, aki azt a förmedvényt a kezedbe adta.
– Nemrég, még így cselekedtem volna, most viszont nem adhatok esélyt egy fegyelmivel történő elbocsátásnak. Akkor lőttek a végkielégítésnek.
– Nem próbáltál kibúvót keresni?
– Dehogynem. Szerintük nekem kell dönteni arról, hogy kivel akarok dolgozni.
– Akkor mi lesz? Kitöltöd azt az átkozott listát?
– Hogy tehetnék ilyet? Ezek az emberek egytől egyig kiváló munkások, ezt a szakot régóta én alakítottam, formálgatom az elvárásaimnak megfelelően. Aki nem végezte a dolgát, azon túladtam nagyon gyorsan, de aki megállta helyét, az mindig, mindenben számíthatott rám. Kijelenthetem azt, mára csak az utóbbiról beszélhetünk. Bárkit is képtelen volnék megjelölni. Előbb írom oda a saját nevem.
– Miért nem teszel így?
– Sem veled, sem a gyermekeinkkel nem tehetek ilyet. Nekünk is nagy szükségünk van a pénzre.
– A gyerekek révbe érnek a segítségünk nélkül is, én pedig egyáltalán nem szeretném látni a szenvedésed. Te mit szeretnél, Márton?
– Véget vetni az egésznek mihamarább. Azt se bánnám, ha a mai műszakom lenne az utolsó.
– Én meg kimondottan örülnék neki, többé nem kellene szorongva elköszönni tőled, amikor munkába indulsz.

Összerezzenni egy-egy váratlan telefoncsörgés hallatán, sápadt arccal az égiekhez fohászkodni az akna felé száguldó mentőautó láttán, míg te a föld mélyében végzed a munkád. Szeretlek, Márton, és veled bármilyen ránk váró nehézséget vállalok.
– Csodálatos asszony vagy, s már nem is félek a holnaptól annyira – füllentette Márton rövid hallgatást követően.
– Akkor, hogyan tovább? – tette fel a nagy kérdést Edit.
– Ma szállok le utoljára – hozta meg Márton a döntését. – Egyszer úgyis szembe kell néznünk a tényekkel, bár nem lesz könnyű. Minden valószínűséggel el kell majd adni a kocsinkat, ha kell, a hétvégi telkünket is. Ettől függetlenül eljöhet az idő, amikor megélhetési gondjaink lesznek, amikor kifizetetlen számlák fájdítják fejünket. Lányunk, Edit éli a maga életét, férjével együtt. Fiunk, Endre, pedig jövőre fejezi be az egyetemet. Az ő költségeit a végkielégítésből tudjuk fedezni. Mi, elleszünk valahogy – vázolta Márton a tényeket.
– Ez már beszéd – helyeselt Edit némi megnyugvással.
– Teljesítem a mai műszakot, holnaptól kiveszem a bent lévő szabadságomat, és januártól felmondatok magamnak.
– Menni fog simán?
– Hogyne. Két aknásznak mennie kell az első körben. Nem nehéz megjósolni a személyüket, így viszont az egyikük megmenekülhet.
– Kik ők?
– Egy fiatalemberről volna szó, nemrég lett beállítva. Teljesen alkalmatlan a beosztásra, úgyhogy ő az első számú jelölt. A másikat jól ismered. A helyettesemről, Pál Tibiről van szó.

– Szegény! Hiszen most várják a második gyermeküket, a nagyobb is csak másfél éves – sajnálkozott Edit.
– Ráadásul tavaly vásároltak lakást, nyakukon a tetemes adósság. Nincsenek irigylésre méltó helyzetben. Még szerencse, hogy a Tibi gyerek nem ücsörgött tétlenül a babérjain: részt vesz egy képzésben, és két év múlva új szakmája lesz.
– Mi lesz belőle?
– Környezetvédelmi technikus.
– Szép és hasznos hivatás, ráadásul van jövője. Okos ember ez a Tibi.
– Igen. Ezért is faragtam aknászt belőle. Távozásommal ő veszi át a helyemet, ezzel jó esélye van, hogy végig maradjon. Most legalább fellélegezhet egy kicsit.
Edit sejtelmesen mosolygott, szelíden hozzásimult kedveséhez és halkan súgta: – Áruld el nekem, hogy az ő sorsa miatt is fájt a fejed?
– Hát, hát… valamelyest – ismerte be Márton. – Ugye, nem haragszol?
– Nem, sőt büszke vagyok rá, hogy egy nemes lelkű férfinek lehetek a felesége. Tudod, Márton, kerülhetünk bármily nehéz anyagi helyzetbe, mi akkor is nagyon-nagyon gazdagnak vallhatjuk magunkat.
Márton csillogó szemmel, büszkén tekintett Editre, s hatalmas megkönnyebbülést érzett lelkében. Végre képes volt meghozni döntését, mégpedig a szíve akaratának engedelmeskedve, tiszta lelkiismeretét megőrizve.

Edit gondolataiba mélyedve bandukolt a jégpáncéllal borított járdán. Negyedórányira volt a rendelő, ám jóval lassabban haladt a szokásosnál. Szüksége volt néhány

egyedül töltött percre, hogy nyugodtan átgondolhassa a kialakult helyzetet.
Tudta, hogy nehéz napoknak néznek elébe, de azt is, hogy semmiképp nem dől össze a világ, ha szembesülnie kell a szegénységgel, azzal a dologgal, mellyel még nem volt dolga ez idáig. Gyermekkorában apja, később Márton gondoskodott róla, hogy ő csak hírből ismerje a szomorú jelenséget, mely oly sok embernek szomorítja életét.
Világéletében együtt érzett sanyarú sorsú embertársaival, lehetőségeihez mérten ott segített a rászorulókon, ahol csak tudott.
Rendszeres résztvevője jótékonysági rendezvényeknek, támogatott segélyszervezeteket. Számos olyan barátja és ismerőse akadt, akik meglehetősen szerényen élték mindennapjaikat, amit képesek voltak tisztességgel viselni, s boldognak vallották magukat. Talán e követendő példának, talán a megnövekedett családfenntartói szerep hatására, egyre bátrabban és eltökéltebben gondolt a rá váró feladatokra.
Dolgozni fog, ha kell éjt nappallá téve, elvállal bármilyen tisztességgel végezhető munkát, ami csak adódik. Meg fognak élni, s nem hajlandó lemondani egykönnyen a megszerzett értékeik megtartásáról sem. Meggyőződéssel hitt magában és biztos volt benne: a kedvezőtlen változások őt nem fogják megviselni.
Annál inkább aggódott Mártonért, akinek összetettebb problémával kell megbirkóznia. A szűkös életvitelt meg fogja szokni, nem lesz más választása. Különben sem ismeretlen ez számára, mert édesanyja egyedül nevelte, keményen megküzdve még a napi betevő falatért is. Márton sosem feledte életének ezen szakaszát, amiből erőt

meríthetett a későbbiekben. Most is össze fogja szedni magát, és méltósággal viseli sorsát.
A komoly megpróbáltatást egészen más jelenti számára. A lelkén mély tátongó seb keletkezett, mely sosem gyógyul be. Nincs olyan erő, mely erre képes lenne. Edit jól tudta, mit jelent férjének a hivatása, amely most veszni látszik. A család után a legfontosabb mindig is a munkája volt. Nemcsak pénzszerzési tevékenység, hanem egy életforma, amely fontos része kiegyensúlyozott személyiségének, önmaga megbecsülésének.
Ő mindig büszke volt rá, hogy a társadalom hasznos tagja, hogy szükség van a szaktudására, jól végzett munkájára. Ezért bármikor kész bátran szembenézni az alattomosan ólálkodó veszélyekkel, melyek csak az adódó alkalmat lesik, hogy az elemi erők ostorcsapásaként szedjék az áldozatot, és megtestesítsék a természet haragját a betolakodókkal szemben. Nem átallott dacolni és viselni a szervezetét emésztő hatásokkal: az ízületeket koptató klímával; a hallást és idegrendszert roncsoló zajhatással; a tüdőt és légutakat fojtogató porokkal; a látást gyötrő félhomállyal; a nehéz fizikai megterheléssel. Töretlenül hitt lelki-testi erejében, semmitől se félt, mert a jó szerencse hűséges követője volt az első mélyben töltött naptól kezdve.
Edit jól ismerte férje legapróbb gondolatait, legrejtettebb érzéseit is. Csak ő fedezi fel szemében a halovány ragyogást, mikor a bányászatról beszél nagyritkán, csak ő hallja ki hangjából a szeretet árnyalatát, mikor kiejti a *szén* szót. Mindig csodálattal bámulta férjét és a hozzá hasonló embereket, amikor elérvén az éjfél magasztos pillanatához, egy csapásra véget vetnek az éppen aktuális családi est

féktelen mulatozásának, és feszes vigyázzállás közepette eléneklik a Bányászhimnuszt. „Szerencse fel, szerencse le, ilyen a bányász élete”, kezdik elérzékenyülten az erős és kemény férfiak, itt-ott egy-egy kósza könnycsepp is előszemtelenkedik. Mély, dörmögő hangjuk elszáll talán az égig, egészen addig, hogy azok a bajtársak is hallhassák, akik nem lehetnek már közöttük. Néhány perc múlva nyoma sincs mindennek, s újult erővel vetik magukat a folytatódó mulatság vidám forgatagába.
Ezek az emberek nemcsak a munkájukat, a biztos megélhetésüket veszítik el, hanem sokkal többet annál, állapította meg Edit elszoruló szívvel, majd lerázta csizmájáról a havat, és benyitott a váróterem ajtaján.

Egy ideig az ablakból követte felesége útját, amíg el nem tűnt az úttest másik oldalán posztoló tízemeletes takarásában, aztán leült, és belesüppedt a nappali sarkában terpeszkedő bőrfotelbe. Hihetetlen megkönnyebbülést érzett, bár valami azt súgta, hogy megfutamodott, ám a tudat, hogy nem kell végigkínlódni a hosszú halódást, jótékonyan hatott rá. Jobb lesz a hirtelen halál, állapította meg, miközben az utolsó műszakjára gondolt, amely roppant nehéznek ígérkezett.
Először is, fel kell, menjen az üzembe ismertetni szándékát, és elintézni a szabadságot. Ha véletlen akadályt gördítenének elé, akkor inkább táppénzre megy. Amúgy se ártana egy kiadós kezelés a derekának, néha már úgy érzi, mintha szét akarna szakadni. Hónapok óta kínlódik miatta, de nem fordult orvoshoz. A munkáját mindig is előbbre valónak tartotta, mint vesződni a felmerülő egészségügyi problémákkal.

Edit rendszeressé váló korholása is kevésnek bizonyult, hogy törődjön többet magával. Hiába hajtogatta szegény töretlenül:
– Később iszod meg a levét, ha ilyen makacs vagy.
– Mire volt jó? – dünnyögte fejét csóválva, közben mégis arra gondolt, nem szeretné betegállományban befejezni pályafutását.
Agya lázasan dolgozni kezdett, hogyan is hajtsa végre tervét. Azzal az idióta Müllerrel hiába is próbálkozom, az örül, ha gáncsot vethet. Ilyen rossz körletvezetőt nem hordott hátán a Föld, teljesen alkalmatlan a beosztására mind szakmailag, mind emberileg. Érthetetlen, hogyan kerülhetett abba a székbe, és hogyan maradhatott meg benne. Hiába, a sógor, koma, jó barát szempont erősebb mindenféle alkalmasságnál, töprengett hosszasan.
Ráadásul tiszta szívéből utálta Mártont. Egyrészt a rosszindulattól fortyogó sárga irigységtől fogva, másrészt a gyakorta szeme közé vágott őszinte véleménynyilvánítás következtében. Szerencsére Márton olyan tekintélyt vívott ki magának a vezérkar köreiben, hogy nem volt bátorsága, de nem is tudott volna ártani neki. Így aztán kénytelenek voltak elviselni egymást.
Rövid gondolkodást követően arra az elhatározásra jutott, inkább rögtön a főmérnöknél kezd. Biztosra kellett mennie, nem volt olyan idegállapotban, hogy bárki packázzon vele. Remélte, hogy a főmérnök tudomásul veszi döntését, és nem gördít akadályt elé. Régi jó ismerői ők egymásnak, frissen végzett mérnökként bedobták a mélyvízbe, közel egy évig aknász volt Márton keze alatt. Azután annak rendje-módja szerint kiemelték, és elkezdett kúszni felfelé

a ranglétrán, míg végül ő lett a műszaki vezetés első embere.
Márton sosem használta ki kettejük múltba nyúló jó viszonyát, mert nem is volt rá szükség. Most viszont úgy határozott, szakít a hagyományokkal, elvégre is kettős cél vezérli: egyrészt érvényesíteni szeretné saját érdekét, másrészt gondoskodni szeretne a szakjáról.
Várt kilenc óráig, majd leballagott a parkolóba, és elhajtott kocsijával. Úgy gondolta, hogy kis szerencsével hamar elkaphatja a főmérnököt, és még lesz ideje is hazaugrani egy ebéd erejéig, ha meg nem, akkor harap valamit az üzemi büfében.

Nem járt szerencsével, a főmérnök fontos megbeszélésen vett részt, így bizonytalan tartalmú ideig nem ért rá. Az élénkvörösre festett hajú, rendkívül csinos titkárnő hellyel kínálta és kis türelmét kérte. Kissé bosszankodva vette Márton tudomásul, hogy várakozásra ítéltetett, de nem volt más választása. Gyűlölt egyhelyben tétlenül vesztegelni, de legalább a barátságos hölgy szóval tartotta.
Egy levelet gépelt ütemes kopogás közepette, ám nemcsak a keze járt szorgalmasan, hanem a szája is.
– A Minisztériumból vannak itt, a főnök a lelkemre kötötte, nehogy megzavarják – mondta kedvesen mosolyogva.
– Régóta vannak bent? – kérdezte Márton.
– Közel két órája, úgyhogy hamarosan viszek nekik enni- és innivalót. Akkor megsúgom neki, hogy várja.
– Köszönöm a kedvességét.
– Nem tesz semmit – válaszolt a hölgy elégedetten.
Ezután kellemesen elbeszélgettek mindenféléről, míg a nő elérkezettnek látta az időt, hogy felszolgálja az előkészített

ételt-italt. Volt ott mindenféle ínyencség egy rózsaszín abrosszal terített asztalon, a hűtőszekrény összekoccanó üvegek hangos csörömpölésével tárta fel ajtaját, s nyugodtan kitehetett volna egy „megtelt” feliratot.
Szerencsétlen titkárnőnek hatszor kellett fordulnia, mire mindenkit kiszolgált a kívánságainak megfelelően.
Márton eközben ült szótlanul, s gondolataiba mélyülve választ keresett kérdéseire. Ugyan csak apró cseppek a tengerben, ám ezek a szendvicsek, sültek, füstölt lazacok, a márkás italok, a pazarul berendezett iroda a méregdrága kristálycsillárokkal, a vagyont érő festmények a falon mind-mind benne vannak a szén önköltségi árában.
Mint ahogy a szép számmal szaladgáló szolgálati autók, a mobiltelefonok a maguk rendszeres havi számláikkal. A kitermelt szén önköltségi árát növeli a városi foci-, illetve kézilabdacsapat eltartása is, a vájárként nyilvántartott játékosok bére és pontprémiuma, az indokolatlanul nagy létszámú felső vezetés aránytalanul magas bére, az érdemtelenül felvett sok számjegyű jutalmakkal, az arcátlanul elkövetett lopások, az üzem pénzén épített nyaralók, a néhány hét után leamortizált és fillérekért magánkézbe kerülő műhelygépek. S ez csak a jéghegy csúcsa.
Ezek egy-egy tőrdöfést jelentettek az állami támogatással is alig boldoguló szénbányára, melyre aztán kimondták a végítéletet: a szén önköltsége nagyon magas, nem érdemes kitermelni.
A közgazdászok nem láthatják mindazt, amit Márton. Őket csak a számok érdeklik. Senkinek nem jut az eszébe, hogy ugyan, tegyünk először is rendet, s utána vizsgálódjunk. Senkinek sem szúr szemet az, hogy a külszíni létszám

többszöröse a földalattinak, holott ez régen pont fordítva volt? Ki foglalkozik egyáltalán azzal a pár száz hitehagyott bányásszal, akik termelik a szenet, s veszni kell nekik is, önhibájukon kívül? Egy védettnek nyilvánított növénynek vagy állatnak sokkal nagyobb a becsülete, állapította meg forrongó vérrel.
Vádolta önmagát is. Hány száz, vagy ezer földalatti műszakot írt be felső utasításra olyan embereknek, akik talán azt sem tudták, merre található az aknatorony. Némelyikükről azt sem tudta, ki fia-borja, de ő nem szeretett foglalkozni mások jó dolgával, sosem volt irigy ember. Meg hát, mit is tehetett volna?
Nem értette, hogyan lehet egy bánya működését pusztán pénzügyi szempontok alapján, a számokra hagyatkozva megítélni? Hol itt a korábban emlegetett nemzetgazdasági érték, miért oktatják azt az iskolákban, hogy kis hazánk ásványvagyonban, ásványkincsekben szegény ország? Mire valók egyáltalán ezek a kifejezések? Nem értette azt sem, miért nincs pénz a bányászat fenntartására, mikor annyi sok milliárd folyik el haszontalanul? Miért kell az adófizető, komoly vásárlóerőt képviselő embereket olyan helyzetbe hozni, hogy segélyekért álljanak sorba, hogy termelőerőből eltartottá váljanak? Miért jó az, ha külföldről hozatjuk a szenet, ha egyszer millió tonna számra hever a lábunk alatt a sajátunk, mely családok sokaságának a megélhetését biztosíthatná? Vagy talán így akarják elérni, hogy egyszer szénben gazdag ország legyünk? vetődött fel benne a képtelen ötlet.
Sok mindent nem értett, de nem is akarta igazán. Túl egyszerű ember volt ő ahhoz, hogy a felvetődött kérdésekre meg tudjon válaszolni.

– Hahó! – tréfálta meg a láthatóan messze járó férfit a mókás kedvű titkárnő.
– Igen, már itt is vagyok – vette a lapot Márton.
– Míg tart a lakoma, elszabadul kicsit a főnök. Két perc múlva itt is lesz.
– Maga egy kedves varázsló – bókolt Márton. – Gondolom, nem volt egyszerű attrakció összehozni?
– Eltalálta, de hogyan engedhetném, hogy az üzem egyik legnevesebb dolgozójának ennyit ne tudjak elintézni?
– Ne hozzon zavarba – tiltakozott Márton szerényen.
A titkárnőnek nem volt ideje válaszolni, mert nyitódott a tárgyaló ajtaja, és megérkezett a főmérnök.
– Szevasz, Marcikám! Minek tudhatom be a rendkívüli látogatást? – érdeklődött kedélyesen, miközben kezét nyújtotta, és leült egy kanapéra.
– Miből gondolod, hogy rendkívüli?
– Mióta vagyok főmérnök?
– Úgy három éve.
– Igen, és eddig nem került sor hasonló eseményre. Néha olyan érzésem támadt, mintha szándékosan kerülnél.
– Van elég bajod, nem szeretek alkalmatlankodni.
– Elmehetnél diplomatának.
– Nem rossz ötlet, legfőképp most.
– Sajnos ez van. Ezek az úriemberek is azért jöttek, hogy egyeztessük az előttünk álló év programját. Megszabják, mikor és milyen mértékben csökkentsük a termelést, mikor és hány embert küldjünk el. Hát nem borzasztó? Gondoltuk volna ezt, amikor együtt jártuk a bányát, és a világ szene nem volt elég?
– Nem, viszont ennek is eljött az ideje.

– Tehetetlenek vagyunk, nincs más választásunk, mint eleget tenni az elkövetkezendő év követelményeinek. Nem lazíthatunk, az utolsó pillanatig helyt kell állnunk. Az épp rendelkezésre álló létszámtól olyan tonnamennyiséget várnak el, amit nehéz lesz teljesíteni.
– Szóval, facsarnak rajtunk egy utolsót, mielőtt kihajítanak a szemétbe?
– Mondhatjuk így is. Nehéz lesz meggátolni a munkamorál hanyatlását, megtartani a rendet és fegyelmet, de amíg ilyen tapasztalt főaknászaink vannak, addig nem kell fájjon a fejem. Helyes a meglátásom?
– Remélem.
– Nem voltál meggyőző.
– Nem foglalhatok állást olyan üggyel kapcsolatban, melyből ki szeretnék maradni.
– Tessék?
– Azért jöttem, hogy engedj az utamra.
– Nem akarod kihasználni a lehetőséget, és maradni végig? Ha minden igaz, még egy kis plusz pénzt is oszthatok a végén. Vagy neked nincs rá szükséged?
– De, nagyon is.
– Akkor ne habozz! Ígérem, nem fogsz rosszul járni. Nos, akkor számíthatok rád?
– Nem. Bőven megelégszem azzal, ami jár hivatalosan. Eddig sem tartoztam közé azoknak, akik a mézes bödön közelében nyaldossák a szájuk szélét, most sem akarom, hogy megtörjön a hagyomány.
– Értelek. Mi a terved?
– Küldjetek el az első körben, mindjárt januárban. Addig is kivenném a szabadságomat, azaz ma szállnék le utoljára.
– Történt valami, hogy ilyen elhatározásra jutottál?

– Számomra minden véget ért tegnap, leszállás előtt, amikor közölted a rossz hírt.
– Nem vagyok meggyőződve róla, hogy átgondolt döntést hoztál, és nem az elkeseredés vezérli tettedet. Javaslom, aludj rá pár napot, s később térjünk vissza a témára.
– Eltökélt vagyok, nem változtatok szándékomon.
– Valami egyéb oka csak van e hirtelen támadt ötletnek?
– Nem szeretnék beszélni róla.
– Rendben, békén hagylak. Nem repesek a boldogságtól, de azért teljesítem akaratod.
– Köszönöm.
– A körletvezetődet beavattad?
– Szerinted rabolnám a drága idődet, ha zöldágra tudnék vergődni vele?
– Majd én szólok neki.
– Akkor nem is tartóztatlak tovább – mondta Márton, és szedelőzködni kezdett.
– Egyet azért elárulhatnál!
– Éspedig?
– Régóta böki a szemem a ti rossz viszonyotok, miért gyűlölitek annyira egymást? Müllert nem ismerem túl közelről. Azon kívül, hogy jó beosztottnak tartom, nem tudok sokat róla. Ellentétben veled, akiről tudok mindent. Te jól kijössz mindenkivel, kivéve őt.
– Sose haragudtál az őszinte beszédért, ezúttal se köntörfalaznék.
– Ezt el is várom.
– Többet kellett volna járnod a bányát, néha beszélgethettél volna odalent az emberekkel, s akkor nem hagytad volna, hogy egy ilyen ember vezesse a termelő körlet munkáját.
– Kemény vagy, még ha igazad is lehet.

– Nos, kívánom a legjobbakat! – állt fel Márton, és kezét egy búcsúszorításra nyújtotta.
– Neked is – jött az őszinte viszonzás. – Van még valami! – szólt a főmérnök az ajtó felé igyekvő Márton után, aki megtorpant és kérdőn fordult meg.
– Betársultam egy vállalkozásba, amely külföldre szervez munkát. Kapunk egy külön bányamezőt, ahol önállóan tevékenykedhetünk. Sokunknak jelentene mentsvárat, ha itt véget ér a dal. Engem bíztak meg a szakmai vezetéssel, én pedig körletvezetőt keresek. Érdekelne?
– Nem is tudom. Beszélnem kell Edittel.
– Keresni foglak. Gondoljátok át, örömmel fogadnám az igenlő válaszod.
– Rendben – válaszolt Márton, aztán hirtelen a fejéhez kapott. – A mindenét, majd' elfelejtettem!
– Mit?
– Szeretném, ha Pál Tibor vinné tovább a szakot.
– Nem is kérdem, hogy miért. Jó szakembernek tartom, egyetértek a javaslatoddal.
– Igazán rendes vagy – fejezte ki Márton háláját, majd köszönt és távozott.

Edit hazaért a délelőtti rendelésből, levetette bundáját, hótól nedves velúrbőr csizmáját, és gőzerővel nekilátott az ebédkészítésnek, hogy friss és finom étellel kedveskedjen a munkába induló Mártonnak.
A sajttal, sonkával, gombával töltött pulykamell pogácsák ínycsiklandozó illatot árasztva sercegtek a forró olajban, miközben már a férje sittes kajájának csomagolásával foglalatoskodott.

Sonka, szalonna, füstölt kolbász, vöröshagyma és friss kenyér dukált a lenti munkához, újságpapírba tekerve. Mindig is haragudott ezért a nem túl elegáns csomagolási módszerért, de férje makacsul ragaszkodott hozzá.
Odalent a föld alatt, csak az ölben kiterített újságból tudnak kényelmesen falatozni, mert azt gyors mozdulattal az ételre lehet hajtani, és eltakarni a főtéből kipörgő széndarabok elöl. Bár Márton egy-egy elragadtatott pillanatában – látva a szállítószalagon hömpölygő csillogó szenet – szokta hajtogatni, hogy olyan szép szén az, hogy enni lehetne belőle, ám azt ő se szereti, ha recseg a kenyér a fogai alatt a rárakódott szénportól.
Edit gondosan fektette végig a darab szalonnát és kolbászt a vastagon szelt kenyéren, majd óvatosan behelyezte az előkészített zacskóba, majd utánuk tuszkolt óvatosan egy fej vöröshagymát. Mielőtt az egészet szorosan áttekerte volna újságpapírral, kis meglepetésről is gondoskodott. Egy szelet csokoládét helyezett a pakk tetejére, melyre formás betűkkel ráírta: *Szeretlek, és várlak haza nagyon.*

Tíz perccel dél előtt parkolt le, egészen közel a lépcsőház bejáratához. Alig egy órája volt az irányjárat indulásáig, amely a lakótelep és az akna között közlekedett. Addig kényelmesen megebédelhet, és még Edittel is beszélhet a délelőtti fejleményekről. Élénken piszkálta fantáziáját a külföldi munkalehetőség, amelynek a hátulütőit még nem volt ideje áttekinteni. Csak az lebegett a szemei előtt: minden eddiginél többet nyújthat családjának.
Bezárta gépkocsijának ajtaját, és akkor fedezte fel a közeledő Kerekes Feri bácsit. Rézfejű, faragott nyelű fokosára támaszkodva, nehézkesen mozgott az öreg, őszbe

borult üstökét Márton felé fordította. Harmincöt évet húzott le föld alatt, szinte végig szénfalon, s most jól megérdemelt nyugdíját élvezné az öreg, ha éppenséggel az nem lenne olyan szégyenteljesen kevés. Éhenhalás ellen ugyan elég, de semmi másra nem jó. Hiába a sok ledolgozott év, a magas kereset, ha éppen rosszkor ment nyugdíjba.
Azóta változtak a törvények, s egész tisztességes összeg ütné a markát, ha most menne nyugdíjba, morfondírozott Márton, mialatt az öreg felé iparkodott, s kedélyesen üdvözölte, amint hallótávolságon belülre ért.
– Szép napot, Feri bátyám!
– Neked is, édes fiam!
– Hová lesz a menet ebben a zord időben?
– Levegőzni kicsit. Na meg, ha már egymásba botlottunk, kérdeznék is valamit.
– Hallgatom.
– Igaz a hír, ami futótűzként járja városunkat? Tényleg bezárnak minket? Nem kell többé a mi drága szenünk?
– De hamar híre ment.
– Szóval, igaz.
– Ahogy mondja. Mások szerint is drága, csak nem olyan értelemben, ahogy mi vesszük.
– Mit szándékoztok tenni? – kérdezte az öreg elkomoruló arccal.
– Mit is tehetnénk? Boldogulunk, ahogy tudunk.
– Birka módjára tűritek a megaláztatást? Minket még hősként kezeltek, veletek meg ezt művelik? Nem szabad hagyni!
– Mégis, mire gondol?

– Sztrájkoljatok, tüntessetek, lázadjatok az igazságtalanság ellen!
– Ki tudja, mi az igazság? Akkor meg hogyan harcoljak érte? Inkább méltósággal viselem a sorsomat.
– Bezzeg a mi korunkban, lett volna felfordulás.
– Inkább legyek földönfutóvá, mintsem a rendet és a békét veszélyeztessem – mondta Márton bosszúsan, és faképnél hagyta a tajtékzó öreget.

Edit lágy csókkal üdvözölte hazatérő férjét.
– Sokáig maradtál – jegyezte meg finoman.
– Igaz, de legalább sikerrel jártam.
– Tényleg?
– Kicsit prüszkölt a főmérnök, de azért könnyen adta magát. A mai lesz az utolsó műszakom. Legalább is itt – fűzte még hozzá.
– Tessék? Fogadtak talán valamely bányavállalatnál, hogy kidolgozd a nyugdíjhoz szükséges időt?
– Nem egészen. A külföldön teljesített munkavégzés nem tartozik bele a kedvezményes bányásznyugdíj szolgálati éveibe.
– Miket fecsegsz te itt össze-vissza? – csattant fel Edit éles hangja.
– Kaptam egy ajánlatot. Külföldön kellene dolgoznom, igaz, rendkívül magas fizetségért.
– Mit válaszoltál?
– Azt, hogy visszatérünk rá. Ha nehéz szívvel is, de a család érdekében tehetnénk egy próbát. Kíváncsi vagyok a véleményedre.
Edit szemei szikrákat hánytak, arca hirtelen elvörösödött, és jól érezhető megbántottsággal hangjában szólt férjéhez:

– Mióta ismerjük egymást, sosem okoztál nekem csalódást, és elvárom, hogy ezután se tégy ilyet! Bármily zavar is támadt fejedben, azt akarom, hogy itt és most örökre felejtsd el, amit az imént mondtál.
Az asszony férjéhez lépett, átölelte és gyengéden magához szorította.
– El tudnád képzelni, hogy hosszú hónapokig ne lássalak, ne érezzem tested közelségét? Hogy ne legyek ott, mikor szükséged van rám, hogy távol élj szeretett otthonodtól, imádó hitvesedtől, csodás gyermekeidtől? Hogy vágyódó szívemet a magány méregfoga marcangolja? A gondolatba is belepusztulok – suttogta Edit egyre gyengülő hangon.
– Nem, nem, ezt nem viselném el! – döbbent rá Márton az eltiport valóságra. – Bocsásd meg balgaságomat! – kérlelte bűnbánóan.
Sokáig álltak egymásba ölelkezve, és úgy érezték, nincs erő, mely őket elválasztaná.

Márton megebédelt, majd gondosan leellenőrizte táskája tartalmát, megvan-e minden, amire szüksége lesz délután. Olyan apró-cseprő dolgokról volt szó, mint a kulcscsomója a le- és kiszálló márkákkal, a notesza néhány íróeszközzel, a bérlete és a személyije. Közel huszonhárom éve nem indult úgy műszakra, hogy ne vetett volna egy pillantást az időközben alaposan megkopott bőrtáska belsejébe.
– Nem kocsival mész? – kíváncsiskodott Edit.
– Telitalálat – heccelődött Márton viccesen. – Kiszállás után megvendégelem a fiúkat. Nem azért, mert túlzott okunk lenne az ünneplésre, de csak megérdemlünk egy búcsúkoccintást.

– Egészségetekre, de ne feledd, hogy én is várlak itthon meglepetés vacsorával.
– Mi finomság lesz?
– Nem árulom el, akkor nem lenne meglepetés.
– Jó lett volna tudni, hogy milyen pezsgőt hozzak.
– Lesz gondom arra is, te csak gyere haza épségben.
– Ennyi évet megúsztam karcolás nélkül, ezt a nyolc órát is átvészelem valahogy.
– Én akkor is jobban féltelek, mint bármikor. Tudod, milyen babonás vagyok.
– Igen, de azt is tudom, mennyire tudok vigyázni magamra. Történjék bármi, én kivágom a pácból magam, hisz' valaki nagyon vár idehaza.
Megcsókolták egymást, azután Márton szokásához híven fütyörészve ballagott le a harmadik emeletről. Editet baljós érzés kerítette hatalmába, olyan, mint amikor férje omlás alá került annakidején, és fél méteren múlott az élete. Sikertelenül próbálta elhessegetni a nyomasztó félelmet, amit az utolsó leszállás hatásának tudott be.
Tisztában volt vele, egy perc nyugta nem lesz, míg Márton összetéveszthetetlen lépteit újra nem hallja kopogni a lépcsőház kövezetén.

3.

A buszmegálló tömve volt emberekkel. Csak erről a lakótelepről két zsúfolásig telt járat indult minden egyes műszakváltásban. Ezek az emberek mind a szénből élnek, legtöbbjük tetemes lakáskölcsönnel vállán, villant át Márton agyán, miközben közeledett feléjük. Eladósodás, a gondok szülte civódás, családok felbomlása, otthonuk elvesztése vár azokra, akik nem lesznek elég erősek, vagy inkább szerencsések a talpon maradásra.
De nemcsak őket fenyegeti veszély, közvetve vagy közvetlenül majd' az egész várost. A szénbányákhoz számtalan kisebb-nagyobb vállalat kötődik ezer szállal, melyek zöme szintén odavész. Nem úszhatja meg leépítés nélkül olyan cég sem, mint a VOLÁN, amely járatainak jelentős része válik fölöslegessé. A város is tetemes bevételtől esik el, a kereskedőkről nem is beszélve.
Nem is érdemes gondolni a jövőre, mert rögvest megfájdul az ember feje, vonta le következtetését Márton, aki közben megérkezett a váróba.
Azonnal szemet szúrt neki a szokatlan nyüzsgés, a teret betöltő zsivaj. Azok az emberek, akik ilyenkor elpilledve az ebédtől, csendes várakozással töltik a busz érkezéséig az időt, most kivétel nélkül élénk beszélgetést folytattak, egyesek hevesen gesztikuláltak, voltak, akik hangos szóval alkottak véleményt, nem éppen a legfinomabb stílusban.
Márton fülét alig csapta meg pár mondat, máris leszűrte: totális a káosz, a valós hírek vegyülnek a legelképesztőbb kitalációkkal. Az emberek fejében nagy a zűrzavar, vannak olyanok, akik még fel se fogták a hallottakat, míg az

okosabbak higgadtan várnak a megbízható forrásból eredő információra.
Meglátva Mártont, elhalt a zsongás, csak a fülének oly kedves köszönés hangzott mindenfelől.
– Jó szerencsét! – köszönt ő is erőteljes hangon, hogy a legtávolabb állók is hallják, miközben érezte a rászegeződő tekintetek néma vallatását.
Hiba volt, hogy nem tájékoztatták az embereket azon melegében tegnap délután, de hát az igazgató ragaszkodott a személyes bejelentéshez, bosszankodott magában.
– Itt a főnök, ő biztosan tud konkrétumot! – hangzott egy öblös kiáltás, és a következő pillanatban elé ugrott Szablár Imre, egy hatalmas termetű, indulatos izomkolosszus. Olyan forma ember ő, akinek az is nehézséget okoz, hogy előre gondolkozzon akár egy hétre is. Irigylésre méltó tulajdonság ez Márton szerint, aki alkalomadtán maga is szeretett volna hasonló lenni.
– Tényleg bezárnak minket? Igaz, hogy már le se kell szállnunk? – tette fel kérdéseit vérben forgó szemekkel, arcán minden érzésével.
– Is, is – válaszolt Márton kurtán, majd igyekezett rövid magyarázatot adni. – Egy évünk van vissza, addig viszont kell a szén. Lesz, aki előbb megkapja felmondását, de a részletek még nem tisztázottak. Nem akarom elvenni az igazgató kenyerét, aki tájékoztatni fogja szakunkat, még a mai nap folyamán.
– Ne csináld már, főnök, mondd el, mit hallottál! – hallatszott valahonnan, de Márton rutinosan elengedte a füle mellett. Tudta ő jól, mikor kell meghallani valamit, vagy csak hagyni szállni a messzibe. Értett ő a melósok nyelvén, hisz' közéjük valónak tartotta magát, még ha nem

is végzett konkrét fizikai munkát. Tudta ő, mikor kell szemet hunyni valami felett, de azt is, mikor kell odacsapni látványosan.
Szablár Imre szívéről viszont hatalmas kő zuhant le, csak épp nem koppant a betonon.
– Hál' istennek, még lesz fizetésünk! Megígértem az asszonynak, hogy kap egy automata mosógépet – sóhajtott, majdnem repesve az örömtől.
Derű lett úrrá az előbb még háborgó lelkeken. Lackovics Peti nem elégedett meg egy jóízű nevetéssel, azonnal heccelni kezdte kissé együgyű társát: – Hej, komám, aztán most kint vagy a vízből rendesen! Vedd csak meg azt a gépet íziben, hamarosan ruhára se telik. Kösd az asszony lelkére, nagyon vigyázzon rá, mert könnyebb lesz eladni megkímélt állapotban.
Ekkor már mosoly fakadt a legzordabb arcokon is, egyesek hangosan hahotáztak. Nem így Szablár, akinek rákvörös lett a feje mérgében.
– Elhallgass, te semmirekellő, mert pozdorjává zúzom a csontjaidat! – hördült fel, félelmetes ökleit rázva a bűnös felé.
Lackovics jobbnak látta megfogadni a tanácsot, s menten elhallgatott, s a biztonság kedvéért Márton háta mögé somfordált, aki alig állta meg, hogy ne mosolyogja meg a derék embert. Azt a lókötőt pedig a háta mögött cseppet se féltette, hisz' jó pajtások ők Szablárral hosszú idők óta.
A legjobb fejtési partit alkotják, Szablár az erőt, Lackovics az észt képviseli. Jól kiegészítik egymást. Az utóbbi végzi a szakmunkát rendkívül magas színvonalon, pedig még csak segédvájári papírja sincs.

Olyan ember ő, aki öt percig képtelen megülni egy padban, így csillés maradt, jóval kevesebb pénzért dolgozva. Nem úgy az előbb említett, aki vájárképesítéssel rendelkezik, mégis ő végzi a kiszolgáló munkát, mentesítve társát a legnehezebb megterhelés alól.
Ő viszont képes volt végigszenvedni a vájártanfolyamot, egyetlen percet nem hiányzott. Ennek, na meg a Márton által adott kiváló szakmai jellemzésnek köszönhetően átrugdosták valahogy a vizsgán. Igaz, nem volt ez egyszerű mutatvány. Hiába tettek fel neki könnyebbnél könnyebb kérdéseket, Szablár csak bólogatott nagy bölcsen, ám egy árva szót se tudtak belőle kihúzni. Végül a vizsgabiztos felcsillanó szemmel tett fel egy elhibázhatatlannak hitt kérdést:
– Jóember, mondjon egy energiahordozót, amellyel nap, mint nap találkozik!
Megvakarta fejét Szablár Imre, hümmögött párat, aztán diadalittasan vágta ki:
– Hát, a bányamozdony. Az hordja lent a szenet.
A vizsgabiztos feladta még a reményét is annak, hogy sikerrel járjon, frissen vasalt zsebkendőjével végigtörölt izzadó homlokán, és becsukott szemmel, hogy ne is lássa mit művel, beírt egy halovány kettest nagy lelkiismeret-furdalás közepette.

Időközben megérkeztek az irányjáratok, Márton a másodikra szállt fel. Fürkészve nézett körül, kényelmes ülőhelyet keresett, ahol zavartalanul töltheti a közel húszperces utat. Kerülte a kevésbé tapintatos személyek társaságát, nem szerette volna, ha további kérdésekkel

ostromolják. Úgy ismert mindenkit, akár a tenyerét, tudta, kit kell nagy ívben elkerülni.
Egy ifjú csillés figyelt fel tétovázó főnökére, s azon nyomban fel is pattant készségesen együléses helyéről.
– Üljön le, Marci bátyám! – hadarta tisztelettudóan.
– Csak maradj! Én ülhetek délután is eleget, míg neked egész műszakon szükséged lesz a lábaidra.
– Bírják azok, de a magáéban sokkal több kilométer van. Csak nem gondolja, hogy itt ülök nyugton, maga meg áll mellettem – erősködött a legény, mire Márton jobbnak látta engedni.
Nehézkesen indult a busz a jégbordás úttesten, aztán a megállóból kifordulva óvatosan ereszkedett lefelé a lankás lejtőn. Márton egykedvűen bámult kifelé a belülről meglehetősen maszatos ablakon, bár a tájból nem látott semmit a vastagon letelepedett jégvirágoktól, ám ez nem zavarta. Nem hallotta a körülötte állók beszédét sem, lélekben már messze járt nagyon. Arra a napra emlékezett, amikor az aknász pályafutását kezdte.
Elsőként Szabó Miklós gratulált a frissen szerzett papírhoz, egy csontropogtató kézfogás és vállveregetés formájában.
– Fogadd elismerésemet, nem hoztál szégyent a szakra – mondta büszkén.
Márton széles vigyorral arcán fogadta a ritkaságszámba menő szavakat, s majd' kibújt a bőréből örömében. Nagyra tartotta véleményét annak az embernek, aki apja, főnöke, apósa és jó barátja is volt egy személyben.
– Mielőtt örömödben sokáig repesnél a boldogságtól, ne feledd: a neheze most következik. Aknászt kell fabrikálni belőled, mégpedig nem is akármilyet. Te leszel az én nyugdíjas pályaművem. Ne számíts kíméletre! – vetett

véget Szabó az elégedettség perceinek, fikarcnyi esélyt sem adva néminemű lazításnak. Azért este lehörpintettek pár üveg sört, egy kerti nyársalás keretén belül.
Azon a műszakon Szabó mellett járta a bányát, s ez így folytatódott egy teljes éven keresztül. Árnyékként követte tanítóját, nem volt más dolga, mint árgus szemekkel lesni a szakma fortélyait. Szabó nem sokat okított, magyarázott, inkább mutatta a követendő utat. Úgy tartotta, ha valaki nem jön rá magától a dolgok lényegére, azt megette a fene.
– Olyan hivatást választottál, fiam, amit könyvekből nem lehet megtanulni. A jó képesség önmagában kevés, itt sokkal többre van szükség. Nem árt, ha rendelkezel kellő rafinériával, higgadtsággal, megfelelő vezetői készséggel, azaz rátermettséggel. Mindezen túl van még egy roppant fontos követelmény: mindenkor a jó szándék vezéreljen. Ahhoz, hogy rálelj a helyes ösvényre, türelem és kitartás szükséges, na meg segítség. Ez utóbbiról én fogok gondoskodni, a többi rajtad múlik – foglalta össze véleményét az első közös leszállásuk alkalmával, ám soha többé nem hozta szóba, mit vár el Mártontól. Arról sem beszélt senkinek, mily' elégedett volt az eredménnyel, mert a tanítványból olyan aknász lett, amilyennek megálmodta.
Most, amikor ennyi év után számot kell vetnie önmagával, joggal mondhatja sikeresnek pályáját, mire a személyét övező tiszteletben, megbecsülésben látja az igazolást.
Sok mindent ellesett Szabótól, egyebek mellett azt is, hogy lehet szép szóval, felesleges keménykedés nélkül tekintélyt kivívni, úgy irányítani egy szakot, hogy ott jó légkörben menjen a termelés.

Szabó erről így vélekedett: „Erőből irányítani a hülye is tud. Lehet üvölteni a munkahelyeken, hetente kiosztani pár fegyelmit, félelmet keltve érvényesíteni az akaratod.
Az ilyen főnöknek elvégzik a kötelezőt, s aztán legfeljebb köpnek egyet utána. Egészen más a helyzet az ésszel és emberséggel boldogulni tudó vezetővel, akinek odaadó munkával hálálják meg ténykedését. Neki nem kell a dolgozók nyakán lógni, futkosni egyik helyről a másikra, neki elég megbeszélni a teendőket, és biztos lehet a végrehajtásban. Ám nekik sem fenékig tejfel az élet! A felsőbb vezetés többre tartja a kemény fiúkat, ezért előnyt élveznek a bérezés terén, könnyebben kúsznak a ranglétrán. Ezek többnyire olyan lefelé rúgni, felfelé pedálozni típusú emberek, ami különösen jó fényt vet rájuk főnökeik szemében.”
Márton mindig is többre tartotta beosztottjai becsülését, mint feljebbvalói kegyeit, ennek ellenére volt lehetősége az érvényesüléshez.
Mindent azért Szabó se adhatott tovább. Számos kellemetlen feladat idegölő hatásával kellett megbirkózni, s a hogyanra csak az évek során megszerzett rutin adta meg a választ.
Beosztásánál fogva ütközőpont szerepét látta el a fizikai dolgozók és a felső vezetés között, ami egy cseppet sem hálás feladat. Arról sem beszélt Szabó, milyen nehéz a termelésért és a biztonságért felelni egy személyben. Ha nincs tonna, őrjítő nyomás nehezedik az emberre, olyankor nem annyira lényegesek a szabályok, lehet zavartalanul termelni. Bezzeg, amikor nincs égetően szükség a szénre, akkor az egyik munkavédelmi szemle követi a másikat. Némelykor még az élő fába is belekötnének – ha lenne

odalent –, pedig a bánya felsöpört állapotban díszelegve teljesen más arcát mutatja, mint normál esetben. Egyébként a bányászati tevékenység mikéntjét előíró paragrafusok özönének lehetetlen megfelelni. Annyira túlszabályozott az egész, hogy pontról-pontra történő betartásuk esetén már az üzem portáján ki kellene tenni a fából tákolt keresztet, amely a veszélyeztetett területre tiltja meg a belépést.
Az embernek otthonosan kell mozognia számtalan előírás útvesztőjében, tudnia kell, mit engedhet meg a termelés érdekében, mit nem. Ha rugalmatlan, és az ésszerűtlen szabályok betartatásával a termelést gátolja, hamar útilaput kötnek a talpára. Olyan kifogás nem létezik: Azért csak ennyi, mert betartottuk az előírásokat.
Rosszabb eset, ha valaki vakmerően megszegi a bánya törvényeit, és felrúgja az ésszerű szabályokat is. Az ilyen ember bűnt követ el, mert az emberi élettel játszik. A bekövetkezett bányász-szerencsétlenségek nagy részét emberi felelőtlenség okozta.
Nem egyszerű dolog megfelelni e kettős szerepnek, kötélidegzetre van szükség. Aki nem rendelkezik vele, az jobb esetben bedobja rövid idő alatt a törülközőt, de ha elég kitartó a szerencsétlen, könnyen megeshet, hogy előbb-utóbb összeroppan. Mártonnak is voltak olyan kollégái, akik zárt osztályon találták magukat, egyikük még ott is azt ordibálta, ha rájött az öt perc: „Adjátok vissza a reteszt, hadd menjen a kaparó! Negyven csille kell még műszak végéig.”
Mindezek ellenére Márton szerette a munkáját, mert sok szépséggel tarkított, felelősségteljes tevékenységet végzett nap, mint nap. Elhívatottsága átsegítette a legnehezebb

pillanatokon is, és eltántoríthatatlanul hitt benne: neki ezt kell csinálnia.
Persze, az ő pályájának is voltak nehéz pillanatai, néha mély szakadékban érezte magát. A bekövetkezett balesetek mindig komoly lelki válságba taszították, nem volt könnyű feldolgozni a szomorú eseményeket. A mindenre kiterjedő, a vétkes kilétének megállapítását hivatott kivizsgálásokat csak- csak elviselte valahogy, bár ezek némelyike roppant megalázó tudott lenni.
Gyakran idézte magában Szabó szavait, amikor nehéz helyzetbe került: „Bármikor képes légy megvédeni magad, baj esetén könyörtelenül elővesznek, s ha nem vagy talpraesett, könnyen rád húzzák a vizes lepedőt. Aknászon és szakvezető vájáron kívül itt még senkit se zártak be. Ha súlyos hibát vétesz, úgy nincs mentség, s akkor nem a börtön jelenti az igazi büntetést. Ha pedig vétlen vagy, nem engedheted, hogy bűnbaknak legyél kikiáltva.”
Márton szerencsés embernek vallotta magát. A hosszú évek során emberéletet követelő tragédia nem történt az általa felügyelt munkáknál. A kisebb-nagyobb sérülések viszont velejárói voltak a mindennapos munkavégzésnek: törések, zúzódások, de még csonkolással járó balesetek is keserítették életét. Azonban, aktív bányamentő lévén, sajnos nem egyszer szembesülnie kellett a halál megrázó tényével.
Sikeres és eredményes éveket hagyott maga mögött. Nem volt rá példa, hogy bármiben is elmarasztalták volna, de ami sokkal fontosabb, hogy tiszta lelkiismerettel kezdheti élete utolsó földalatti műszakját. Ő mindig nagy figyelmet szentelt a biztonságra, ő sosem hibázott, mert ez volt a dolga.

Elszorult szívvel vágott neki a végállomás és az üzem közötti háromszáz méternek. Felmászott a meredek lépcsősoron és rátért a műútra, ahol feltartóztathatatlan emberáradat hömpölygött az égbe nyúló aknatornyok irányába. Visszatekintett az alant elterülő térre, ahol a katonásan sorakozó buszok mellé újabbak érkeztek, mind zsúfolásig telt utastérrel. A város nyolcvan kilométeres körzetéből jöttek munkásjáratok, összeszedve a legapróbb falvak lakóit is.
Jobbra-balra köszöngetve haladt a tömegben, miközben szomorúan vette tudomásul, hogy a köszönésre nyíló ajkakból szálló „jó szerencsét" hamarosan a múltba vész. Az utat is benövi a gaz, melyen épp halad, s a két karcsú aknatorony sem hirdeti büszkén a szénbányák dicsőségét. Tőből kivágják őket, vígan pörgő kerekeikkel együtt, aztán feldarabolva egy ócskavas-telepen végzik sorsukat.
Búslakodásából a portán éppen kifelé igyekvő Vad Balázs felbukkanása zökkentette ki, aki messziről integetett. Az egyik beosztott aknásza ő, megbízható, értékes munkaerő, sokéves tapasztalattal a háta mögött. Márton lehúzódott az útszélen parkoló kocsik melletti hatalmas fűzfa tövébe, ahol egy aknavájár árulta frissen pirított szotyoláját, sokak nélkülözhetetlen köpködnivalóját.
– Elvétetted az irányt, kedves barátom! Nem gondolod? – fricskázta Márton a bosszús arckifejezésű középkorú férfit.
– Ne piszkálj már! Még ha én lennék az oka, de a Müller újra bealakított.
– Mi történt?
– Hazaküldött, és visszarendelt éjszakára.
– Mire föl?

– A kis kedvence szakszervezeti kötelességeinek tesz eleget, így egész héten törvényes műszakon lesz. Két aknász pedig nehezebben boldogul éjszaka, mint délután, ezért kellek oda harmadiknak. Legalábbis erre jutott Müller a puszipajtásával, az éjjeles főaknásszal, nehogy véletlenül csinálnia kelljen annak is valamit.
– Ne zsörtölődj feleslegesen, majd csak kibírod valahogy.
– Kibírom? Egész héten abban a közegben? Ott idegbeteg mindenki, mást se tudnak, mint ordibálni a másikkal.
– Ne aggódj, holnap jössz vissza.
– Biztosan?
– Mivel egy aknász édeskevés, így nem lesz más választás.
– Hogyan, elmegy a Tibi?
– Én leszek a hiányzó.
– Szabira szeretnél menni? Úgysem ad a Müller.
– Másról van szó. Majd az esti váltásnál beszélünk, most sietek, még elkések a végén.
Elköszöntek egymástól, és Márton folytatta útját. Kettő aknász nem tudja kellőképpen ellátni a terület felügyeletét, megfelelni az ellenőrzési kötelezettségeknek. Ráadásul, ha összejönnek a robbantások, a személyes irányítást igénylő üzemzavarok, akkor aztán jöhet a lótás-futás, az itt vagyok, ott nem megy, az ott vagyok, itt nem megy dilemma.

Belépve az aknászirodába, váratlanul furcsa érzés kerítette hatalmába. Ez a nem túl nagy helyiség, a maga harminc négyzetméterével, csizmatalpaktól szutykos padlójával, szénporral hintett bútorzatával oly kedves volt szívének. Második otthonának tartotta, még ha egy kis szekrénye, és egy rozoga támlás széke volt csak a hosszú asztalnál.

Nyitva hagyta maga mögött az ajtót, utat kínálva a kígyózó sorban követőknek. Kabátját a fogasra dobta, kinyitotta szekrényén lógó lakatját, majd íróeszközt vett magához és leült a helyére, szembe a türelmesen toporgó szabadságra várakozókkal.
– No, Balog mester! Mit szeretnél? – kérdezte viccesen, s ezzel kezdetét vette a műszak.
– Ellik a göbe, vissza kéne, menjek. Az asszony nem bír vele – válaszolt a köpcös férfi, miközben kérges tenyerével viszonozta Márton kézfogását.
– Egy nap elég lesz, vagy részt kell vegyél a szoptatásban is? – tréfálkozott Márton, általános derűt keltve a teremben.
– Ne tedd ezt velem, főnök! Egy hónapig visítani fognak nekem az aknánál. Tudod, milyenek – morgolódott a férfi, de azért elégedetten pödörte meg harcsabajuszát, és zsebre vágta szabadságos könyvét, benne a lényeggel. Öröme nem tartott sokáig, alig fordított hátat, máris kórusban úikolni kezdtek neki.
– És te, Jancsi! Csak nem szabit akarsz te is? – szólította Márton a soron következőt.
– Jó vóna.
– Ki lesz a szakvezető vájár helyetted? Alig van csipogós vájárom, tudod, milyen a délutános. Mindenki menni akar.
– Nem tudom, de beteg az asszony. Valakinek istápolni kell a picivel együtt.
– Az más, csak menj a dolgodra. Amíg nem jelentkezel, addig rendezve lesz a szabid.
Így haladt sorjában, meghallgatva mindenki ügyes-bajos dolgát, néhány baráti szóváltás kíséretében. Nem szeretett visszautasítani senkit, még akkor sem, ha ezért gyakran a fejére koppintottak. Szerinte azért van a szabadság, hogy

kivegyék az emberek, de sajnos főnökei nem osztották véleményét. Amikor elővették a magas kieső létszámért, olyankor elismerte vajszívűségét, de rögtön hozzáfűzte: „Sok emberrel bárki boldogul, én kevéssel is elvégzem ugyanazt.” Ez mindig hatásosnak bizonyult, mert azt is tudták, hogy nem csak beszél a levegőbe.
Két ifjú állt még előtte, két egymást állandóan szekáló kelekótya, kik azért igaz jó barátok voltak.
– Mondd, poéta, ne kímélj! – szólt Márton a magasabb növésű, élénk tekintetű, izgága fiúhoz.
– Pojáca ez, nem poéta – jegyezte meg az alacsonyabb epésen, amire a másik rá se hederített.
–Szabadság, szerelem, e kettő kell nekem – harsogta kevélyen, közelebb lépve az asztalhoz.
– Az elsővel szolgálhatok, a másodikat pedig kérd a menyasszonyodtól! Hacsak nem valami kuplerájban kötsz ki még az est folyamán.
– Csak viccelődtem, főnök úr, valójában korai kiszállót szeretnék.
– Odalent megbeszéljük. Teljesítményed ne lássa kárát, s akkor semmi akadálya.
– Köszöntem szépen. Jó szerencsét, kevés palát, üzeni az egész család – szavalta nagy hangon, és elindult az ajtó felé.
– Te, Misi fiam! Miben sántikálsz?
– Három, főnök, három – dödögte, ujjaival is mutatva, de mielőtt folytatta volna, a megtorpanó poéta közbevágott.
– Mi három, kedves Mihályom?
– Legalább három egész perccel hadd szálljak előbb ki, mint a pojáca – nyögte ki nagy nehezen.

– Ne fájdítsd a főnök fejét, a szerencsétlen mindenségedet! – förmedt rá a poéta.
– Aki világra hozott, azt nevezd így! – kapta fel a vizet a megszólított.
– A te anyucikád, aki ment volna inkább apácának, mielőtt összeeszkábált.
– Hogy mered a szádra venni a nevét? Te, semmirekellő! – üvöltötte a felbőszült Miska, és a Poéta felé fordult fenyegetően.
– Te kezdted, hogy őseimet tegezted – mondta az, szélesen vigyorogva.
– Elég legyen! – csapott Márton az asztalra, megunva őket. – Azonnal tűnjetek a szemem elől. Nemhogy korábbi kiszállás, de intézek nektek egy meleg csákányváltást – emelte fel hangját Márton, mire a két szeleburdi fiatal ember lehorgasztott fejjel koslatott ki az irodából, hogy aztán újult erővel essenek egymásnak.
Amint egyedül maradt, arcvonásai megenyhültek, még egy kis mosoly is megjelent ábrázatán, és úgy kezdte átnézni a délelőttös műszak jelentését. Kisvártatva nyílott az ajtó, és Pál Tibor, a helyettese lépett be.
– Jó szerencsét! – mondta, majd lehúzta kesztyűjét.
– Jó szerencsét! – fogadta Márton a köszönést, és nyújtotta jobbját.
– Mi lett ezzel a két ütődöttel? Ott marakodnak a büfénél, egymást okolva, amiért a helyszínen kell várniuk a váltást a korai kiszálló helyett.
– Tudják azok, hogy mitől döglik a légy. Mire beérnek a munkahelyre, lehiggadnak, majd kibékülnek, s használják talán az eszüket.

– Ne folytasd, ismerem a menetrendet! Kivágják a rezet, ahogy illik, s nyolckor kiengeded őket.
– Úgy tűnik, nem nyesegettem a vadhajtásaidat hiába. A végén aknász lesz belőled.
– Sajnos, csak a végén.
– Ne is beszéljünk róla! Összpontosítsunk inkább a mai feladatokra, lesz belőle bőven, mert ketten maradtunk.
– Az csodás. Remélem, összeszedünk néhány robbantást, egy-két provokálással fűszerezve.
– Itt jön a reggeles főaknász, mindjárt megtudjuk – bökött Márton a belépő illetőre.
– Szevasztok – üdvözölte őket a lerakódott szénportól koromfekete arcú férfi, akinek csak égszínkék szemei villogtak ismerősen, valószínűleg közeli hozzátartozói sem ismertek volna rá. Kobakját az egyik sarokba hajította, bal kezét végighúzta összeálló csapzott haján. Jobb kezében füstölgő cigarettát tartott, amelyből idegesen szippantott nagyokat, nem törődve tüdője kétségbeesett tiltakozásával. Miután végzett a mezítlábassal, túltette magát egy heves köhögési rohamon, s csak utána szólalt meg:
– Tele voltunk üzemzavarral. Esik a légnyomás, rengeteg a metán, állandóan leváltanak a villamos berendezések. Szóval, bolondokháza.
Rekedtes hangjában érezhető volt a feszültség, láthatóan a műszak idegileg teljesen elfárasztotta. A vérbeli, régimódi bányásznemzedéket képviselte, a szakmájához kiválóan értő, ám rettentően nyers, időnként vad természetű férfi.
– Sok robbantást hagytatok? – kérdezte Pál Tibor.
– Amennyit akartok, sehol se tudtunk odalőni. Persze, lesz olyan elővájás, mely megáll, de nem tudni, melyek azok. Teljes a zűrzavar.

Ezután végigtárgyalták a munkahelyek állását, amelyek a bánya három szintjének a különböző pontjain helyezkedtek el. Endrődy pontos tájékoztatást adott mindenről, ami lényegesnek számított. Hol, milyen rendkívüli fejlemény várható, mire kell különösen odafigyelni. Hová, milyen anyag kell, hány darab csille van a helyszínen.
Épphogy a végére értek, Endrődy megint ráfüstölt, mikor félénken kopogtak az ajtón.
– Told be a képed! – mordult fel ingerülten Endrődy. – Nem szeretem, ha raport közben zavarnak – fűzte hozzá, némileg magyarázva faragatlanságát.
Egy ijedt képű, vékony alkatú férfi lépett be, szemmel láthatóan megviselt állapotban. Szemeiből szorongással vegyült reménykedést lehetett kiolvasni, szinte könyörgött a tekintetével.
– Mit akarsz? – vonta kérdőre a feldühödött Endrődy.
– Beszélni magával – mondta épphogy hallhatóan, hangjából félelem érződött.
– Takarodj innen, de tüstént! – zavarta ki Endrődy üvöltve szerencsétlent, aki lógó orral húzta el a csíkot.
– Mit vétett? – kérdezte Márton rövid hallgatás után.
– Beállított reggel részegen, természetesen hazazavartam. A szabija rég elfogyott, bent marad a bumlija. Nem tudok mit kezdeni vele, biztos elzavarják fegyelmivel.
– Leszállhatott volna délután – vetette fel Pál Tibor.
– Most is ittas volt, láttam az arcán. Megérdemli a sorsát.
Márton fejcsóválással fejezte ki nemtetszését. Bár nem a szakjában dolgozott, azért jól ismerte a férfit. Tisztességes, a munkájára igényes melósnak tartotta, akinek egyetlen gyengéjét a rendezetlen családi hátterében látta.

Míg ő a bányában robotolt, addig az asszonya cserélgette a szeretőit. Ha úgy tartotta kedve, szívfájdalom nélkül kitette a férjét a lakásból valamely hirtelen támadt „szerelem” kedvéért. Miután az új lovaggal felélték a tartalékokat, általában hamar véget ért a románc. Ilyenkor az asszony visszacsábította szegény ördögöt, aki tekintettel volt a két gyermekre, és kénytelen-kelletlen lenyelte a békát, bármily csúnya és varangyos volt is. Sajnos, hajlamos volt rá mindig, hogy a gyengeségét néhány napos ivászatba fojtsa, aztán dolgozik, látástól-vakulásig csakhogy gyermekeiről gondoskodjon.

Közeledett a raport kezdetének cseppet sem várt pillanata, azé az eseményé, amely a napi teendők egyeztetését hivatott szolgálni, ám valójában a körletvezetésnek ad lehetőséget a látványos számonkérésre, amely gyakran hasonlítható inkább tébolyult őrjöngésre.

Telve voltak a hosszanti falnál elhelyezett padok, a szakvezető vájárok feszülten várakoztak az aknászokkal együtt. Márton az órájára pillantott, majd körbehordozta tekintetét, és elégedetten nyugtázta, mindenki jelen van, akinek ez kötelessége: a csapatvezető a fejtésből, ahol a szén tömeges kitermelése folyik egy százhúsz méteres fronthomlok mentén; az első vájárok a vágathajtó csapatokról, melyek a bánya feltárásáról és a fejtések előkészítéséről gondoskodnak; s végül a három bővítő társaság vezetői, akik az összetört vágatok rendbetételén tevékenykednek.

Néhány perc múltán tárult az ajtó, ahol megjelent Müller kopasz feje, arcán a mindig ott lapuló gúnyos mosolyával, nyomában két helyettesével.

Müller ült a hosszú asztal végére, szembe Endrődyvel, míg két helyettese jobb és bal oldalán helyezkedett el. A másik ember lenézéséről, önérzetének megsértéséről elhíresült Mülleren látszott, hogy robbanáspont körül forrong.
Ő képes volt akár egy félmondattal is megsérteni bárkit, akit védtelennek talált, akitől nem félt, hogy képes lesz visszavágni. Kész csoda, hogy még senkinél nem szakadt el a cérna, és nem állítottak csákányt a gerinctelen hátába, szokta Márton mondogatni. Szerencsére vele tudta, merre hány méter, sosem volt mersze ártani a szemében, annál inkább a háta mögött. Márton inkább nem is bőszítette magát, végezte a munkáját, és nagy önfegyelemmel tartotta féken indulatait.
Kiszolgált ő jó néhány körletvezetőt, bár legtöbbjük bolond volt időnként, és szerettek üvöltözni, de kiálltak az ember mellett, ha éppen arra volt szükség, rendelkeztek becsülni való tulajdonságokkal, s ráadásul volt mit ellesni tőlük.
Müller azzal nyitott, hogy elővette Endrődyt a gyenge produkcióért, és az összes valós érvet figyelmen kívül hagyta, aminek az lett a következménye, hogy secperc alatt üvöltöztek egymással.
Márton sosem tűrte volna el, hogy Müller ordibáljon vele, amivel az is tisztában volt. Ők hangoskodás nélkül intézték el nézeteltérésüket, amely általában Müller vereségével végződött.
Figyelte rövid ideig a magukból kivetkezettek tombolását, mígnem gondolatai újra szárnyalni kezdtek. Volt időszak, amikor normális légkör uralkodott abban a helyiségben, hangos szó alig hallatszott, mégis jól mentek a dolgok.

Akkor nyugodt szívvel járt raportra vájár, aknász egyaránt, akkor Márton volt a körletvezető, majdnem egy teljes évig. A két rivális közül rá tette a voksát a nyugdíjba vonuló elődd, Müllernek bele kellett nyugodnia vereségébe, és árgus szemekkel figyelni, mikor lesz alkalma kihasználni Márton hibáját, mert egyben biztos volt: eljön még az ő ideje.
A bányászok által nagyra becsült főmérnök rábólintott a javaslatra, s Márton megkapta kinevezését. Büszkén vitte a hírt az unokákkal pecázgató Szabónak, kinek boldogsága már nem volt olyan felhőtlen. Bozontos szemöldökét majd' az orráig ráncolta, miközben szúrós tekintetével a veje lelkének legmélyét vizslatta.
– Nem a te világod az, fiam! Legalábbis remélem – dörmögte fejét csóválva, így fejezve ki nemtetszését.
– Megértem félelmedet, de érzek elég erőt magamban, hogy megfeleljek, hogy elkerüljem a buktatókat.
– Ha csak rajtad állna, nem is féltenélek.
– Nem egyszerű a feladat, de gyáva és kishitű ember lennék, ha nem vágnék bele.
– Járj szerencsével! Csak annyit kérek, az eszed mellett a szíved is legyen mindig a helyén. Ez a két gyönyörű gyermek méltán büszkélkedhessen az apjával – zárta le a témát Szabó, miközben a tűzrakással foglalatoskodó fiúra és leányra bökött mutatóujjával.
– Tudni fogom, ha fel kell állni. Ígérem!
Szabó szavai hamar beigazolódtak. Márton cseppet sem érezte jól magát új beosztásában, annak ellenére, hogy szakmailag kiváló munkát végzett, és a körlet jól működött. A három szak talán soha nem dolgozott olyan jól össze, megszüntette a rivalizálást, a buta torzsalkodásokat.

Ritkán tapasztalt összhang és nyugodt légkör jellemezte az általa vezetett, mintegy hatszáz főt foglalkoztató egység munkáját.
Mindez kevésnek bizonyult, hogy elégedett legyen, akár egy pillanatig. A felsővezetői munkaértekezleteken való kötelező részvétel miatt alig jutott le a bányába, pedig a többórás tanácskozások nagy része időpocsékolás volt. Kénytelen volt haszontalanul múlatni az időt, befolyásos emberek buta okoskodását hallgatni, és jó képet vágni mindenhez.
Nem, ez nem őneki lett kitalálva, ő roppant nehezen viselte azt a közeget, ő odalent érezte jól magát. Ki tudja, meddig vergődött volna tehetetlenül önmaga csapdájában – mert a körlet sorsát a szívén viselte, azt nem vethette oda az ugrásra kész Müllernek –, ha a sors keze nem pöttyent egy pontot a történet végére.
A főmérnök zaftos botrányba keveredett, összeszűrte a levet egyik titkárnőjével, ami a hölgy jóvoltából hamar napvilágra került. A rossznyelvek szerint előre kitervelt akcióról volt szó, de nem nyert bizonyosságot azóta sem. A családos férfi magatartása hatalmas felháborodást váltott ki néhány nagyhatalmú ember körében – kik maguk sem voltak sokkal különbek –, s a közerkölcs tűrhetetlen módon történő megsértése címe alatt félreállították a vétkest.
A halk szavú, de annál emberségesebb, nagy tapasztalattal bíró vezető székét egy nagyhangú, karrierista foglalta el, aki csak eszköznek nézett mindenkit saját céljai elérésében, ami nem volt más, mint megfelelni bármi áron. Nehéz volt ezt elérni olyan szakértelemmel, amivel ő rendelkezett. Hamar bekerült a hínárosba, egyik baklövést a másik után vétette. Kezdett égni a talpa alatt a talaj, de sajnos nem csak

az, hanem az egyik főteszén-omlasztásos fejtés is erősen melegedni kezdett. Az pedig baj, nagyon is.
Öngyulladás következtében a szén elkezd izzani valahol a hátfejtésben, és a tűzgóc egyre nagyobb kiterjedésűvé válik szép lassan. Legtöbbször teljesen hozzáférhetetlen, nem lehet mit kezdeni vele, csak az emelkedő szénmonoxid értéke, és az egyre nagyobb meleg jelzi létezését. Amikor pedig már füst is észlelhető, akkor jobb pucolni, amilyen messze csak lehet.
A sokkal nagyobb veszélyt a hátfejtésben visszamaradó hatalmasan tátongó üregek jelentik, amelyek telve vannak metángázzal, s ha rátalál a közelben ólálkodó tűz, akkor iszonyatos erejű robbanással söpör félre bármit. Amerre pusztít, ott kő kövön nem marad.
A fejtésben munkájukat végzők ilyenkor mintha egy töltött ágyúcső elé lennének szegezve, ekkor száműztetik a jókedv, komor csendben, megduplázott erővel dolgoznak, csakhogy minél nagyobb előrehaladást érjenek el, és maguk mögött hagyják a terjeszkedő tűzgócot.
A folyamat valójában kiszámíthatatlan. Képes ott lihegni a veszedelem hónapokig az ember sarkában, komolyabb következmény nélkül. Van, amikor sikerül elhagyni, hadd pufogjon ott magában több száz méteres kőzetköpennyel a nyakában, ám van, amikor bekövetkezik a tragédia.
Hathatós védekezés nincs ellene, csak a bányamező teljes, légmentes lezárása, és a fejtés elárasztása iszappal. Óriási veszteség ez az üzemnek, s csak akkor kerítenek sort rá, ha minden kötél szakad. Folyamatosan mérik és figyelik, elemzik a kihúzó levegő összetételét, míg az omladékot méterenként vizsgálják. Amint az eredmények a helyzet kritikussá válását jelzik, akkor elrendelik a fejtés lezárását.

Az új főnök első ízben találta magát szembe ilyen jellegű problémával. A fejtés lezárásáról hallani se akart, az rossz fényt vetett volna rá, inkább a kockázatvállalás mellett döntött. Márton a fejtés feladása mellett kardoskodott, de hát nem az ő kezében volt a döntés joga. Napok óta nem tudott aludni, rettegéssel teltek éjszakái, nem tudhatta, hogy mikor csörren a telefon és közlik a lesújtó hírt. Hajnalonként leszállt, és személyesen mérte végig az omladékot, hogy reggel a legfrissebb értékekkel menjen a válságstáb gyűlésére.
A fejtésben történő mindennapos megjelenést azért is tartotta fontosnak, mert az nyugtatóan hatott az ott dolgozókra. A bányászok akkor kezdenek igazán félni, amikor az aknászon kívül más felügyeleti személy még véletlenül sem jár feléjük. Olyankor tudják: aki csak teheti, menti a bőrét.
Egyik hajnalban a fejtési aknász rémült arccal fogadta lent a csapásvágatban.
– Egyre rosszabb a helyzet, félek, hogy nem bírja sokáig – mondta vészjóslóan.
– Tényekben kifejezve?
– A száznyolc és száztizenötödik sor között tódul kifelé a forró levegő, időnként szúrós füstszag érezhető, rengeteg a monoxid.
– A kihúzóban?
– Ott is folyamatosan emelkedik.
– Van mögöttünk látható üreg?
– Nincs, de körülbelül húsz méterrel beljebb, pont, ahol a legjobban melegszik, nem szakadt meg a magas fedő. Akkora barlang volt, hogy a végét se láttuk. Gyanítom, az még most is úgy áll.

– Emlékszem rá. Ha eléri a tűz, kisepri az egész bányát.
– Akkor kitehetnek egy nagy keresztet az akna helyére.
– Ahogy mondod – helyeselt Márton. – Gyere, nézzük meg közelebbről – javasolta, és elindult felfelé a frontfejtésen.
Az aknásznak igaza volt, Márton is úgy látta: a helyzet kritikussá vált. A további halogatás nemhogy felelőtlenség, hanem egyenesen vétek lenne. Azzal az elhatározással szállt ki, hogy meggyőzi álláspontja igazáról a főmérnököt, és eléri a fejtés haladéktalan bezárását.
Nem járt sikerrel. A főmérnök nem vélte súlyosnak a helyzetet, munkamegtagadással vádolta Mártont, aki határozottan megtagadta, hogy telepítse a fejtést. Egy emberéletet sem volt hajlandó kockára tenni, nemhogy negyvenötöt. Megtette más helyette, egy óra múlva már Müller vezette a körletet.
Mártont négy hét kényszerszabadságra küldték, hogy pihenje ki magát idegileg. Mire visszatért, elmúlt a veszély, folyt minden a maga medrében, csak ő mehetett futkosó aknásznak, amit nem bánt egyáltalán. Még olyat is vagdostak a fejéhez, hogy köszönettel tartozik, amiért nem zavarták el, de őt ez sem érdekelte.
A lényegen mit sem változtatott az ő pokoljárása, ha egyszer a sors kegyes volt és nem történt szerencsétlenség. Elmúlt a tűzveszély, a fejtés nem robbant be, amit ugyan megtett egy újabb tűz alkalmából három hónappal később, de csodával határos módon személyi sérülés nem történt. Egy szombat reggel szólta el magát, amikor üres volt a bánya, félórával azután, hogy az utolsó ember is kiszállt.
A főmérnök sem húzta sokáig, kivették a termelésből és kapott egy zsíros beosztást a trösztben, vagyis felfelé bukott. Átvette a helyét a jelenlegi, aki szerette volna újra

kinevezni Mártont, de ő kategorikusan visszautasította. A szakvezető aknászi poszt bőven megfelelt neki, többé nem akart idegen vizekre lapátolni.

Közben Müller kiőrjöngte magát, persze csak átmenetileg. Az összes bent ülő számára ismerős volt a forgatókönyv: egy normálisnak nevezhető értekezés keretén belül végigbeszélik a munkahelyeket, közlik az elvárásokat. Ezt követően újra felforrósodik a levegő, Müller ismét állatként viselkedik, nehogy bárki nyugodtan távozzon a cirkusz végeztével.
Ezúttal némileg lazábbra sikeredett az előadás, legalábbis úgy tűnt egy darabig. Talán szorult bele némi emberség, vélekedett Márton, ám hamar bebizonyosodott: korai volt az öröm.
– Jön az igazgató tájékoztatni az embereket? – kérdezte gyanútlanul.
– Rád hárul a feladat. Annyit mondhatsz, amit már hallottál tegnap – felelte Müller látszólag higgadtan, de mire befejezte mondatát, feje piros lett, mint a pipacs, és magából kikelve üvöltözni kezdett.
– Persze, hogy nem jön az igazgató úr, mikor az a birka reggeles illetlenül viselkedett. Beszólnak, pfujolnak, hőbörögnek. Hiába tátja ott három aknász a pofáját, nem tesznek semmit.
– Mit kellett volna tennünk? – vette fel a kesztyűt Endrődy.
– Nem fogja senki vörösre tapsolni a tenyerét egy ilyen bejelentés hallatán, annak az embernek, aki minden létező kiskaput megkeresett a bérek csökkentésére. Egyszeriben megvilágosodott előttünk, mire ment ki az elmúlt másfél év.

Az átlagfizetések lefaragásával bődült összeg takarítható meg a végkielégítésekből.
– Nem érdekel senki nyomora, engem járattatok le a mocsok viselkedésetekkel – ordított Müller tajtékozva, ökleivel az asztalt csapkodva.
Márton elérkezettnek látta az időt, hogy távozzon, fontosabb dolga volt neki, mint a süket szöveget hallgatni. Felállt helyéről, s Müllerre rá sem hederítve a kijárathoz ballagott. Visszafordult egy pillanatra, kacsintott pajkosan, mint aki a legjobb kedvében érzi magát, aztán fittyet hányva lázongó önfegyelmére, visszaszólt:
– Szóljatok ennek az ökörnek, ne vonyítson már annyira, eleget hallgattuk. Csókolgassa inkább a diri kezét, s elnyeri bocsánatát.
Kajánul vigyorgott, aki csak merészelt, míg Müller belilult a dühtől, hang nem jött ki a torkán, s kapkodott a levegő után, akár a felbukkanó gyöngyhalász.

A vékony szőke férfi magába roskadva lépett be a kocsmába, amely az üzem főbejárata és a buszmegálló között helyezkedett el az út mentén, a legalkalmasabb helyen ahhoz, hogy felkeltse az ingert még abban is, aki nem szándékozik betérni. A köznyelv csak bárnak nevezte a kopottas bútorzatú, de mindig tiszta üzletet, amely műszakváltás idején rendre tömve volt vendégekkel.
Tulajdonosa egykor maga is bányász volt, így hát jól tudja, milyen legyen egy ilyen krimó. Igény szerint főzőtudományának villogtatásával gondoskodott a szervezett rendezvények sikeréről, mert ilyen is akadt szép számmal, névnapok és születésnapok alkalmával. Ha úgy kívánták a szórakozni vágyók, egyhuzamban nyitva tartott,

elmaradt a záróra. A pénzükből kifogyóknak sem kellett szomjazni, ihatott hitelben, s ráért fizetéskor kiegyenlíteni a számlát.
– Mit lógatod az orrod, Lajos? Mi a gond? – kérdezte a pultos lány kedvesen a betérőt.
– Semmi – válaszolt kurtán, érezhetően jelezve, hogy nem kíván szóba elegyedni a kérdezővel, aki nem is próbálkozott újra.
– Mit adhatok?
– Egy korsó sör, meg egy deci körte.
A lány gyakorlott mozdulatokkal szolgálta ki a férfit, aki fizetett és kitotyogott a teraszra, vigyázva, nehogy kilöttyintse italát. Nagyot húzott a sörből, s mielőtt a pálinkát is a szájához emelte volna, hosszan bámult maga elé a földre. Egyszer csak veregetést érzett a bal vállán, és egy ismerős hang csengése ütötte meg fülét.
– Neked nem sitten kéne lenned? – kérdezte egy atléta termetű szakállas férfi.
– Nekem a pokolban a helyem – válaszolt a lehorgasztott fejű szőke férfi, alig hallhatóan motyogva.
– Megint kibabrált veled az a drágalátos nővérkém?
– Öhöm.
– Te meg a piába fojtod a bánatod, ugye?
– Túlságosan is.
– Mi történt? Látom, rettentően magad alatt vagy.
– Részegen mentem reggel dolgozni, s amikor kiszúrt az Endrődy, még hőbörögtem is vele. Elnézést akartam kérni, meg engedélyt a délutáni leszállásra, de nem hallgatott meg, menten elzavart.
– Majd megbékél. Tudod, milyen forrófejű, de valójában jó ember.

– Addigra késő, ha ma bent marad a hiányom, reggel már szedhetem a sátorfámat.
– Ne bolondozz! Csak beírja valaki a szabit?
– Rég elfogyott. Legutóbb megkegyelmeztek ugyan, de az volt az utolsó dobásom. Ez a vég.
– Nem hagyhatjuk veszni a végkielégítést, meg, aztán a felmondási idő se kutya!
– Mit számít? A bánya becsuk hamarosan, reggel hirdette ki a diri. Eddig legalább a pénzemért volt családom, még ha esetenként el is hagyott az asszony, de mire számíthatok ezután? Jobb lesz nekem, ha eltűnök a föld felszínéről. Nem bírnám ki a gyermekeim nélkül.
– Nem úgy van ám az! – kelt ki magából a szakállas férfi, és két kezével majd' kirázta sógorából a lelket. – Hányszor mondtam, hogy válj el, s te kapod meg a gyerekeket.
– Miből tartsam el őket, elárulnád?
– Kire számítsanak, ha nem rád? Átgondoltad, mi lenne velük nélküled? Nem eshetsz kétségbe, hisz' egy ügyes kezű ács vagy. Veszel magadnak szerszámokat, és annyi munkád lesz, hogy csak győzd ellátni. Szívesen leszek a segédmunkásod.
A vékony férfi bús képén halovány mosoly villant meg hirtelen, először nézett rá sógorára, mióta összefutottak.
– Imádok ácskodni, gyönyörű szakma. De hát…
– De hát?
– Miből veszek szerszámot, egy rissz-rossz járgányt a munkához, ha egyszer elúszott minden. Tizenöt év után szégyenszemre kirúgattam magam. Senkit nem okolhatok, magam alatt vágtam a fát.

– Van még remény, ne adjuk fel! Beszélek a Molnárral, szerintem az az áldott jó szíve megesik rajtad, és enged leszállni, bármily' viharvert állapotban is vagy.
– Komolyan beszélsz?
– Teljesen, de felejtsük ezt el! – mondta határozottan a szakállas férfi, és gyors egymásutánban öntötte ki a pálinkát, azután a sört a vízelvezető árokba.

Mint mindig, most is határozott léptekkel haladt a faléztábla előtti dobogóhoz. Az útjába kerülő bányászok illedelmesen húzódtak félre, nehogy összekoszolják szénporos ruhájukkal. Fellépett az alig négyzetméternyi emelvényre, ahonnan kényelmesen pásztázhatta végig az előtte nyüzsgő tömeget.
Mindössze negyven centiről van szó, amellyel feljebb kerül az ember a föld felszínétől, mégis milyen zavart okozhat a fejekben. Van, akiben a hatalmi vágyat gerjeszti nagyra, de van, aki összerezzen a rászegeződő tekintetek láttán. Ez utóbbi nem oda való, ettől még az előbb említett is jobb.
Márton sosem érezte többnek magát odafent, mint aki volt valójában, de még rá is hatással volt az a pár centiméter. Ott nincs helye bizonytalanságnak, halk beszédnek. Ott határozott mozdulatokkal, a teret betöltő erélyes hangon kiabálva kell elosztani a munkára várókat.
Ezúttal nem fordult a tábla felé, és nem kezdte rakosgatni a márkákat közvetlenül a köszönés után, hanem szembeállt a feszült csendben várakozókkal.
– Uraim! – kezdte mondandóját. – Tegnap mindnyájunk számára nagyon rossz hírt közöltek velünk, amiről bizonyára hallottatok ezt-azt.

Jómagam is a legkülönbözőbb híresztelésekről tudok, melyek nem felelnek meg a valóságnak.
Pillanatnyi szünet erejéig elhallgatott, a zsúfolt csarnokban csak néhány bányász nehézkes szuszogása hallatszott. Vett egy mély lélegzetet, s magába fojtva indulatait folytatta beszédét.
– A hatalom pálcát tört a fejünk felett. Visszavonhatatlan döntésük nyomán jövő év legvégén befalazzák a bányánk bejáratait, és elkezdődik az aknák tömedékelése.
Izzani kezdett a levegő, amint elhangzott a bejelentés. Komor szempárok rászegeződő kereszttüzében érezte magát, és mielőtt a pokol elszabadult volna, újra beszélni kezdett.
– Több lépcsőben leszünk elküldve. Az első körben lapátra kerülők egy hónapon belül megkapják a felmondásukat, míg a szerencsésebbek, ha lehet egyáltalán ezt a jelzőt használni egyáltalán, a bányabezárási munkálatokban is részt vehetnek. Az üzemelő fejtés végigmegy a határig, az előkészítés alatt álló sorsáról még nem döntöttek. A feltáró munkahelyek megállnak, de néhány elővájás is erre a sorsra fog jutni rövid időn belül. Ezek a tények, amint új információk látnak napvilágot, azon nyomban tájékoztatva lesztek.
Alig ejtette ki az utolsó szót, azon nyomban heves érzelmi kitöréseknek, hangos megnyilvánulásoknak lett szem- és fültanúja. Egyesek az öklüket rázták, miközben trágárul ordibáltak, mások leszegett fejjel a kövezetet rugdosták csizmájukkal, voltak, akik a kobakjukat csapdosták a földhöz, de olyan is akadt, aki elsírta magát.
– Ne hagyjuk magunkat! – sikoltotta egy sebhelyes arcú vájár.

– Úgy van, mit képzelnek azok a nyakkendős mihasznák! – vette át a szót az egyik lobbanékony természetű segédvájár, szemében perzselő gyűlölettel.
– Cselekedjünk! – helyeseltek többen is.
– Bányász ököl vasököl, oda csap, ahova köll! – kiáltotta el magát a poéta, majd odaugrott a faléztáblához, és csákányát iszonyatos erővel vágta bele.
Márton először hagyta őket, hadd tomboljanak, ám ez a cselekedet meghaladta tűrőképességének a határát.
– Elég legyen! – zengett a hangja túlharsogva mindenki másét. – Nem tűröm ezt a viselkedést! Aki nem képes lehiggadni, annak szabit írok és menjen haza! Őrjöngő és hőbörgő emberre nincs szükség odalent.
– Bocsánat! – kért elnézést Poéta, és kivette csákányát a táblából.
– De akkor mihez kezdjünk? – kérdezte hátulról egy elkeseredett hang.
– Szervezzünk tüntetést, a főnök pedig álljon az élünkre! – javasolta valaki.
– Úgy van! – hallatszott mindenfelől. – Menjünk a fővárosba, ott hívjuk fel a figyelmet magunkra!
Márton felemelt kezeivel intette le a tömeget.
– Kis csendet kérek! – mondta, mire halkult a zaj, és kíváncsian várták az emberek, mi fog következni.
– Mindenki szíve joga, miként viszonyul az új helyzethez. Egy fontos szempontra viszont felhívom a figyelmet: a bányában szervezkedésnek, rendbontásnak helye nincs. Aki felveszi a munkát, és leszáll a föld alá, annak továbbra is tisztességgel eleget kell tennie kötelességének.
– Ez így is lesz, de szeretnénk hallani a véleményed. Tegyünk valamit, vagy szótlanul fogadjuk vesztünket? –

lépett ki társai gyűrűjéből Erőss Gábor fejtési csapatvezető, aki szellemi vezérként volt elfogadva.
Márton tisztában volt válaszának súlyával. Háborgó lelke azt sugallta, vessen szikrát a szénakazalra, ám józan esze felülkerekedett nagyon hamar. Fejét megemelte, próbált minél higgadtabbnak látszani, és elég meggyőzően beszélni:
– Az én magánvéleményem az, hogy bárminemű ellenkezés csak sértettségünk és keservünk enyhítését szolgálná, ám esélyünk egy szál se. Azt javaslom, emelkedjetek felül indulataitokon, és az összes létező energiátokkal a sorsotok egyengetésén fáradozzatok! Próbáljatok sikeresen váltani, új munkahelyet lelni! Tanuljon és képezze magát, aki csak érez elég erőt magában! Sose feledjétek az itteni éveket, mert az segíthet a nehéz időszakokban! Higgyétek el nekem, aki helyt állt odalent, az képes lesz ugyanerre bárhol.
Elhallgatott, és elégedettséggel szemlélte szavai hatását. Némaság honolt az előbb még forrongó csarnokban, az arcok megenyhültek, a szemekben kihunyt a felháborodás lángja. Erőss Gábor szólalt meg először.
– Ki és minek alapján dönti el, ki és mikor lesz elzavarva?
– Ezt a háládatlan feladatot rám taksálták. Nekem kellene összeállítani a listát, mely a januári távozókat nevezi meg. Úgy mondják, én tudom a legjobban, kik érdemesek arra, hogy tovább maradjanak. Egyvalamiről megfeledkeztek: számomra mindenki egyformán fontos. Nem fogom senki nevét ráírni arra az átkozott listára, kivéve egyet. Az pedig az enyém.
Meglepett moraj hangzott, az emberek értetlenül néztek egymásra.

– Mit értsünk ez alatt? – kérdezte Erőss Gábor.
– Azt, hogy ma találkozunk utoljára ilyen felállásban. A mai az utolsó sittem.
– Ezért nem kéne megválnod tőlünk, inkább te nyomd a kezünkbe a felmondó levelet, mint valaki más – fakadt ki Erőss Gábor, aki fellépett Márton mellé a dobogóra és elkiáltotta magát:
– Nincs igazam?
– Dehogynem! – jött a válasz kórusban.
– Nem engedünk csak úgy el – hallatta hangját Izsó Ignác, a körlet legidősebb dolgozója.
– Az öregnek igaza van! – helyeseltek mindenfelől.
Márton arca felragyogott, látván az őszinte szeretet és tisztelet megnyilvánulását. Ez jelentette számára az igazi elismerést, nem a kitüntetések és jutalmak. Azonban eltökélt volt, és az egyre jobban erősödő, a maradását óhajtó hangok ellenére nem változtatta meg döntését. Újra csendre intette a hangoskodókat és úgy határozott, berekeszti a röpgyűlést.
– Ha csak ezen múlna, maradásra bírnátok, de más nyomós oka is van elhatározásomnak, úgyhogy ne is fájdítsátok tovább szívemet. Na, meg kifogytunk az időből is.
Ezután szétszórta ügyesen a márkákat, kurta utasításokkal igazította el azokat, kik nem tudták a feladatukat. Amikor minden egyes pléh a helyére került, még végigpásztázta szemeivel a táblát, végigfutott a csapatokon, meg van-e mindenhol a szükséges létszám, majd gondolkodott néhány pillanatig, nem feledett-e valamit, aztán mikor a legnagyobb rendben talált mindent, jelt adott a leszállásra:

– Na, uraim, ha mindenki megkapta beosztását, akkor jó munkát és jó szerencsét! A szállítóakna szeretettel vár benneteket.

A műszakokat jegyezte kollégájával együtt a naplóba, mikor az egyik helyettes körletvezető lépett oda hozzájuk.
– Gyere velem, légy szíves, a Müller szeretne beszélni veled.
Márton letette a zöld színű golyóstollat, mellyel szapora kézmozdulatokkal húzkodta be a délutános műszakot jelölő strigulákat, és szó nélkül követte a pókhasú férfit.
Müller az irodájában várta. Ült az íróasztalánál, arcán minden gyűlöletével, még csak nem is próbálta palástolni érzéseit. Nem kínálta hellyel a belépő Mártont, aki cseppet sem zavartatva magát leült egy nyikorgó székre.
– Mit akarsz? – kérdezte Márton nyersen.
– A két gázkitörés-veszélyes munkahely közül az egyik, pontosabban a 227-es leáll, a 228-as viszont megy tovább, mégpedig fokozott iramban. Mihamarább lyukasztani kell, úgyhogy nem érdekel hogyan, de oda kell este provokálni!
– Badarság, ebből az állásból képtelenség. Ezt jobb, ha tőlem tudod. Ne feledd, hogy egy gázkitörés-veszélyes munkahely technológiáját szigorúan be kell tartani, nem lehet ész nélkül menni előre.
– Nem érdekelnek a kifogásaid.
– Jobb, ha továbblépünk, gondolom, nem azért hívattál, hogy ezt közöld. Ilyenkor üzengetni szoktál valamelyik helyetteseddel.
– Így igaz. Kíváncsi vagyok, akarsz-e mondani valamit?
– Beszélt veled a főmérnök?
– Igen.

– Akkor tudsz mindent, nincs több mondanivalóm.
– De nekem van!
– Halljuk gyorsan, mert nem érek rá piszmogni.
– Elvártam volna, hogy ne a főmérnöktől halljam elsőként, hogy az egyik főaknászom lelép. Az még hagyján, hogy megkerülted a közvetlen felettesed, de azt elvártam volna, hogy úgy rendezzük le az ügyet, mint egyik bányász a másikkal. Ócska jellemre vall a viselkedésed – fejtette ki Müller a véleményét gúnyos mosoly kíséretében.
Márton szemei szikrákat hánytak, nem sok hiányzott, hogy meg ne ragadja ellenfele grabancát, de jobbnak látta inkább saját fegyverével szíven szúrni. Mosolyt erőltetett arcára, s miközben távozáshoz készülődött, csak ennyit mondott:
– Sosem tartottalak bányásznak, csak egy jellemtelen alaknak, aki a bányászemberekből él.
Leghiúbb érzéseit sértette meg a teljesen letaglózott férfinak, aki rögvest vonyítani kezdett vékony fülsüketítő hangján:
– Azonnal takarodj az irodámból, te mocsok!
Márton közelebb lépet hozzá, viccesen megfricskázta az arcát, és kioktató hangnemben közölte:
– Te innen senkit nem dobhatsz ki, ez nem a te irodád, hanem az üzemé. Csakis azért megyek el, mert ha egy percet is maradok, felkenlek a plafonra! Megértetted?
Müller teljesen megrettent, hisz' nem voltak egy súlycsoportban. Ráadásul azzal is tisztában volt: nem tréfál Márton, bármily nyugodtnak is mutatja magát. Elég, ha elborul az agya néhány pillanatra, s belőle máris lenyomat lesz a csillár mellett, úgyhogy jobbnak látta, ha hagyja távozni, s megszabadul tőle örökre.

Szólni sem mert, remegő lábakkal az ablakhoz ment, és merőn bámult kifelé, miközben Márton távozására várt, ami be is következett, hatalmas robajával az ajtónak.

Eközben Pál Tibor végzett a műszakírással, és az irodában összesítette a létszámot csapatonként és légosztályként, hogy jelentést adhasson a diszpécsernek. Nagy precizitást igénylő feladat ez, mert ha egy szerencsétlenség esetén az aknászt is baj érné, akkor is tudni kell valakinek, hol keressék a bajba jutottakat! Márton jövetele megszakította ténykedését, és kíváncsian nézett rá.
– Mit akart?
– Ne is említsük, csak felhúzom magam. Nem szeretném, ha a mai műszakom az idegeskedésről szólna. Persze tudod, hogy van ez, ha el lett fuserálva az eleje, akkor sok jóra ne számíts. Márpedig ez nagyon rosszul indult.
– Nem akarom elhinni, amit az elosztás végén mondtál.
– Pedig igaz. Olyan hihetetlen?
– Igen. Mindenki kapaszkodik az utolsó pillanatig. Egy év alatt lehet készülni mind anyagilag, mind lelkileg. Habár lesznek olyanok is, akik el sem hiszik addig, amíg az utcán nem találják magukat. Nagyon rémisztő érzés, főleg úgy, hogy azzal szembesülsz, hogy pár héten belül menni kell. Tegnap óta teljesen kiborultam a feleségemmel együtt. Egyhuzamban átkoztam a sorsom, amiért az első körben mennem kell. Te meg önként vállalod.
– Honnan tudtad, hogy te vagy a második számú jelölt?
– Nem az első? – kérdezte Pál Tibor csodálkozva.
– Nem! A második voltál.
– Azért, mert a Müller mindig azt vagdosta a fejemhez: én leszek az első, akit elzavar.

– Szerencsére a mi listánkat feljebb készítik.
– Akkor most én megmenekültem? – eszmélt fel a fiatal férfi.
– Olyannyira, hogy te viszed a szakot a bányabezárásig.
– Annyi köszönettel tartozom neked, hogy azt szavakban kifejezni nem lehet.
– Nem is kell. Különben sem azért csináltam belőled főaknászt, hogy hasznát lásd, hanem a szak miatt.
– Ígérem, ha nem is leszel közöttünk, a te szellemedben fogom vezetni a szakot.
– Ezt el is várom.
– Azért árulj el valamit!
– Csupa fül vagyok.
– Döntésedben az is közre játszott, hogy ezzel mentőövet dobsz nekem?
– Rosszabb vagy az asszonynál, ő is ugyanerre célozgatott.
– Neki mit válaszoltál?
– Mit kíváncsiskodsz? Beszéljünk inkább a dolgunkról, hisz' el vagyunk eresztve rendesen.
– Álljunk csak meg egy szóra! Le akarsz ma szállni? Mi lesz a nyakkendős műszakkal?
– Felejtsük el!
– Pont olyan mondja, aki egyetlen dolgozót se engedett leszállni az utolsó műszakján?
– Igen, de ők mind nyugdíjba vonultak. A nyakkendős műszak csak azoknak jár.
– Elég nagy szégyen, hogy ez nem adatott meg neked, ám a nyakkendős műszak azért jár – erősködött Pál Tibor.
– Valld be őszintén, elkapott a hatalmi vágy, és minél előbb át akarod venni az irányítást – ugratta Márton.

– Ne hülyéskedj! Komolyan mondom, bejárom az egész területet, elrobbantok mindenhol, csak bízd ide!
– Szó sem lehet róla, kettőnknek is rengeteg.
– Majd kicsit rabsickodom.
– Ezt meg sem hallottam. Túl nagy a terület, na meg a 228-as csapat vájvég rettentően aktív, ráadásul ezt akarják erőltetni. Egyik szemünket rajta kell tartani. Még csak egy gázkitörés hiányzik.
– Nem engedsz a huszonegyből.
– Úgy van. Különben is, ha öten lennénk, akkor is leszállnék.
– Igen? – nézett Pál Tibor értetlenül.
– Személyesen szándékozom elköszönni mindenkitől, és meghívni estére a bárba.
Pál Tibi nem szólt semmit, ez olyan érv volt, amellyel nem tudott mit kezdeni. Inkább gondolkodni kezdett, miként szervezze a munkát, hogy Mártonra a lehető legkevesebb háruljon.
Alig telt el néhány másodperc, amikor kopogtak az ajtón.
– Gyere be! – szólt Márton.
Az ajtóban Tóth Pityu szakállas arca jelent meg. Óvatosan körbenézett és felsóhajtott:
– Egyedül vagytok? Jaj, de jó.
– Mire az öröm?
– Először is bocsánat a késésért, de nagyon elhúzódott az igazolványcsere.
– Megbeszéltük, nem? – legyintett Márton.
– Igen, de van még valami.
– Mondjad, ne kímélj!

– Itt van a sógor gyerek odakint. Reggel meg volt rogyva, nem szállhatott le. Szabija nincs, ha bent marad a hiánya, biztos elzavarják, mert sajnos nem az első esete.
– Tudok róla.
– Jóravaló gyerek ez, csak az a szégyentelen nőszemély, a nővérem állandóan elbánik vele.
– Gyenge lélek! – csóválta fejét Márton.
– Segítesz neki?
– Milyen állapotban van?
– Behívom, nézd meg – válaszolt Tóth Pityu szakállát idegesen birizgálva, és kiszólt az ajtón.
Mindjárt be is jött a vékony szőke férfi, tisztelettudóan köszönt és megállt Márton előtt. Szólni nem volt bátorsága, csak reszketett, mint a nyárfalevél. Nagy kék szemeivel könyörgött hangtalanul.
– Kijózanodtál? – kérdezte Márton.
– Nem teljesen.
– Mikor aludtál utoljára?
– Két napja.
– Szóval, munkára alkalmatlan vagy?
A férfi nem válaszolt, csak hümmögött határozatlanul.
– Mit csináljak veled? – vonta kérdőre Márton.
– Semmit – dünnyögte alázatosan. – Azért köszönöm – nyögte még ki, majd elindult kifelé.
– Állj meg! – szólt rá Márton.
– Igenis!
– Elküldtelek?
– Nem.
– Öltözz be leszálláshoz, és várakozz az öltözőben feltűnés nélkül. Megoldjuk valahogy a gondod.
– Köszönöm, főnök, az ég áldja meg a jóságáért!

– Ne nekem köszönd, az őszinteségednek, meg a több éven át végzett derék munkádnak – hárította el Márton a jóságos szerepkört, majd Tóth Pityuhoz fordult.
– Leviszed magaddal, befekteted az egyik trafóba, ahol a madár se jár. Műszak végén érte mész, addig kialussza magát. Kösd a lelkére: ki ne tegye onnan a lábát!
– Értettem, főnök, és tényleg az ég áldjon meg!
– Na, menj, amíg jó kedvemben találsz.
– Már itt sem vagyok.
Márton és Pál Tibi összekacsintottak. Tudták ők jól, milyen csekély segítségnyújtás volt ez részükről, de mégis milyen megkönnyebbülést okoztak annak a szerencsétlennek.

A lámpakamra szintjén elterülő hatalmas csarnokban hathét ember lézengett ráérősen, pedig egykor tömve volt ez is emberekkel. Kettő termelő körlet is volt itt egymás mellett, melyek évekkel ezelőtt megszűntek. Mára csak az egy szinttel feljebbi körlet maradt meg, s hamarosan annak is nyoma vész.
Márton végigsétált a lépteitől tompán kongó csarnokon, és helyet foglalt a fehérre pingált padok egyikén. Hamarosan társasága is akadt, sorra futottak be kollégái: a szállítási felvigyázók, a gépész művezető, a légmérős, az iszapoló aknász, a geológus, na meg Pál Tibi.
Legtöbbjükkel évek óta együtt múlatták azt a tíz-tizenöt percet, ami vissza volt ilyenkor leszállásig. Ők egy órával később indultak a föld alá, miután végeztek a papírokkal. Többnyire kedélyes társaságot alkottak, azt a rövidke időt móka és vidámság jellemezte normál esetben.

Nem úgy, mint ez alkalommal, mikor is szótlanul tanyáztak egymás mellet. Futótűzként terjedt a híre egyik legrégibb kollégájuk, s egyben barátjuk távozásának, ami első kézzel fogható jele volt annak, mi vár itt mindannyiukra.
Egyre többet fognak várakozni ilyen bús hangulatban, egyre sűrűbben fognak búcsúztatni valakit, míg szép lassan elfogynak. A mindennap látott arcok eltűnnek az ember életéből, sokéves szoros kapcsolatok válnak a kényszer martalékává. Az egymás gondolataiban olvasó emberek szétszóródnak a szélrózsa minden irányában, s csak elvétve hallanak hírt a régi barátokról.
Csak Shultz Szepi közeledte váltott ki némi mozgolódást a hallgatag társaság körében. Mindenki várta már az öreget, vajon sikerrel járt-e, kivéve Mártont, akinek gyanítása sem volt, mi készül ellene. Egészen addig, míg az öreg elé nem bicegett, és sejtelmesen mosolyogni kezdett. A többiek mind felálltak és körbesereglették őket.
– Na, idefigyelj, kedves barátunk! – vágott bele a vezérszónoknak jelölt Shultz Szepi. – Hiába is próbáltál faképnél hagyni minket, nehéz helyzetbe hozva kis csapatunkat, azért mi nem engedünk el szó nélkül tégedet.
Az öreg előkapott a háta mögül egy üveg jófajta whiskyt, és átadta Mártonnak.
– Kérlek, fogadd ezt barátaidtól – fűzte hozzá, majd megölelte Mártont.
– Köszönöm szépen – mondta Márton, miután birtokába vette a díszes ajándékot. – A csomagolást és az üveget megtartom, de ami benne van, azt együtt isszuk meg kiszállás után. Majd a bárban leöblítjük sörrel.

– Kis előleget nem lehetne, ha már egyszer úgy is beáldozod, amit kaptál? – replikázott a mindig szomjas felvigyázók egyike.
– Nem lehet. Józanul is összefuttatod a szerelvényeket, nemhogy egy felessel a fejedben.
Ezzel ismét a régi lett a hangulat, sőt mire felszerelkeztek a lámpakamrában, addigra jócskán a tetőfokára hágott. Történt ugyanis, hogy Gazsi, a legfőbb mókamester odalépett Rózsika elé, a vékonyka lámpakiadó hölgyhöz, és ekképp szólt neki: Tudok egy viccet, ha meghallod, eldobod a melledet.
– Halljuk, te szélhámos!
Gazsi odahajolt a nő mellkasához, alaposan szemügyre vette a domborulatait, majd megjegyezte: – De úgy látom, te már hallottad!
Rózsika csak lesett értetlenül, egészen addig, míg felfogta a lényeget. Akkor aztán fogta seprűjét és hatalmas rössel hajkurászni kezdte a menekülő Gazsit a lámpatartó állványok sűrűjében. Lett is erre olyan hahotázás, mely felhallatszott egész az aknáig, fővakarásra késztetve a vidámság okán töprengő csatlósokat.

Utolsóként szállt be a kas felső etázsába, talpa alatt érezte a kötél rángatózását, ahogy nyúlik néhány centimétert, majd makacsul visszarendeződik eredeti állapotába. Az egyik csatlós nagy robajjal engedte le a fémmerevítőkkel erősített függönyt, amely a kasból történő véletlen kiesést hivatott meggátolni.
– Süllyedjetek a föld alá! – szólt be tréfásan, aztán kettőt ütött a fülsértően berregő jelzőre, amiből az aknagépész tudta, hogy személyszállítás következik lefelé!

Innentől kezdve nincs visszakozás a kasban tartózkodónak, nem gondolhatja meg magát az ember, ha éppenséggel inába szállt volna a bátorsága. Ettől fogva a karvastagságú acélkötélen függ az élete, amely 6m/s sebességgel engedi zuhanni a kast utasaival együtt a 800 m-t is meghaladó félelmetes mélység sötétjébe. Ki első ízben éli át ezt az érzést, annak vadabbnál vadabb gondolatai támadhatnak. Mi lesz, ha elfelejtik megállítani a kast, mielőtt az aknatalpba vágódik, vagy ha kizökken pályájáról, és az aknába össze-vissza csapódik, vagy ami mindennél félelmetesebbnek tűnik, ha valami oknál fogva elszakad a kötél?
Ezekben a pillanatokban átkozza magát, amiért betette lábát az acélkalitkába, s kétségbeesése nem lanyhul addig, amíg néhány perc múlva hevesen kalimpáló szívvel ki nem lép valamelyik szint rakodóján.
Persze tudják a tapasztalt leszállók, mi játszódik a másik fejében, és megmosolyogják a haszontalan félelmet, hisz tudják ők jól: az a kötél el nem szakadna semmi áron, többszöröse a teherbírása, mint a ránehezedő súly. A kas is ott áll meg centire pontosan, ahol kell, s a pályáját se hagyja el, nem olyan könnyen megy az!
Sokkal nagyobb veszélyt jelenthet az aknába hulló tárgy, vagy anyag, amely szabadeséssel száguld lefelé és feltartóztathatatlanul zúz szét bármit, ami az útjába kerül. Egy párdekás anyacsavar is ellenállás nélkül hatol át az útjába kerülő kas acélfedelén, egy tele nagy csille pusztításáról nem is beszélve.
Elkerülendő az ilyen szörnyűségeket, vigyázó szemek és szabályok őrzik, védik a népszállítás menetét, aknavájárok vizsgálják az akna minden egyes négyzetméterét nap, mint

nap, és kijavítanak minden apró kis hibát, eltávolítják az összes olyan anyagot – beleértve a legapróbb jégcsapot is –, amely bajt okozhat.
Na de az odavetődött, korábban bányát nem látott emberfia ilyesmire nem is gondol szerencsére, mint ahogy sok más alattomos veszélyre sem, amely a bányajárás idején leselkedik rá. Ő csak attól retteg, hogy a vágat, amelyben éppen halad, nehogy összeroppanjon a több száz méter vastag kőzetköpeny súlyától – pedig úgy áll az már évtizedek óta –, míg a bárhol, bármikor előbukkanható gyilkos gázokról még csak sejtése sincs.
Jobb kezével kapaszkodva, térdeit enyhén rogyasztva állt, ahogy még az első leszállás alkalmával tanították, s azóta is következetesen betartotta a hallottakat. Elhagyták a tárószintet, ahol egy nyitva maradt sűrítettlevegős csap kellemetlen visító hangja követte útjukat, majd elhalt magában, messze a fejük fölött.
Nagy sebességgel közelítettek az első szinthez, miközben azon tűnődött, hány ezerszer tette meg ezt az utat. Mind közül az első volt a legizgalmasabb, mikor elképzelni se tudta, milyen is lehet a bánya, melyről oly sokat hallott korábban. Néhány óra múltán aztán megvilágosodott előtte minden a fejlámpája vékonyka csóvájában. Már az első alkalommal olyan otthon érezte magát, mintha mindig is oda tartozott volna.
Kiszállást követően csillogó szemmel, mesélt barátainak a bányáról, melyet úgy festett le, mint egy földalatti falut, ahol az utcák helyett poros vágatok futnak szerteszéjjel, különböző nagyságú elágazókban találkozva egymással. A hat méter átmérőjű fő keresztvágat az aknát köti össze a bányamezővel, itt kismozdonyok által vontatott népes

csillében lehet utazni a kialakított megállók között. Beljebb érve gyalogosan lehet közlekedni az egyre szűkülő bányatérségben, az ember hol a fejét veri be, hol elbotlik, köszönhetően az egyenetlen talajnak. Aki biztonságosan akar közlekedni, annak egyszerre kell figyelnie a feje fölé, illetve a lába alá.
Bekerülve a mélyvízbe, jó, ha görnyedve járhat az ember, nem pedig négykézláb mászni, vagy éppen hason kúszni. Egy bánya térképe állandóan változik, új vágatokat hajtanak, míg a szükségtelenek megszűnnek. Vannak lent raktárak, trafókamrák, nagyméretű bunkerek, ahol tárolják a szenet, a fakadó vizek tárolásáról pedig mély zsompok gondoskodnak. A vágatrendszerek kusza szövevényében cseppet sem könnyű eligazodni, komoly helyismerettel kell rendelkezni annak, aki nem akar eltévedni, és akkor még csak egy szintről beszéltünk.
A bánya egészét az ötven méterként kialakított szintek teszik ki, melyek egymás fölött helyezkednek el. Nagyjából hasonló kiterjedésűek, a kapcsolatot meredek dőlésű gurítók teremtik meg. Ezek nagy része biztonsággal járható, de akad olyan is, ahol az ácsolatok nem bírták a hatalmas erejű nyomást, számos helyen megrogytak a derékvastagságú főtefák.
Az ilyen gurító csak a légvezetésre alkalmas, arra is addig, míg teljesen össze nem gyógyul. Az ilyen gurítók alul és felül le vannak zárva, és figyelmeztető táblákkal jelzik a veszélyt.
A kas hirtelen veszített sebességéből, mindannyian felkapták fejüket a szokatlanul intenzív fékezésre, majd mielőtt bárki megszólalhatott volna, érezték, amint megáll mozgásuk, aztán az egész acélszerkezet rándul egyet és

elindul felfelé mintegy ötven centit, utána újra ereszkedik lefelé, de már kevesebbet, aztán ez így ismétlődik, míg a kötél nyúlásából származó rángatózás le nem csillapodik.
Nem tudták a váratlan esemény okát, minek nyomán torkukban érezték a gyomrukat. Ketten összerogytak, mert elfeledkeztek a kapaszkodásról, ám komolyabb probléma nem akadt. Márton lábai megcsuklottak ugyan, de karizmai ösztönösen megfeszültek, és a feje fölött felfüggesztett kapaszkodó segítségével megtartotta testének súlyát.
Nem így tett Shultz Jakab, kinek fájdalmas szisszenése jelezte, ő járt a legrosszabbul.
Bal térdét mereven tartva, teljes testsúlyával ránehezedve állt az öreg – így kímélve rossz jobbját –, minek eredményeként forgója és térde komoly igénybevételnek lett kitéve a megállás pillanatában.
– Gond van? – kérdezte Márton halkan.
– Kibírom – nyugtatta meg az öreg, aki komoly sérülést is szenvedhetett volna, ha fékezés nélkül áll meg a kas.
– Biztos leváltott az aknagép – jegyezte meg az egyik felvigyázó, majd a két pórul járthoz fordult.
– Ti meg, találtatok valamit a talpunk alatt?
Választ nem kapott, csak a többiek hangos nevetése jelezte, hogy elérte célját.
Tíz percig lógtak az aknában, türelmesen várakozva, míg végre a kötél mozdult egyet óvatosan, jelezve, hogy helyreállt a rend, aztán folytatták útjukat lefelé.
Egyedül ő szállt ki az első szinten. Elhagyatott, kihalt része volt a bányának, amerre vette az irányt. Egy-egy kóbor víztelenítőn vagy légmérősön kívül nem nagyon járt oda senki, Márton kivételével, aki hetente legalább egy alkalommal arra vette útját. Ezen a szinten évek óta nem

folyt már termelés, nem jártak mozdonyok, csak néhol törte meg a nyomasztó csendet egy-egy szivattyú kitartó sziszegése. Pedig egykor, a széncsaták idején, több csille kijött erről az egy szintről műszakonként, mint most a két másikról naponta.
Kigombolta pufajkája felső gombjait – távolodva az aknától egyre jobb idő lett, nem járta úgy át a kinti levegő metsző hidege az emberfiát. Sorjában gombolta ki a többit is, ahogy haladt befelé, míg át nem haladt egy vaskos légajtón, s a „B" ponthoz érve szembetalálta magát a kihúzó akna felé igyekvő fáradt bányalevegővel, s máris nyűg volt a nyakán az összes meleg holmija.
Megállt egy porosan csüngő telefon mellett, füléhez emelte a kagylót és türelmesen várt, amíg egy korosabb női hang be nem jelentkezett.
– Kit kapcsolhatok?
– Üdvözlöm, Jolika, legyen kedves a diszpécsert!
– Szép jó napot, Márton, azonnal kapcsolom.
Néhány másodpercig kellemetlen recsegést hallott. Biztosan sérült a kábel, gondolta. és addig mozgatta szabad kezével, míg sikerrel járt. Alig múlt el a kellemetlen zaj, amikor a diszpécser monoton hangja hallatszott a vonal túlsó végéről.
– Tábori diszpécser!
– Szevasz, Márton vagyok.
– Mondjad, Marcikám! – élénkült meg a férfi hangja.
– Bejelentkeznék.
– Csupa fül vagyok.
– Első szint feküben kezdek, aztán meg sem állok harmadik fedőig.
– Nagyot vállaltál mára.

– Nem számít, csak az idő ne álljon meg.
– Úgy ám. Provokálás lesz műszakváltáskor?
– Hivatalból készülünk rá, de szerintem nem jutunk odáig.
– Vettem az adást, de azért szólok a villamos kollégának. Jobb, ha ráizgulunk, elvégre könnyebb lemondani, mint késve megszervezni.
– Ahogy mondod, majd tartjuk a kapcsolatot. Addig is jók legyetek odakint!
– Ne kérj lehetetlent! Na de félre a tréfával, balesetmentes műszakot és mielőbbi viszontlátást kívánok!
– Köszi, de azért este feltétlen várjatok meg mindketten a bárban.
– Ha nem szólsz, akkor is jönnénk, csak éppen hívatlanul.
– Bíztam bennetek.
Derűs arccal tette vissza helyére a kagylót, és lépett néhányat a fullasztó levegőben. Keresett egy szöget az oldalban, felakasztotta pufajkáját, menekülőkészülékét – amit sosem hagyott magától távol –, leemelte nyakából a különféle műszereket, és alapos vizsgálatnak vetette alá a bányát elhagyni készülő fáradt levegőt.
Fontos ismeretek birtokába juttatták a mért értékek, amelyek a várható veszélyekre utalnak. Ugyanis, az egész bányán végigtekergő levegő számos ágra válik, és eljut minden egyes szegletbe, azután jól végezve dolgát, gázoktól és szennyeződésektől alaposan megterhelve, oxigéntartalmából jócskán veszítve, bágyadtan keres utat magának a külszín felé.
A megfelelő szellőztetés kulcsfontosságú szerepet játszik egy bánya biztonságosságában. A kellő mennyiségű friss levegő megakadályozza az ártalmas gázok veszélyes mértékű felszaporodását, lehűti a vágatokat övező, a

geotermikus gradiens következtében felforrósodott kőzetköpenyt, s ezzel megfelelő klímaviszonyt biztosít a föld alá szállóknak.
A gondos törekvések ellenére vannak bányatérségek, ahol nem teljesen kielégítő a szellőztetés. Ott lényegesen több energiát emészt fel a munkavégzés, mint normál esetben. Az oxigéntartalom minimális csökkenése is megkeseríti az ember életét. Elég néhány mozdulat, s máris megizzadva lehet kapkodni a levegő után.
Egymás után helyezte be a CO pumpába a különböző gázmérő fiolákat. Arca megnyugvásról árulkodott az értékek láttán, egészen addig, míg a metángázt kezdte mérni egy halkan berregő tenyérnagyságú műszerrel. Az első leolvasott érték láttán ráncba rándult homlokán a bőr, s a bizonyosság kedvéért újabb vizsgálatot végzett a vágat különböző pontjaiban. Arca egyre komorabb lett, végül megvakarta fejét, és csak ennyit mondott:
– Nagyon sok.
Tudta ő az okát jól, nem volt ebben semmi különös, csak ilyenkor fokozott éberséggel tette a dolgát. Amikor odakint esik a légnyomás, a metángáz nagyobb mennyiségben szabadul fel, ilyenkor lélegzik a bánya.
A szénbányászok egyik legősibb, és egyben legádázabb ellensége a metángáz, amely a szén szerkezetébe épülve szunnyad évmilliókon keresztül, de amint megbolygatják, bosszúra éhesen lesi az alkalmat, hogy büntessen. Olyan ez a színtelen, szagtalan, íztelen, a levegőnél jóval könnyebb gáz, mint a háromfejű sárkány.
Az egyik feje észrevétlenül megbúvik, és alattomosan, csendben szedi áldozatait: az oxigén rovására felszaporodó

metán fulladást okozhat, nagyobb koncentrátum esetén elég egy-két gyanútlan lélegzetvétel.
A másik feje sokkal veszedelmesebb és félelmetesebb. Vérben forgó szemeivel éberen figyel, s amint lehetősége nyílik, tüzet okád bűzlő pofájából, halált és pusztulást osztogatva gyilkos leheletével: a metán robbanóképes elegyet alkot a levegővel, ha értéke 4,5 és 14,5% között van. Ez esetben, egy apró szikra is elegendő, amelynek hőmérséklete meghaladja a 650 Celsius fokot, s máris bekövetkezik a sújtólég-robbanás, amely roppant pusztító rombolásra képes, a zárt térben különösen. Többszörös hatást fejt ki, ezzel téve még félelmetesebbé önmagát. Az epicentrumban tüzes pokollá változik minden, perzselő lángnyelvek toporzékolnak féktelenül. Míg a távolabbi területeken a detonációs hatás dönti romba környezetét, ahová pedig nem jut elég az erejéből, ott az elvonuló légáram szénmonoxid tartalma mérgezi az útjába kerülő élőlényeket.
A harmadik feje legalább ennyire rettegett. Titokzatosság és rejtély jellemzi létét, hihetetlen energiák szabadulnak fel jöttekor. Tör, zúz és elsöpör bármit, ami csak útjába kerül, nem ismer kíméletet: a gázkitörés jelenségére máig nincs egyértelmű magyarázat.
Annyit lehet tudni, hogy egyes széntelepekben hatalmas kiterjedésű feszültséggel telt gócok keletkeztek a szén szerkezetében található metángáztól, s az ilyen területet megközelítő vágat megbontja az úgynevezett egyensúlyi helyzetet. Kellő közelségébe érve a kíméletlen csapdának, elég akár egy fejszecsapás, hogy elszabaduljon a pokol, és néhány másodperc alatt sok tízezer köbméter metán és több ezer tonna szén törjön be a vágatba, elképzelhetetlen

erőműi hatás kíséretében, szemernyi esélyt sem adva a közelben tartózkodóknak. A nagyobb erejű kitörés képes megtölteni kőzettel száz méternél is hosszabb vágatot, napokig eltarthat, míg a bányatérségek veszélyes mértékű gázzal teltek.
Számos hatásos védekezési mód van ellene. Ezek egyike a provokációs robbantás, amikor a gázkitörés-veszélyes munkahely vájvégén egy nagy erejű robbantást hajtanak végre, ami előidézheti a gázkitörést. Természetesen kellő távolságból, teljesen biztonságos helyről végrehajtva, műszakváltás idején, amikor kizárólag a robbantáshoz szükséges létszám tartózkodik odalent, a veszélyeztetett bányatérségek ürítve lettek, és őrök vigyázzák a véletlen behatolást.
Egy ilyen provokációs robbantás után bekövetkezett gázkitörés végzett édesapjával és két bajtársával. Márton számtalan provokálást hajtott végre, s minden alkalommal gondolt az akkor történtekre, és olyankor arra vágyott, hogy egyszer a fenevad szemébe nézhessen, és győztesként kerüljön ki kettejük párharcából. Bár állandóan érezte veszedelmes közelségét, sosem fedte fel arcát.

Mintegy negyedórája lépdelt, ügyesen manőverezve az itt-ott már korhadó talpfák sűrűjében, homlokán apró izzadságcseppek jelentek meg a fülledt melegben. Kobakja időnként nekikoccant a főtében függő csövek peremének, jókora porfelleget okozva, melyet rögtön tovarepített a sebesen áramló levegő.
Hamarosan egy elágazóhoz ért, ahol balra fordult, majd egy falazott vágatszakaszban folytatta útját. Szépen és jól dolgoztak annak idején, hogy még ilyen remek állapotban

áll az évtizedekkel korábban hajtott vágat, állapította meg újfent. Egyre lassultak léptei, szíve mind hevesebben vert. Egyszer csak megállt egy helyen, hol egy horgas szárú „x” betű volt vésve az idomba, amit csak az vehetett észre könnyűszerrel, aki azt odatette.
Itt volt a robbantóállomás. Ha innen lőnek, még ma is élnek, gondolta szomorúan, aztán pár pillanattal később továbbindult. Körülbelül százötven métert haladt, amikor megcsapta fülét a légajtó zaja, amint a levegő hangos zubogással szökött át a fellelhető réseken. Megemelte fejét, és lámpája fényével rávilágított az előtte terpeszkedő vaskos ajtóra.
– Itt hozták meg azt a végzetes döntést – suttogta megfeledkezve magáról.
Nekiveselkedett a robbanás-biztos kivitelben készült légajtó nyitásának, ami nem volt könnyű feladat. Ügyes mozdulattal emelte meg a görgős végű feszítővasat, úgy negyven centiméteres rés keletkezett, amin tódult át a levegő. Várt pár másodpercet, amíg kiegyenlítődött a légnyomás, és akkor belekapaszkodott a fémfogantyúba, aztán egy erőteljes rántással feltépte az ajtót, amely keserves csikorgással adta meg magát, de csak egy röpke pillanatig, azután teljes tömegének erejével zúdult vissza eredeti állapotába, majd hatalmas robajjal fejezve ki nemtetszését.
Márton gyorsan lépett egyet, és megállt az elébe kerülő újabb ajtó előtt, mely ellentétes irányba nyílt, mint a másik. Miután az becsukódott, fújtatott egy nagyot. Lámpája fénye teljesen betöltötte a méter hosszú zsilipet, ahol tartózkodott. Ezután vállával nekifeszült az útját gátló

újabb akadálynak, és nagy erőt kifejtve, szélesre tárta az ajtót és elindult előre.
Csak néhány másodperc az átjutás, ennyi kellett volna, s megmenekülnek, mormolta magában sokadszorra az évek során, de utoljára. Öt-hat métert haladt, amikor megállt lecövekelt lábbakkal a kobakját a hóna alá csapta, és mereven bámult maga elé a talpra.
Ez az a hely, ahol apja holttestét megtalálták a tragédiát követően. Ő jutott legközelebb az életet jelentő légajtóhoz, ám a végzet őt sem engedte tovább, mint ahogy társait sem, akik néhány méterrel beljebb lelték halálukat.
Ez az a hely, ahová rendszeresen visszajárt, ahol érezte az édesapja közelségét, ahol gondolataival megtalálta őt, ahol erőt merített és megnyugvást lelt nehéz perceiben. Ez az a hely, ahová többé nem térhet vissza.
Szemeit becsukva, fejét a mellkasára hajtotta és lepörögtek előtte a végzetes robbantás eseményei. Az egyetlen túlélőtől tudta meg a fájdalmas igazságot. Szabó Miklós segítségével kutatta fel a férfit, amit ezerszer megbánt azóta.
– Eredj, fiam, te vagy az egyetlen, aki megtudhatja, mi történt valójában. Az a szerencsétlen teljesen meghibbant. Vigyél magaddal egy flaska bort, másképp úgyse áll veled szóba. Rajtam keresztülnézett, amikor sok év múltán felkerestem, pedig jó cimborám volt – vázolta Szabó, mi várható.
Nem így járt Márton. Kora délelőtt érkezett a pár darab romos házból álló, eldugott falucskába, ahol percek alatt megtalálta a helybeliek által csak bolond Miskának nevezett férfi otthonát. Némely jól tartott állat különb

körülményeknek örvendhet, mint ahogy az a férfi tengette életét
Senki sem tudta, mit kezdett azzal a jelentős összeggel, amit a meghibbanását követően ítéltek meg neki, illetve mit kezd a csinos kis nyugdíjával, amiből fényesen élhetne. Nem tartott kapcsolatot, nem beszélt senkivel, néha-néha hagyta el ajkát pár összefüggéstelen mondat.
Lehangoló érzés kerítette Mártont hatalmába, amikor benyitott a félhomályba burkolódzó szobába, miután hiába kopogott egyre hangosabban. Gyomorforgató bűz csapta meg orrát, a kilincs ragadt a kosztól. Óvatosan körbenézett, miközben képtelen volt felfogni, hogy élhetnek emberek olyan nyomorban egy civilizáltnak számító társadalomban. Egy háromlábú, ütött-kopott asztalnál ülve pillantotta meg a torzonborz ábrázatú férfit, kinek csak zavaros kék szemei látszottak dús arcszőrzete közül. Nem reagált az érkezőre, úgy tűnt, mintha észre se vette volna az előtte állót. Márton köszönt neki, de semmi reakció. Leült a szemközti székre, meggyújtotta az asztalon álló petróleumlámpát, majd táskájából elővette az üveg bort, és a férfi elé helyezte, aki mohón kapott utána. Nagyot húzott belőle, míg Mártonra rá se hederített.
– Ez jó, nagyon jó. Kár, hogy sokba kerül – dünnyögte magának, majd visszazökkent bamba közönyébe.
Márton megelégelte a dolgot, jobb tenyerével odacsapott az asztallapra, bal kezével az arcához emelte a riadtan pislákoló lámpát, és dörgő hangon elkiáltotta magát:
– Ember, nem látja, hogy látogatója van?
A szerencsétlen férfi összerezzent, és háborodott pillantást vetett a fény felé. Meglátva Márton arcát, rémülten ugrott fel és kucorodott be a legközelebbi sarokba, kezeivel

eltakarva fejét. Márton dermedten figyelte a hangosan nyüszítő embert, aki közben elnyúlt a földön, és elfúló hangon zagyválni kezdett:
– Itt a vég, hát mégis eljöttél alávaló lelkemért, Molnár Géza!
– Nem Gézával, a fiával beszél – csattant fel Márton hangja szigorúan.
A férfi váratlanul elnémult, kezeit leengedte, és némi bizakodást lehetett kiolvasni szeméből. A következő pillanatban Márton lába elé vetette magát, és vinnyogva esdekelni kezdett:
– Bocsánat, bocsánat, könyörülj vétkemért!
Márton lehajolt, és felemelte az eszelős embert, majd leültette székére, melyről felpattant korábban.
– Nem számonkérni jöttem, csak tudni szeretném, hogy mi történt – szólt higgadtan, miközben a férfi kezébe nyomta a borosüveget.
Az lehúzott vagy négy decit egyhuzamban, amitől kissé megnyugodott. Márton leült, a lámpát közéjük helyezte, és a férfi arcát fürkészte, aki teljesen váratlanul, de állta Márton tekintetét, s még egy értelmes mondatot is kipréselt magából.
– Nagyon fájdalmas lesz, ha elmondom az igazat.
– Mindent akarok tudni – válaszolt Márton.
A férfi szeméből eltűnt az eszelős láng, valami csoda folytán kitisztult elméje, csak a bánat, az volt rátelepedve szenvedő ábrázatára.
– Úgy legyen! – bólintott helyeslőleg, és lassan, de érthetően és összefüggően beszélni kezdett.

– Nagyon jó csapatot alkottunk. Öt fő, akik egymásra voltak utalva. Ott mindenki tette a dolgát, segítette a másikat, ha szükség volt rá. Egészen addig a rettenetes napig, amikor egyikük cserbenhagyta társait.

A férfi elhallgatott, arcát a kezeibe temette, és hangos zokogásban tört ki. Eltartott egy darabig, míg erőt vett magán. Újra ráhúzott az üvegre, majd felállt, és az egyik szekrényhez lépett, amely feltűnően tiszta volt a többihez képest. Fülsértő nyikorgás kíséretében tárta fel az ajtót, ahol egy vállfán lógó bányászegyenruhát pillantott meg Márton. A férfi egy bányászszíjat emelt le az akasztóról, majd visszaült előbbi helyére.

– Az egyetlen kincsem – emelte magasba bőrövét, melyen látszott a rendszeres ápolás. Aztán maga elé helyezte az asztalra, ismét nyakalt az üvegből, és folytatta történetét.

– Az apjától kaptam ajándékba, mikor odavett a csapatra. Molnár Géza volt a példaképem. Nem csak szakmailag, hanem emberileg is. Felnéztem rá, csodáltam őt. Állami gondozottként nevelkedtem, a csapat jelentette a családot számomra. Miután befogadtak, a szerencse is hamarosan reám mosolygott. Egy év múlva eljegyeztem egy gyönyörű szőke leányt. Nagyon szerelmes voltam, alig vártam, hogy a feleségem legyen, de meg akartam várni, míg felépítem a házunkat. Sok pénzt kerestem rengeteg munkával, és szépen haladt az építkezés.

A férfi behunyta szemeit, meggyötört arcán halovány mosoly suhant át. Biztosan az egykori szerelmére gondolt, állapította meg a feszülten figyelő Márton.

– Azon a napon egyik társunk beteget jelentett, így négyen mentünk a vájvégre. Az aknász nem adott ötödik embert, mert létszámhiánnyal küszködött. Mi elhatároztuk, hogy

véghez visszük a lehetetlent, és műszak végén robbantunk. Ki volt centizve az időnk, de kettőzött erővel dolgoztunk, s bár félórás késéssel, de műszakváltásra készen álltunk a provokálásra. Bitang egy vájvég volt, csupa koksz és trachidolerit. Vehettük volna intő jelnek.
– Metáningadozás nem volt? – vágott közbe Márton.
– Semmi előjelét nem mutatta a gázkitörés. Metánt, erőműi hatást nem észleltünk, ezért is feledkeztünk meg alapvető dolgokról. Vihar előtti csend honolt a vágatban egész műszak alatt.
– Elképesztő – csóválta fejét Márton.
A férfi ügyet se vetett rá, folytatta a múlt felidézését, az emlékképek teljesen hatásuk alá vonták.
– Csapzottan rogytunk össze a robbantóállomáson. Egyikünk nem tudott visszamaradni, ő elment a népessel. Hárman maradtunk, meg az aknász, aki engedélyt kapott a diszpécsertől a robbantásra. Letette a telefont, azután rácsatlakoztatta a lőkábelt a robbantógépre, és gyorsan eltekert, de nem ment el a lövés. Ohmmérője persze nem volt, hogy megkeresse a hibát, az idő pedig sürgetett. Befutottunk a vájvégre, leellenőrizni a gyutacshálózatot, de rendben találtuk. Ezután a robbantó kábelben kerestük a hibát, eredménytelenül. Tanácstalanul néztünk össze, mikor egyikünk azt javasolta, próbáljuk meg a légajtótól az indítást. Azt még biztonságos helynek lehetett nevezni. Nem jártunk sikerrel, a hiba beljebb volt.
– Ne szuttyogjunk tovább, próbáljuk meg az ideiglenes kábel végétől, ha nem sikerül, kihúzunk egy másikat – javasolta egyikőnk.
– Túl közel van – aggódott Molnár Géza, tőle szokatlan módon.

Összemosolyogtunk, hisz tudtuk, mitől lett óvatosabb néhány hete.
– Évek óta nem volt gázkitörés, olyan ártatlan ez a vájvég, mint én egy liter pálinka után. Ha mi nem lövünk oda, az ableز műszak végéig nem tud mit csinálni – erősködött az én Tóni barátom.
– Te mit javasolsz? – kérdezte Géza, felém fordulva.
– Ha nincs méter, nincs jó pénz, és sosem épül fel a házam – döntöttem el a vitát.
– Maradj itt őrködni, senki sem jöhet utánunk! – vetette oda Molnár Géza, majd fogta a robbantógépet, és elsőként ment a légajtón túlra.
– És az aknász, nem lépett közbe? – szakította félbe Márton.
– Nagy bölcsen ránk bízta a dolgot. Tudtuk, hogy ő is a robbantás végrehajtását szorgalmazza. Leültem enni, hisz nem volt rá időm korábban. Jobb fülemnél egy csővezeték nyitott vége helyezkedett el, míg a másik fele pont ott végződött, ahol a többiek megálltak. A cső jól vezeti a hangot, így aztán mindent hallottam, még a robbantógép kattogását is, amikor felhúzták.
– Ez a Miska jól bezsongott annak a lánynak – jegyezte meg az aknász.
– Ha láttad volna már azt a szöszit, nem csodálkoznál – reagált rá Tóni barátom.
Jót derültem az elhangzott dicséreten, majd szívem nagyot vert, mikor megláttam a menekülőkészülékeket, melyeket ottfelejtettek felakasztva szemben az oldalban. Gyorsan összecsomagoltam a sittes kaját, és éppen fel akartam állni, hogy utánuk vigyem, amikor éreztem a robbanás okozta légkötést! Nem telt bele két másodperc, és újabb, ám

ezúttal hatalmas erejű lökéssorozatot éreztem. Bamm, bamm, bamm, bamm, szólt egymásután. Apád hangját hallottam a csövön át, amint kiáltotta: Ez elköpte magát, végünk van!
A férfi hangja elcsuklott az utolsó szónál. Kezével a fejét szorongatva, eszelős tekintettel meredt az ég felé, teljesen összeomlott a visszaemlékezés hatására.
– Mi történt ezután? – sürgette Márton.
– A vihar, a vihar! – üvöltözött a férfi háborodottan. – Hallottam a halálsikolyukat, és csak ültem, teljesen magamba zuhanva.
A mondat végére zokogásban tört ki, felsőtestével előreborult, két öklével az asztallapot csapkodta.
– Apám jutott legközelebb a légajtóhoz – mormogta Márton.
– Igen, hallottam később. Ő még ma is élhetne, ha nem vagyok gyáva. De csak egy készüléket bontottam, a sajátomat, és az aknáig futottam – mondta halkan, de annál nagyobb szégyennel hangjában. Aztán újra őrjöngeni kezdett. Arcát a kezeibe temette, és úgy visította:
– Gyáva féreg voltam világéletemben. Még arra sincs bátorságom, hogy felhúzzam magam.
Rövid szünetet követően elkapta Márton asztalon heverő kezét, és rimánkodni kezdett:
– Kérlek, bocsáss meg! Te vagy az egyetlen élő ember, aki megmentheti hitvány lelkemet. Molnár Géza gyermeke az, aki feloldozhat bűneim alól. Vigyél el, kérlek, apád sírjához!
Márton csak ült dermedten és arra gondolt, ott van egy ember, aki cserbenhagyta társait, aki nem segített a bajban,

aki megmenthette volna szeretett apját, és ez az alak most őtőle vár megváltást.
– Nem! – ordított magából kikelve, és durván ellökte magától az esdeklő férfit, aki tompa puffanással terült el a szutykos padlón.
Dühödten csapta be a kocsiajtót és elviharzott. Minél messzebbre akart kerülni attól az átkozott helytől, attól a szégyentelen embertől. Nagy sebességgel száguldott, s közben szép lassan kezdett lehiggadni.
A vezetés mindig nyugtatóan hatott rá, most különösen. Alig telt el egy szűk óra, s már kihunyt a gyűlölet szívéből, és megbánta indulatosságát. Be kellett látnia, hogy az az ember nem egyéb, mint annak az átkozott gázkitörésnek a negyedik áldozata, csak ő éppen hosszú szenvedésre ítéltetett. Mire hazaért, addigra elviselhetetlen önvád marcangolta lelkét, és egész éjjel nem jött álom a szemére. Hajnalnál tovább nem bírta és a pirkadat beköszöntével útnak indult, hogy segítő kezet nyújtson a sanyarú sorsú férfinak.
– Apám se járna el másképp – mormolta magában egész úton.
Kopogott az ajtón, de csak megszokásból, majd választ nem várva nyitott be az áporodott szagú helyiségbe. Baljós érzés kerítette hatalmába, amit csak fokozott a szomszéd kutyájának messze szálló gyászos vonyítása. A szobában honoló félhomályban jól kivehető volt a bányászszíjon lógó, élettelen férfi teste. Talán életében először, de erőt vett gyávaságán.
Egy vagyont – amit a hosszú évek során kuporgatott össze – hagyott Mártonra, aki az utolsó vasig jótékony célokra fordította azt.

3.

Három személy dolgozott anyaszült meztelen, csak csizma volt rajtuk a hatvan fok dőlésű gurító vájvégén. Negyedik társuk a gurító aljában foglalatoskodott. Bekészítette a szükséges biztosítási anyagot, időnként meghúzatta egy fülsértően visító levegős vitla segítségével a töltőgarat alatt sorakozó csilléket, aztán jókora szívlapátjával takarította fel a lepotyogott széndarabokat. Mindeközben árgus szemekkel figyelt, nehogy illetéktelen személy lépjen a gurítóba, mert az súlyos következményekkel járhat. Könnyen volt ő odalent, igaz, rá is fért már egy kis lazítás, hisz három napot húzott le odafent egyhuzamban, s alig várta, hogy ő kerüljön sorra, ki megszabadulhat a pokolból, még ha egy műszak erejéig is.
Jókedvűen fütyörészett munka közben, s eszébe sem jutott, hogy másnap ilyenkor ott fog szenvedni negyvenöt méterrel feljebb, ahol a többiek fogcsikorgatva küzdenek egy feles fából ácsolt szilárd padozatot érezve talpuk alatt. Higgadtan lépdeltek a néhány négyzetméternyi területen, pedig elég lett volna egy rossz mozdulat, hogy az alattuk tátongó mélységbe zuhanjanak.
Ketten nyomták a partot egy-egy súlyos fejtőkalapáccsal, míg a harmadik pár méterrel alattuk, egy védőpadozat mögé bújva rendezgette a beépítésre váró támokat és főtefákat. Elcsigázott arccal, verejtékező testtel dolgoztak a perzselő hőségben.
Kevés levegőt juttatott fel az alapvágaton bömbölő ventilátor, így szinte kibírhatatlan klíma volt a vájvégen.

Szerencsétlen emberek, nem véletlen szabadultak meg az alsóruházatoktól is, pedig az ing és a gatya speciális éghetetlen anyagból készült, védelmet nyújtva egy esetleges sújtólégrobbantás esetére. De törődtek is ők ezzel, mikor vizet lehet facsarni a ruhájukból, amely fülledt szorításával fojtogatja szellőzni vágyó testüket. Az, amelyikük az ácsolás anyagának az előkészítésével foglalatoskodott, lejjebb mászott néhány métert a járóosztályba épített létrán, és gyors mozdulattal zárta el a sűrített levegős főcsapot. A hangosan dübörgő réselők nyomban elcsendesedtek, használóik megkönnyebbülten tették le terhüket a legközelebbi talpgerendára.
– Gyere, Gazsi, pihenj kicsit, felváltalak! – szólt a köpcös férfi, és elkezdett mászni felfelé.
A megszólított beleegyezően bólintott, majd megragadta vizes kulacsát, amely az oldalban lógott, és maga fölé emelve döntötte fejére, arcára és mellkasára a hűsítőnek éppen nem mondható langyos vizet.
– Idepusztulunk, mire kilyukasztjuk ezt a szutyok gurítót – jegyezte meg az eddig szótlanul az arcát törölgető társuk, férfiembertől szokatlanul vékony, sipító hangon.
– Ráadásul mi értelme? – tette fel a kérdést a felfelé igyekvő férfi
– Elég legyen a siránkozásból! – hördült fel a Gazsi nevezetű vájár, és visszaakasztotta kulacsát. – Nyomjátok csak, mielőtt megmacskásodnátok. Máris ráengedem a levegőt – buzdított dünnyögő hangján, és elindult lefelé a sűrített levegős csapok felé.
Alig tett meg néhány létrafokot, amikor a munkahelyi telefon kellemetlen vijjogása hallatszott néhány méter távolságból. Gazsi vájár odasietett és füléhez vette a

kagylót. A többiek még egy kis szusszanásra használták az alkalmat, s lerogytak, ahová épp sikerült.
– Jöhetsz fel, nem fog semmi esni a járóba – hallották Gazsi hangját.
– Biztos a főnök jön – találgatott a sipító hangú.
– Az hát. Ki más mászna fel ide leizzadni, mint akit nyakon löttyintettek egy veder vízzel, hogy a panaszkodásunkat hallgassa – adta meg a választ Gazsi vájár.
– Nem sok ilyen embert hordoz a hátán a föld – fűzte hozzá harmadik társuk.
– Bizony ám! – helyeselt a sipító hangú.
Aztán vártak némán, mozdulatlanul, nehogy bármi leessen a padozatról, sérülést okozva a létrán felfelé igyekvőnek. Kisvártatva megpillantották Márton fejlámpájának a fénycsóváját, majd nem sokra rá felbukkant a főnök csapzott üstöke a feljáróban.
– Jó szerencsét! – köszöntötte a várakozókat szuszogva, és felhúzta magát közéjük.
– Jó szerencsét! – viszonozták a köszönést kórusban.
– Befűtöttetek ám rendesen – viccelődött Márton, s ezzel témánál is voltak.
– Találjatok ki valamit, Marcikám, ezt már nem bírjuk sokáig – fakadt ki Gazsi vájár.
– Úgy van! – helyeseltek a többiek.
– Jól tudjátok, hogy tehetetlenek vagyunk – mondta Márton lehajtott fejjel.
– Vegyenek valami nagyobb teljesítményű ventilátort, vagy tudom is én – morgolódott Gazsi vájár.
– Az sem segít, már az alapvágaton is kevés a levegő. A teljes szellőztetési rendszert át kellene formálni. Különben is, nincs itt már pénz semmire, legkevésbé a bányászokra.

A kutya nem törődik velünk évek óta, majd pont most változtatnának?
– Akkor tudjuk, mit kell tenni. Minél előbb ki kell lyukasztani, hogy legyen áthúzó légáram – tapintott rá Gazsi vájár a lényegre.
– Ahogy mondod – hagyta jóvá Márton. – A legutóbbi mérés szerint huszonöt méter van vissza.
– Az még egy hónap! – motyogta szinte magának Gazsi vájár, majd zavartan pödörgetni kezdte hosszan lógó bajuszát.
– Mi bajod, kedves barátom? – szólt rá az éles szemű Márton.
– Semmi, csak melegem van.
– Értem – bólintott Márton, és jó erősen megszorította Gazsi vájár széles vállát.
Évezredes cimborák voltak ők, s tudta barátjáról, hogy a zord külső és nyers modor mögött érző szív lakozik. Most is csak birizgálja bajuszát, hogy palástolja zavarát.
– Sok-sok műszakot végigküzdöttünk együtt, s akadtak bőven forró pillanatok – jegyezte meg Márton, mialatt kézbe vette az ellenőrzési naplót, hogy bejegyezze észrevételeit.
– Mit ér a múltunk, ha jövőnk egy szál se? – fakadt ki Gazsi vájár.
Nagyot nyelt Márton és azon gondolkodott, mit is válaszolhatna, mikor valaki hosszan tekerni kezdte a telefont odalent. Ő volt a leggyorsabb, érezte, hogy őt keresik.
– Molnár vagyok! – harsogta erőteljes hangon.
– Itt meg a tesó – hallatszott egy kétségbeesett hang.
– Mi baj, tesókám?

– Jöjjön gyorsan, főnök, baleset volt a fejtésben.
– Súlyos? – kérdezte Márton izgatottan.
– Nem tudom, csak annyit láttam, hogy Tóth Pityut ölben hozzák le a csapásba, hol minden csupa vér lett. Engem zargatott el a csapatvezető, hogy kerítsem elő a főnököt.
Az utolsó szavakat már nem is hallotta, önmagát nem kímélve száguldott le a meredek dőlésű gurító szűk szelvényében, összeszedve jó néhány karcolást. Alig tíz perc alatt megtette az utat, ami egyébként kétszer annyiba telik. Közvetlenül a bányamentő raj után érkezett, az orvos éppen injekciót adott a hordágyon kínjában vonagló sérültnek. Hang nem hagyta el ajkát szerencsétlennek, csak vicsorított, és fogait csikorgatta, mint egy veszett kutya.
– Nyílt lábszártörése van – lépett oda Mártonhoz Erős Gábor, miután a bányamentők elsiettek a sérülttel.
– Hogyan történt a baleset?
– Egy hidraulikus fémtám lecsöpögött, és megtalálta neki a jobb lábát. Még szerencse, hogy nem a fejét kapta el.
– Ezek a rohadék, ócska támszelepek! – üvöltött Márton vérben forgó szemekkel, teljesen kikelve magából. Feje rákvörössé változott, kobakját nagy erővel csapta földhöz, háromszor megtaposta, és toporzékolva ordibált, mint a megveszekedett.
– Hányszor ugattam odafent, hogy öregek a szelepek, sok a lecsöpögő tám, de a kutyát nem érdekelte. Tucatszám potyognak a támok.
Amilyen hirtelen gerjedt haragja, olyan gyorsan nyerte vissza önuralmát. Nem szokott ő ordítozni, még inkább megtaposni kobakját, legfeljebb egyszer egy évben. Hát ennek pont most jött el az ideje. Aztán felemelte kobakját a földről, és gondosan letörölgette a rátapadó sarat.

– Felveszed a baleseti jegyzőkönyvet? – kérdezte Erős Gábor.
– Mindjárt, csak váltok pár szót a diszpécserrel.
Erős Gábor szívott egy kis tubákot, míg Márton szólt a diszpécsernek, hogy értesítsék Tóth Pityu családját, na meg kért magának egy új kobakot a hasznavehetetlenné vált helyett.
– No, lássuk, mit is írjunk? – fordult Márton a tubáktól hangosan prüszkölő csapatvezető felé.
Beletelt pár másodpercbe, míg az képes volt beszélni.
– Bánom is én, csak ne tudjanak piszkálódni. Tudod, mi a legújabb módi? Ha megállapítják valaki felelősségét, az a büntetésen felül további anyagi elvonásokra is számíthat. Olyan rémhírek is terjengenek, hogy a sérültnek fizetett táppénz és kártérítés egy részét is ráverhetik az emberre.
– Azért nem eszik olyan forrón a kását, de te csak ne aggódj! Az én jegyzőkönyvem alapján senkit se fognak ok nélkül meghurcolni.
– Vétkest nagyon könnyű találni. Mondhatják azt, miért nem figyeltünk jobban a támokra.
– Akkor viszont én nyitom ki a számat – nyugtatta meg Márton az aggályoskodó férfit.

Sebes léptekkel haladt a 228-as csapat munkahelye felé. A baleset miatt időzavarba került, rég le kellett volna ellenőriznie a gázkitörés-veszélyes munkahelyeket. Átnedvesedett ingje rátapadt a hátára, átjárta testét a fővágati huzatos, jeges levegő. Erősen vacogott azon a százötven méteren, amíg le nem fordult egy keresztező vágatnál, ahol újra fülledt meleg csapta meg arcát.

Ilyenkor ad egy hatalmas pofont az ízületeinek, korholta önmagát, de azt sem tudta, hol maradt a meleg holmija, ideje pedig nem volt a keresgélésre. Néhány perc múlva felfedezte a főtében lógó piros táblát, amely a gázkitörés-veszélyes munkahely kezdetét volt hivatott jelölni. Száz méterre volt a vájvégtől, hamarosan megpillantotta maga előtt a sűrített levegős turbólámpa fényében tevékenykedő bányászokat. Hárman a felső mellgerendát építették be, ketten pedig csillébe lapátolták a szenet.
Amint észrevették Mártont, lerakták a szerszámot és leültek hamarjában, ki hová tudott. Egyikük fogott egy széles pallót és elfektette a frissen jövesztett szénkupacon úgy, hogy kényelmes ülőalkalmatosságként szolgáljon. Kesztyűjével végigsöpört rajta, odakészítette a naplót is, majd hellyel kínálta Mártont.
– Parancsolj, főnök, minden kellék adott!
– Köszönöm szépen – mosolygott Márton szélesen. – Mindig jó érzéssel jövök egy ilyen kulturált csapathoz.
– Azt ne mondd, hogy nem a te nevelésed vagyunk – viccelődött egy sudár növésű, mandulaszemű fiatal vájár.
Márton kedvelte a csapaton dolgozókat: fiatalok, vidámak, ügyesek és mindig tisztelettudóak voltak.
– Próbáltam nyesegetni a vadhajtásaitokat, úgy tűnik, nem hiába – tréfálkozott ő is, miközben leült, és alaposan szemügyre vette a munkahelyet.
– Ebből nem lesz provokálás – jegyezte meg.
– Pedig iparkodunk – válaszolt egy zömök férfi.
– Tudom, hogy nem rajtatok múlik – intette le Márton.
– Azért még összejöhet.

– Este hétkor felvesszük a kapcsolatot, akkor okosabbak leszünk. Mindenesetre megszervezem az őrséget és az áramtalanítást, na meg a visszamaradó népest.
– Ki lesz az aknász?
– Tibi. Én korábban kiszállok, ha semmi nem jön közbe, és várlak mindannyitokat a bárban.
– Lesz ám nagy buli. A legjobb főaknászt illően el kell búcsúztatni – kiáltotta el magát egyikük, a többiek harsány beleegyezését kiváltva.
– Azért ne feledjétek: holnap műszakra kell jönnötök.
– Jobb, ha utoljára elővesszed a tolladat, amellyel a szabadságot szoktad írni, s az egész csapatnak lerendezed a holnapi műszakját – javasolták lelkesen.
– Nagy széltolók vagytok, de most rendesen ráfáztatok. Rég kidobtam azt a tollat az ablakon.
– Megtaláljuk azt – erősködött egyikük, de Márton jobbnak látta témát váltani. – Hogy viselkedik a vájvég? – kérdezte, félretéve minden tréfát.
– Igen nyugtalan – válaszolt az eddig csak csendesen mosolygó, a mellgerenda-lábnál meghúzódó első vájár. – Ingadozik a metán, hatalmas erőműi hatás kíséretében. Csak úgy nyomja, töri a vágatot.
– Meddig ugrik fel a metán? – érdeklődött Márton.
– 4-5%-ot is megüti, aztán meg semmi.
– Más, gázkitörésre utaló jel?
– Készítettem a tűzőláb helyét, de mindig telelökte szénnel.
– Aggasztó, amit hallok. Ettől kezdve nem érdekel a provokálás, mindent a maximális biztonságnak rendelünk alá. Nem győzöm elégszer mondani: inkább kifutni százszor fölöslegesen a vájvégről, mint egyszer ott maradni.

– Tudjuk.
Márton az órájára nézett, aláíratta a szakvezetővel a naplót, és felpattant helyéről.
– Sietnem kell, jócskán késésben vagyok. Jövök még – szólt vissza, miközben távozott.
Pár perccel később már a szomszéd vájvégen köszöntötték a szénporos arcú bányászok. Márton értékrendjében a legelőkelőbb helyet foglalta el ez a csapat. Csupa jó képességű, kiváló vájár alkotott kitűnő közösséget. Rutinból, ésszel dolgoztak, munkájukat nem csak a teljesítményük tette értékessé, hanem a minőség és a biztonság.
Mindannyian ugyanazon faluból jártak, hetven kilométer távolságból. Reggeles műszakban háromkor keltek, és délután ötre értek haza. Közben becsülettel végigdolgozták a műszakot, ha kellett, hétvégeken is rendelkezésre álltak. Mindezek mellett otthonukban még a gazdálkodásra is futotta: földet műveltek, állatokat neveltek. Szinte kivétel nélkül szép, nagy családi házat húztak fel, persze barátaik és rokonaik kétkezi segítségével.
Márton mindig jóérzéssel szívében foglalt helyet az általa csak „vasembereknek” titulált férfiak társaságában, ám ezúttal csak fokozódott keserűsége kedvenc csapatára érve. Ezen az sem orvosolhatott semmit, hogy arról meg volt győződve: ezek az emberek nem fognak éhen veszni, ők még a jég hátán is meg tudnak élni.
– Itt hagysz minket? – kérdezte Imre Józsi, némi bizakodással hangjában. Talán azt gondolhatta, Márton megváltoztatta szándékát.
Ő volt az, akinek nemrégiben volt a lakodalma, ahová Márton is hivatalos volt. Emlékezetesen jót mulattak, majd

az egész falu együtt vigadott. Csupa jó szándékú, nyíltszívű emberrel volt körbevéve, természetesen szép számmal akadtak bányásztársak is.
– Nem én hagylak el benneteket, hanem a szerencsénk vált meg tőlünk – válaszolt egykedvűen.
– Úgy biz' a! – helyeselt László Tamás.
– Milyen a vájvég? – váltott gyorsan témát Márton.
– Nyugodt. Se metán, se nyomás a homlokon – válaszolt Gábor Miska készségesen.
– Vihar előtti csend? – vetette fel Márton.
– Ártalmatlan ez, csak a nevében gázkitörés-veszélyes. Kár, hogy leáll, nagy kár. Lehet itt haladni, jól keresni – fakadt ki Gergely Miklós, aki az első vájár volt a csapaton, vagy mondhatni úgyis: ő hordta a csipogót.
Ez a kifejezés onnan eredt, hogy a szakvezetőnek hordani kellett magával egy folyamatos metánmérő készüléket, amely éles csipogó hanggal és piros fényjelzéssel riasztott, ha veszélyes mértéket öltött a metánfelszaporodás.
– Csak semmi lazaság! – komorult el Márton arca. – Oka van, hogy minősítve lett a munkahely.
– Még egy fejtést is ledaráltak a közelben. Ha volt is feszültséggóc, az rég a múlté – erősködött Gergely Miki, de látva főnöke ábrázatát, rögvest észbe kapott. – Jól van már, nem bosszantalak tovább. Tudhatod, hogy nem végzünk rabsic munkát.
– Ez az egy szerencséd, különben kapnál a felelőtlen kijelentésedért.
– Tudjuk mi azt.
– Na, de térjünk a lényegre! A homlokot három darab szelvényt átérő mellgerendával fogjátok el, sorosan el kell bélelni. Aztán… – Márton hirtelen elhallgatott.

– Aztán? – kérdezett vissza Gábor Miska, s mivel úgyis tudta a választ, rögtön folytatta is:
– Aztán többé nincs munkahelyünk.
Márton csak nézett szomorúan, végül bólintott megadóan.
– Mi lesz a sorsunk? Szétszórnak minket más csapatokra, vagy az első körben lapátra kerülünk? Mikor tudunk valami biztosat? – záporoztak a kérdések.
Márton kellemetlenül érezte magát, legszívesebben elfutott volna messzire. Megemelte kobakját, végigsimított átnedvesedett haján, és erőt vett magán.
– Ha ismerném a választ, akkor sem szívesen tudatnám veletek. Higgyétek el nekem, eddig semmilyen döntés nem született a személyi kérdésekben.
– Ne nyaggassátok már a főnököt! – vágott közbe Imre Józsi, aminek lett is foganatja. Nem zaklatták újabb kérdésekkel, inkább tréfálkoztak néhány percig, majd Márton jobbnak látta továbbindulni.
Ide se jövök többet, gondolta elszoruló szívvel, miközben kifordult a vágatból.

Pár perce baktatott csak a fáradhatatlanul zakatoló kaparó mellett, amikor a vágat félhomályában kirajzolódott előtte Tóth Jakab esetlen alakja. Talán soha nem találkozott nála balfékebb emberrel, szinte semmire nem lehetett használni. Mindezek ellenére kedvelte őt hihetetlen lelkesedéséért, és rendkívül tisztelettudó magatartásáért. Az utóbbiról csak annyit: számtalan felszólítás ellenére Marci bácsizta nála tizenöt évvel fiatalabb főnökét.
Egy termelőszövetkezetben dolgozott közel harminc évig, mígnem utcára került az üzem átszervezésekor.

Ez szó szerint értendő, ugyanis még a szolgálati lakásból is kitették. Se kutyája, se macskája nem lévén, segítséget hiába is várt volna, így aztán bányásznak szegődött, ahol nem csak munkahely várta, hanem egy kényelmes szoba is a legényszállón. Rövid ideig úgy érezhette, túl van a nehezén, ám hamarosan újabb gondokkal találta szembe magát. Bármihez nyúlt, az balul sült el, így hát nem csoda, hogy dobálták egyik szakból a másikba, szabadultak tőle a főaknászok, amint csak tehették. Végül Márton szíve megesett rajta, s magához vette az öreget, vállalva ezzel ősz hajszálainak gyorsított ütemű szaporodását.
– Adj isten, mester! – köszöntötte Márton a magát haptákba vágó, erősen kopaszodó férfit.
Számtalanszor leszidta már ezért a vigyázzállásért, de mindhiába. Néhány nap után foganatja sincs, amit nagy nehezen sikerül megértetni vele. Márton megfogadta: ezen a napon akármit is alkot az öreg, nem fog rászólni.
– Magának is, Marci bácsi – mondta mélyre hajolva Tóth Jakab, amivel sikerült kihozni Mártont a sodrából.
Hányszor elmagyarázta már neki, ne szólítson bácsinak egy nála sokkal fiatalabb személyt, még akkor se, ha az éppen a főnöke. Sokáig próbálta rávenni arra is, hogy tegezze vissza, reménytelenül. Így aztán Márton is magázta őt.
Összehúzott szemöldökkel nézett a nála jó fejjel magasabb férfire, s kitörni készült egy hatalmas lecseszés belőle, de az utolsó pillanatban eszébe jutott fogadalma. Nagyot nyelt, és tőle szokatlan nyájassággal szólalt meg:
– Figyeljen csak rám, kedves mester!
– Parancsára! – vágta magát még feszesebb vigyázzállásba Tóth Jakab.

– Tenne nekem egy utolsó szívességet?
– Bármit.
– Csapjon a kezembe és mondja: szervusz, Marcikám! – fejezte ki óhaját mosollyal arcán, miközben nyújtotta jobb kezét Jakab felé.
Az ijedt arcú ember gondolkodott két lélegzetvételnyit, aztán minden bátorságát összeszedve belecsapott a nagyra becsült férfi tenyerébe.
– Hát akkor, köszönet a bizalomért, és szervusz, Marci bátyám.
Reménytelen, állapította meg Márton, és egy korábbi történet jutott az eszébe.
Tóth Jakabot gépkezelőnek rakta, s hiába hívta több ízben is, nem vette föl a feje mellett lógó telefont. Márton kénytelen-kelletlen odakutyagolt, mivel sürgősen tudni akarta, miért áll a szalag. Alaposan leteremtette a megriadt Jakabot, és kiadta neki: ezentúl az első csörgésre kénytelen cselekedni. Félóra sem telt bele, s máris tett egy próbát. Legnagyobb megelégedésére épphogy kicsengett a telefon, máris felvették a vonal túlsó végén. Öröme nem tartott sokáig
– Nincs itt senki! – hallatszott Jakab remegő hangja, majd egy kattanás jelezte, hogy lerakták a kagylót.
Elhaladt egy fülsiketítő hangot adó 600-as ventilátor mellett, aztán áttuszkolta magát két pályakocsi között. A következő elágazóban jobbra fordult, ahol kissé görnyedve kellett mennie a szűkszelvényű segédkereszt-vágatban. A nagy porban alig vette észre az oldalban ülő és falatozó anyagbekészítőket, akik lengyelek voltak.
– Jú szerencse, stigar! – köszöntek tört magyarsággal.
– Scsejs boze! – mondta Márton ugyanazt, csak lengyelül.

– Stigar, te nem tudsz, mikor menni lengyelek végleg haza? – kérdezte az egyik.
– Nem, de gyanítom, hamarább, mint gondolnátok – válaszolt Márton minden köntörfalazás nélkül.
– Jössz majd te, mi nagy búcsú bulinkra?
– Előbb az enyémet kell megtartani. Este várok mindenkit.
– Ott lenni mind – vágták rá többen is egyszerre.
Beszélgettek még kicsit, Márton felhánytorgatta nekik a legutóbbi összejövetel féktelenségét, mire a Polskik csak mosolyogtak jellegzetes szőke bajuszuk alatt.
Meleg nyári este volt, egy Lesek nevezetű vájár tartotta a névnapját. Mint a legtöbb meghívásnak, Márton ennek is eleget akart egy sör erejéig tenni, ám nem a szokott módon sikerült. Vesztére hagyta magát rábeszélni egy vodkára, s még le se tette a kupicát, újra teletöltötték. „Másik lába van” hajtogatták a lengyelek, mire beadta nagy nehezen a derekát. Aztán százlábú lett belőle, aminek az lett a vége, hogy Edit asszony egy hetes mosolyszünettel büntette.

Egy elhagyott vájvégen foglalt helyet, idejét látta megenni a sittes kaját. Szerette azt a helyet, ott képes volt ellazulni néhány perc erejéig, bármily gondja volt is. A gyér szellőztetés miatt kellemes meleg volt, ráadásul se zaj, se por, csak a tücskök ciripeltek víg kedéllyel, sajátos nyári hangulatot varázsolva. Szinte hihetetlen, ám ezek a derék zenészek remekül érzik magukat a meleg és elhagyatott vágatokban. Valami oknál fogva őket még a patkányok sem háborgatják, nem jártak úgy, mint a csótányok és egerek, melyekből szép számmal adódott korábban Márton bányájában egészen addig, amíg a szomszédos aknáról át nem vándoroltak a patkányok. Néhány hónappal azután,

hogy a két bányát összekötötték egy vágattal, hírmondója sem maradt az előbb említett élőlényeknek.
A patkány undorító egy állat, még egymást is képes felfalni, ám egyvalamiért mégis megtűrik őket odalent: rendkívül megbízhatóan jelzik a veszélyt. Amikor egy frontfejtésből menekülnek a patkányok, akkor ott biztosan recsegni és ropogni kezdenek az ácsolatok rövid időn belül. Ha bárhol is furcsán viselkedő, vészjóslóan nyüszítő patkány fedezhető fel, ott valami baj van készülőben.
Vigyázva kicsomagolta ételét, nehogy szétszakadjon az újságpapír, mert akkor nagyon nehéz lesz visszatekerni a maradékot. Elsőként pillantotta meg a szelet csokoládét a ráírt szöveggel, s mindjárt jobb lett a hangulata.
Milyen nagy támasza is neki Edit, töprengett, miközben vágott egy falat sózott fehérszalonnát. Fogott hozzá friss kenyeret, egy karika lilahagymát, és jóízűen falatozni kezdett. Alig nyelt le pár katonát, amikor vijjogni kezdett a telefon. Felvette, váltott néhány szót valakivel, azután indulatosan söpört félre mindent az öléből, csak a szelet csokit helyezte az ingzsebébe, közvetlenül a szíve fölé, és felpattant helyéről.
Rohamléptekkel haladt a 228-as csapat bejárata felé. Messziről felfedezte a csoportosulást a vágat elágazójában. Folyt róla a víz, mire megérkezett a gondterhelt arcú csapattagok közé.
– Mi a helyzet? – vonta kérdőre az előlépő szakvezetőt.
– Olyan előjeleit észleltük a gázkitörésnek, hogy inkább kereket oldottunk.
– Helyes! – bólintott Márton. – De az már nem, hogy az elágazóban tátjátok a szátokat. Húzzatok innen azonnal a behúzó felé legalább száz métert. Egy fő maradhat itt

őrködni, nehogy betévelyegjen valaki, amíg bemegyek szemrevételezni a vájvéget – adta ki utasításait, s máris nyakba akasztotta menekülőkészülékét, és elindult befelé.
Jobb kezében magasba, tartotta metánmérőjét, egészen a főtéig, s percenként végzett egy-egy vizsgálatot. Aggasztó értékeket mért, hol semmit, hol nagyon sokat. A beépített th-ívekre iszonyatos erejű terhelés nehezedett, hatalmas roppanások, durranások tették még félelmetesebbé a jelenséget.
Sosem találkozott ilyen mérvű erőműi hatással: mintha valamilyen természetfeletti erő eltökélte volna, hogy összeroppantja a négy méter átmérőjű körszelvényű vágatot. Ám ez az erő is kevésnek bizonyult ahhoz, hogy Mártont megállásra késztesse. Töretlenül ment előre, nem ismert félelmet. A fenevad végre ott volt a közelében, az arcában érezte vérszomjas bűzös leheletét, már nem futamodhatott meg. Megfeledkezett mindenről, csak az érdekelte, hogy szemközt állhasson azzal a gyilkos erővel, amely végzett apjával.
Mire a vájvégre ért, addigra teljesen hatalmába kerítette őrült rögeszméje: legyőzni őt a gyűlölt fenevadat. Megállt a deszkákkal és gerendákkal gondosan bélelt szénfal előtt, és merően bámult. A teljes szelvényt átérő, három darab derékvastagságú mellgerenda egyelőre állta a vehemens rohamokat, de kérdéses volt, hogy meddig? Ha csak az egyiket is hanyagul építették volna be, már elszabadult volna a pokol.
Aztán pár percig csend és nyugalom honolt, majd a főtében lógó SZ-S2 metánmérő élesen visítani kezdett. Márton tudta: megállíthatatlan erejével a természet félresöpörni készül minden útjába kerülő akadályt.

Ennek ellenére nem jutott eszébe a menekülés gondolata, mint ahogy az sem, hogy rohanjon, és riadoztassa az embereket.
Csak állt lecövekelt lábakkal, teljesen megbabonázva, s nem érdekelte semmi, ami fontos volt eddig az életében. Valahonnan a szénfal mélyéről kísérteties halk zenét hallott, mely hívogatóan szippantotta maga felé. Korábban sokat hallott erről a titokzatos jelenségről, amely a gázkitörés egyik ritka előjele, de sosem hitt benne igazán.
Egyre közelebb lépett, és tudta: nincs menekvés. Aztán kezdetét vette a tánc. A halk zenét elnyomta a th-ívek hangos durrogása, a fagerendák fájdalmas recsegése. A vájvég többször egymás után megrázkódott, s mintha megindult volna előre az egész. Mártonnak eszébe sem jutott meghátrálni, pedig az egyik mellgerenda láb gyufaszál módjára törött el. A megmaradt kettő nem bírhatja tovább pár percnél, villant át agyán, de még ekkor sem gondolt a megfutamodásra.
A metánmérő csak visított szüntelenül, a homlokbiztosítás kezdte felmondani a szolgálatot, bármely pillanatban bekövetkezhetett a kitörés. Ekkor hangosan recsegő hang tört utat magának, eljutva egészen Márton tudatáig:
– Molnár Márton, jelentkezz, Molnár Márton, azonnal jelentkezz, a diszpécser keres! – hallatszott az oldalban lógó hangosbeszélő irányából.
Egy csapásra magához tért bódulatából, fürgén ugrott a rikító piros készülékhez, a bal oldali gombot benyomta, és bejelentkezett:
– Itt Molnár!
– Gond van a 228-ason? – kérdezte a diszpécser.

– Igen. Lehet, hogy elböffenti magát a vájvég. Rögvest ürítsétek az elvonuló légáramot, a vágatban kizárólag csak én tartózkodom, de már nem sokáig.
– Rendben! Söpörjél kifelé! – jött az aggódó válasz.
Időközben a metánmérő elhallgatott, a vágatban is csend honolt, ahogy jött a fergeteg, úgy el is múlt. Márton biztos volt benne, ez már hosszabb megnyugvás lesz, egyelőre nem lesz kitörés, de azért iparkodott kifelé.

Verve érezte magát, a fenevad teljes mértékben ráerőltette akaratát. Feledett mindent, asszonyát, gyermekeit, barátait, munkatársait, s ott vesztegelt a halál torkában, ahelyett, hogy mentette volna irháját. Cserbenhagyta beosztottjait is, hisz késlekedésével veszélyeztette életüket.
Mit is akart ő valójában? Hogyan akart diadalmaskodni a megfoghatatlan fölött? Hová tette a józan eszét? Mélységes szégyent érzett, nagyot csalódott önmagában. Nem sok ideje maradt az önmarcangolásra, Müller hívta telefonon.
– Mi történt a 228-ason? – kérdezte vádlón.
– Közel álltunk egy gázkitöréshez. Roppant veszélyes a helyzet.
– Igazán? Akkor most mihez kezdünk? – kérdezte Müller elbizonytalanodva.
– Megállt a tudomány, mi? – használta ki Márton a helyzetet.
– Ne packázz velem, ez a te asztalod.
– Ha megnyugodott a bánya, jól meg kell erősíteni a homlokbiztosítást, aztán ronggyá kell mosatni a vájvéget, s csak utána mehetünk előre.
– Az legalább két hét! – hüledezett Müller.
– Úgy van, de nincs más megoldás.

– Az nem lehet – jelentette ki Müller, miután visszanyerte fölényes modorát.
– Ugye nem akarod kockáztatni senki életét?
– Nem.
– Akkor mit akarsz tenni?
– Ez a munkahely leáll, és az ellenvájvég, a 227-es megy előre.
– Nem rossz ötlet, de csak átmenetileg lélegezhetünk fel. Előbb-utóbb onnan is elérjük ezt a feszültséggócot.
– Az már nem a te gondod. Műszak végén oda kell provokálni a 227-esen.
– Menni fog – egyezett bele Márton.
– Még valami.
– Hallgatlak!
– Tekintettel a helyzetre, te hajtod végre a provokációs robbanást.
– Tudomásul vettem! – válaszolt Márton mosolyogva, és letette a telefont.

4.

Észrevétlenül elröppent az elkövetkezendő néhány óra. Végigjárta a munkahelyeket, váltott pár szót mindenkivel, aki csak a keze alatt dolgozott. Elköszönt, és meghívta őket egy italra műszak után. Gyakran szorult el a szíve, amikor egy-egy régi jó bajtárstól kellett elköszönni.

Este nyolc körül járt, amikor visszatért a 227-es csapat környékére, és lerogyott az első útjába kerülő telefon mellé. Rég fáradt el ennyire, de lesz majd ideje pihenésre, gondolta fanyar mosollyal arcán.

A hátralévő alig egy órát a provokációs robbantás szervezésével szándékozott eltölteni. Nem egyszerű dolog egy ilyen műveletet levezényelni úgy, hogy minden a legnagyobb rendjén menjen. Kiüríteni és őrökkel védeni a több kilométer hosszú, szinteken át kóborló, a gázkitörés által veszélyeztetett bányatérségeket; gondoskodni a kellő számú őrről, azok eligazításáról; visszamaradó népeseket intézni; áramtalanítani a bánya villamos berendezéseit; gondoskodni a robbantóanyagról és leellenőrizni a több száz méter hosszú állandó beépítésű robbantóvezetéket, nem sérült-e valahol?

Mindezen tevékenységek elengedhetetlen feltételei egy biztonsággal végrehajtott provokációs robbantásnak. Elég egyetlen hiba, s máris végzetes következményei lehetnek: a rossz helyen posztoló őrnek elég egy lélegzetvétel a metánnal szennyezett levegőből; a nem megfelelő ürítés következtében bárki beszédeleghet a veszélyeztetett bányatérségbe, de még a vájvégre is besétálhat a robbantás pillanatában; a hibás villamos berendezés szikrát okozhat; a használhatatlan robbantóvezeték arra kényszerítheti az

embert, hogy beljebb merészkedjen a biztonságos távolságban kijelölt robbantóállomástól, és veszélyes helyről végezze az indítást.
Márton számtalan provokálást hajtott már végre, minden egyes alkalommal különös gondossággal járt el. Sosem hibázott, s nem engedett magának semminemű lazaságot.
Első lépésként egyeztetett a diszpécserrel, majd a szinti felvigyázókkal, aztán leadta rendelését a robbanóanyag raktárosnak. Mikor mindezzel végzett, az őrség kijelölése és okítása következett.
Összesen tizenegy személyre volt szüksége, közülük hat főt felhívott és telefonon mondta el nekik a teendőket, míg a maradék öt főt a 228-as csapat állította ki. Őket fél kilencre rendelte magához, hogy személyes megbeszélés keretén belül egyeztessenek.
Alig tette le a telefont és dőlt hátra helyén, amikor a vágat messzi sötétjében felfedezte az első lámpafényt, melyet újabb négy követett. Ahogy közeledtek, úgy vált egyre kivehetőbbé az öt férfi alakja, akik sűrű porfelhőt kavartak vaskos lépteikkel. Odaérve Mártonhoz, körbevették őt.
– Itt vagyunk, főnök, ahogy óhajtottad! – szólt egyikük.
– Nagyon helyes – fejezte ki Márton elégedettségét, aztán sorra elmagyarázta mindenkinek, merre menjen, hol találkozzon a másikkal, mikor jelentkezzen be az őrhelyen, mire figyeljen oda különösen, és mit kell tenni, ha rendkívüli esemény történik.
Lassan magyarázva beszélt, árgus szemekkel figyelte az illető arcát. A legkisebb felmerülő kétely esetén is visszakérdezéssel győződött meg szavai érthetőségéről. Azok pedig megmosolyogták aprólékos főnöküket, hisz tudták már betéve feladatukat, végighallgatták jó párszor

ugyanezt az előadást. Ennek ellenére komoly arccal figyelték Mártont, aki mellett érezhették az odafigyelést, és a maximális biztonságra való törekvést.
Miután megnyugvással vette tudomásul, hogy mindenki érti a dolgát, egy rövid mondattal zárta le a megbeszélést:
– Akkor negyed tízre legyetek a helyeteken!
Erre a pillanatra vártak a többiek, s szinte vezényszóra kezdtek faggatózni:
– Tényleg a mi munkahelyünk áll meg? Az első körben leszünk elküldve? Holnap szélnek leszünk eresztve? – záporoztak a kérdések egymásutánjában.
Márton sokadik alkalommal hallotta ezeket a kérdéseket, s azt kívánta, bárcsak világgá szaladhatna!
– A munkahelyetek leáll, ezzel romlott az esélyetek – felelt kurtán, és egykedvűen bámult maga elé.
– Vegyetek példát a főnökről! Ő megy legkorábban, még sincs begázolva – törte meg a hirtelen kialakult csendet Kiss Csaba.
– Különben is, megegyeztünk, hogy együtt maradunk és kimegyünk dolgozni külföldre. Tényleg, mit hallottál arról, főnök, hogy Nyugat-Európába szervez munkát egy helyi cég? Állítólag külön bányamezőt kapnának a magyarok?
– Így igaz, és nagy szükség lesz a hozzáértő elővájási emberekre.
– Hurrá! – hangzott a harsány kiáltás többük szájából, de Márton leintette őket.
– Átgondoltátok jól, mivel jár a külföldi munka?
– Van jobb ötleted? – kérdezte az egyik ifjú.
– Nincs – vallotta be Márton.
– Nem, hogy velünk tartanál.

– Egyelőre szó sem lehet róla. Előbb megpróbálok itthon boldogulni.
– Nem érdemes tétovázni.
– Könnyen vagytok ti! – bökött Márton az egymás mellett ülő három fiatalemberre. – Én sem haboznék sokat, ha legényember lennék. És te, kedves Béla barátom? – fordult a csapat egyetlen korosabb tagja felé. – Te átgondoltad, hogy egy évben kétszer térhetsz haza néhány nap erejéig a kamasz lányaidhoz és a feleségedhez?
– Az az ábra, Marcikám, hogy a lányaim jobban szeretnek már vásárolni, mint apázni. A feleségem jobban örül, ha nem lát maga körül – védekezett a férfi vigyorogva.
– Majd beszervál ott is egy asszonyt, ahogy ismerjük a mi Bélánkat – szólt közbe valaki.
– Na és te, Józsi fiam! Képes lennél itt hagyni a csinos feleséged a féléves kisfiaddal?
Nagyot nyelt a megszólított, némi zavar látszott arcán, de aztán elszántan válaszolt:
– Tudod, főnök, inkább ne legyek velük csak nagyritkán, minthogy egyszer is nélkülözni lássam őket. Azt nem tudnám elviselni.
– Valamilyen formában mindnyájatoknak igaza van – adta meg magát Márton. – De most már ideje indulnotok, nehogy késésbe kerüljetek! – figyelmeztetett, mire az öt férfi hamarjában összeszedelőzködött és dolga után indult.

A közeledő lőszeres imbolygó lépteire lett figyelmes, miután örömmel nyugtázta, hogy a beépített vezeték a rendeltetésének megfelelő állapotnak örvend.
Amint megpillantotta digitális ohmmérőjén a kirajzolódó számokat, visszacsúsztatta tokjába a rendkívül hasznos

műszert, aztán elindult a bicegő léptekkel közelítő férfi elé, aki nagyokat fújtatott súlyos terhének cipelésétől.
Egykor a leghajtósabb vájárok egyikeként ismerték, míg egy fejtésomlás nyomán maradandó egészségkárosodást szenvedett. Állapotát nem találták olyan mérvűnek, hogy a bányából kivegyék, bár többé nem volt képes teljes értékű munkára. Így lett belőle robbantóanyag raktáros. Ha idejéből futotta, Márton megkímélte az öreget és személyesen ment ki a lőszerért, csak ritkán hozatta ki vele.
– Jó szerencsét, Jani bácsi – fogadta Márton az érkezőt.
– Jó szerencsét – mormogta rekedtes hangon az öreg.
– Meghoztad az anyagot úgy, ahogy kértem?
– Se többet, se kevesebbet.
– Tedd csak erre a kaparóteknőre, amíg elrendezzük a papírmunkát.
Az öreg megfogadta Márton tanácsát, és megszabadult a terhétől, ami nem nyomott sokat, de neki épp elég volt. Elővette a felhasználási könyvet, és Mártonnak nyújtotta.
– Töltsd ki az enyémet is, elfeledtem a szemüvegemet.
Márton elvette a könyvecskét, gondosan kitöltötte a rubrikákat, majd a sajátjával együtt visszanyújtotta őket.
– Csak alá kell írnod mindkettőt – mondta.
Az öreg nehézkes, lassú tollvonásokkal tett eleget a kérésnek, meglehetősen csúnya ákombákom hagyta el tolla hegyét.
– Ez a fránya szemüveg! – jegyezte meg röstelkedve.
– Sebaj! – biztatta Márton. – Mindet el fogom használni, nyugodtan kiszállhatsz.
– Köszönöm!
– Na, én mentem is – szólt Márton, és a gyutacsos ládát felemelte a vállára. Elköszöntek egymástól, és az öreg

elbicegett kifelé, ám néhány lépés után megfordult és visszaszólt:
– Vigyázz magadra! Az ördög nem alszik még az utolsó műszakon sem.
Márton mereven bámult a távozó férfi után, akinek oly kísértetiesen hatottak szavai, hogy teljesen a hatásuk alá került. Aztán sóhajtott egy nagyot, sarkon fordult és elindult a 227-es csapat munkahelye felé, hogy végrehajtsa élete utolsó provokációs robbantását.
Jó ötven méterre járhatott, a főtében csüngő turbólámpa fényébe kivetetőek voltak a vájvégen dolgozók, akik a fúrólyukakat fúvatták tisztára egy sűrített levegős csővel. Egyszer csak furcsa lármára lett figyelmes. Fejét a hang irányába vetette és megpillantotta az eszelősen visító és menekülő patkányokat. Lehettek vagy hatan, s fittyet hányva a szemből érkezőre, hanyatt-homlok menekültek. Egyikük még Márton csizmájának is nekifutott.
Menekülnek a patkányok, állapította meg aggódva. Valahol irigykedett, mert ők csak úgy világgá szaladhatnak félelmükben, ellentétben vele, aki kötelességtudóan lépdelt előre, hogy végezze dolgát, s véletlen sincs bátorsága hozzá, hogy kövesse a patkányokat.
Épp végeztek a fúvatásával, amikor megérkezett. Az egyik vájár készített neki egy ülőhelyet az oldalba, olyan közel a vájvéghez, hogy kényelmesen kézre lehessen adni az indítótöltényeket, míg a többiek elpakolták a szerszámot, anyagot, amivel korábban tevékenykedtek, de már nem volt rá szükség.
Márton helyet foglalt, leszedte a lakatot, mely eddig békésen csüngött a lőszeres ládikán, aztán sorra szedegette ki a gyutacsokat, melyeket óvatosan helyezett el maga

előtt, vigyázva, nehogy a főtéből esetlegesen kipergő darab eltalálja őket.
Időközben előkészítették a vájvéget a töltéshez. Két vájár állt szemben a szénfallal, és egy-egy töltőpálcát fogva kezükben várták, hogy Márton útjának indítsa az első élesített patront. Ő pedig nem sokat váratott magára, szarvasagancsból készült rézhegyű szurkálójával ügyes döféssel fészket készített egy patronba, majd belenyomott egy rövidke gyutacsot.
Következő mozdulatával, már nyújtotta is át a kiszolgálók egyikének, aki gyakorlottan bontotta ki a gyutacsvezetéket, fogott még két patront meg egy vízfojtást, és az egészet átadta elöl álló társának.
A teljes folyamat, amíg azt a pár lyukat letöltötték, nem tellett nyolc-tíz percbe. Összeszokott csapatmunka volt ez, mindenki végezte a rábízott feladatot hibátlanul. Szükség is volt rá, mert ki volt számítva minden percük. Ha valami oknál fogva nem robbantanak időben, az veszélyezteti a következő szak munkakezdését. Amíg a robbantást végző aknász be nem jelenti a művelet végét, addig a kiürített bányatérségeket nem közelíthetik meg, és a villamos berendezéseket nem helyezhetik feszültség alá.
– Kész vagyunk a kötözéssel – jelentette be Imre Józsi. – Jöhetsz rámérni – fűzte még hozzá.
Márton ráhelyezte ohmmérőjének érintkezőire a szabadon hagyott gyutacsvezetékeket, és elégedetten szólalt meg a leolvasott érték láttán:
– Látom, hogy nem okozott gondot ennek a hét gyutacsnak a kötözése.

Jót nevettek mind a piszkálódás hallatán, hisz nem ennyit, a húszszorosát össze szokták hiba nélkül kötni, akár néhány perc alatt.
– Még csak az kéne, hogy valami bibi legyen, pont ma – szólalt meg László Tamás.
– Úgy ám! Gyorsan eltekerünk, aztán uzsgyi az akna. Az éjjeles majd visszaellenőrzi a vájvéget – viccelődött Gábor Miska, ám látva Márton haragos ábrázatát jobbnak látta kereket oldani, és egy olajoskannát vonszolva maga után elsietett.
– Tényleg, ezen az alig nevezhető gázkitörésveszélyes munkahelyen is ki kell várnunk az egy órát? – kérdezte Imre Józsi teljesen ártatlanul.
– Ne bőszítsetek tovább! – mordult fel Márton az oktalan beszéd hallatán.
– Csak azt gondoltuk, ma kicsit engedsz az oly makacs szigorodból – próbálkozott Gergely Miki, s tréfásan kacsintott a többiekre.
Márton is vette végre a lapot, hogy ő bizony ugratva vagyon. Elnevette magát, és kiadta az ukázt:
– Söprés kifelé a robbantóállomásra!

Óvatosan lépdelve, sorban egymásután mentek. Az elöl haladók gondosan emelték a lábukat, nehogy felkavarják a talpon lerakódott szénport, amit aztán a nagy sebességű légáram a másik arcába csapjon. Márton haladt leghátul, ilyenkor már senki sem tartózkodhatott mögötte.
Jó messze volt a robbantóállomás, körülbelül negyedórányi járásra a főbehúzó vágatban. Sokan prüszköltek is a nagy távolság miatt, mondván, felesleges ez a túlzott biztonság, de Márton rendre leintette őket:

– Mentől messzebb vagyunk, annál kisebb a veszély.
Pedig a lelke mélyén ő is nyugodt volt. Majdnem egy kilométerre a robbantás helyszínétől, egy olyan vágatban, ahol 600 köbméter friss levegő tódul be percenként, ott nem érheti baj őket. Nincs az a gázkitörés, amely ekkora távolságból is képes lenne pusztítani, amely gyilkos leheletével ekkora légtömeggel sikerrel szembeszállna. A műszak fáradalmával tagjaikban, izzadságtól nedves ingjeik tapadásától borzongva, egy szó nélkül tették meg az utat az állomásig, ahol ernyedten rogytak le, ki hol talált magának megfelelő helyet. Volt, aki a csupasz földre ült, volt, aki az útjába kerülő tuskódarabra, de akadt olyan is, aki elnyúlt két egymás mellé helyezett deszkán.
Márton is letelepedett közvetlenül a telefon mellé, majd sorra beszélt a kihelyezett őrökkel, kettő kivételével, akik még nem voltak a helyükön. Két kérdést intézett hozzájuk. Afelől érdeklődött, hogy megtörtént-e a terület ürítése, illetve jó helyen tartózkodik-e az őr.
Mikor végzett velük, felhívta rögvest a diszpécsert, akitől megtudta, hogy a villamos berendezések áramtalanítása megtörtént, s részükről semmi akadálya, hogy végrehajtsák a provokációs robbantást. Ezután várt néhány percet, mialatt az járt a fejében, hogy ezeket a feszültséggel telt perceket nem kell többé átélnie, melyek során mindennek a tervezett forgatókönyv szerint kell történnie. Különben elhúzódik a provokálás, aminek még a gondolatától is szaporábban vert a pulzusa. A termeléskiesés az még hagyján, de az utolsó járataikat lekéső emberek sorsa komolyabb főfájásra késztette.
Újra próbálkozott a 68-as telefon hívásával, ahol már ott kellett volna lennie az őrnek, de ezúttal sem járt sikerrel.

Ingerülten csapta le a kagylót, és habozás nélkül hívott egy másik számot.
– Itt Kiss Csaba provokációs őr! – jelentkezett egy határozott hangú férfi.
– Csabi fiam! Tudsz te valamit a mélyfekü elágazóban őrködő Vass Imréről?
– A helyén volt, mikor arra jártam, csak rossz a telefonja.
– Sejtettem – dünnyögte Márton. – Hiába szóltam, hogy javítsák meg. Nem igazán működnek a dolgok, és ez egyre rosszabb lesz. Aztán mondd csak! Hol üldögélt a Vass Imre, a behúzóban, vagy a munkahely kihúzójában, a meleg levegőn?
– Ott didergett a balfékje a hidegben, a friss levegőn – kuncogott Kiss Csaba.
– Nagyon helyes! És te hol rontod a bányalevegőt?
Néma csend volt a felelet, csak a telefonvonal pattogása hallatszott néhány pillanatig. Mártonnak ez bőven elég volt, felpattant helyéről és mennydörgő hangon üvöltötte:
– Azonnal fogod azt a nyavalyás telefont, és átakasztod a behúzóba, legalább öt méterre, s el ne merj moccanni onnan! Megértetted? Nem érdekel a hideg!
– Igenis!
– Mélységesen csalódtam benned, komolyabb embernek hittelek – tette még hozzá, és letette a telefont.
A többiek összemosolyogtak, egyikük meg is jegyezte:
– Ennek biztosan melege lesz, bárhol is tátja majd a száját.
Márton hamar lecsillapodott, nem volt ideje bosszankodni. Ismét kapcsoltatott egy számot a központossal, és meg sem várta, hogy megszólalhassanak a vonal túlsó végén, máris kérdezett.
– Janikám, kiment már a népes?

– Még bent eszi a rosseb.
– Szóljál íziben, ha elhúzott, már csak ez az akadálya, hogy tekerhessek.
– Úgy lesz.
– Rendben – bólintott Márton, és letette a kagylót.

Idegesen fészkelődött a helyén, már tíz perc eltelt, s még mindig semmi. Ha ez így megy tovább, kezdheti törni a fejét: kit, mivel szállíttat haza? Korábban legalább igénybe vehette a bányamentő autót, ma már spórolnak ezen is.
Végre megszólalt a telefon.
– Hallgatlak – szólt bele türelmetlenül.
– Baj van, főnök. Lepottyant két népescsille útban kifelé. A teljes szerelvény bent vesztegel a sok emberrel.
– Sérült?
– Semmi komoly. Egy-két bevert végtag, na meg az ijedtség.
– Hála az égnek! Gyorsan rakjátok fel a csilléket, aztán sutty kifelé.

5.

Edit aludt másfél órát délután, mert este kipihenten akarta fogadni Mártont. Persze úgy, hogy fejedelmi vacsorát készít a jeles esemény tiszteletére. Értette ő a módját, hogyan verjen majd lelket elárvult kedvesébe.
Elmúlott nyolc óra, mire kész lett a halászlé, a ropogós sült csirke, petrezselymes burgonyával. A hűtőbe készített pezsgő mellett élénken piroslott egy tál eper, melyek együttesen elengedhetetlen kellékei egy-egy meghitt vacsora jellegzetes hangulatának. Ők gondosan ügyeltek arra, hogy a szürke hétköznapok egyhangúságát időnként megtörjék édes kettesben töltött percek felemelő érzésével.
Állt a nappaliban elhelyezett ovális tükör előtt, és szolidan ugyan, de annál ízlésesebben kisminkelte magát. Fiatalos alakján feszülő kosztümszoknyáját megigazította, és elégedett pillantással nyugtázta: az idő múlása még nem tette rá névjegyét. Nem azért, mintha félt volna Márton szerelmének elvesztésétől, de mindig tetszeni akart a férfinek, akinek büszke és boldog hitvesének tartotta magát.
Óh, mennyit aggódott, féltette őt, míg a föld alatt végezte dolgát. Milyen pánik, rettegés szállta meg lelkét egy-egy bányaszerencsétlenség hírének terjedésekor.
Vagy ott voltak a bányamentő riasztások, amikor a nap legkülönbözőbb pontjaiban ragadta el a kötelesség szerető karjaiból, azért, hogy segítsen a bajba jutottaknak ott, honnan csak menekülni érdemes. Látni arcán a fájdalmat visszatértekor, amint egy rövid üdvözlést követően hosszú némaságba burkolódzva emészti önmagát. Mit számít olyankor a megmentett bajtársak élete, ha csak egyetlen

holttest súlyát is érzi vállára nehezedni egy életen át. Nehéz volt viselni a félelmet a szerető asszonynak hosszú éveken át, úgy, hogy közben egy panaszos szó sem hagyta el ajkát. De most ennek vége, Márton többé nem száll alá!
Hálával telve nézett az ég felé, aztán boldogan mosolygott, majd támadt egy remek ötlete. Márton mindig kitörő örömmel fogadta, ha elé ment munkába. Miért ne tenne pont akkor így, amikor férje nehéz pillanatait éli? Miért ne várná az aknánál – amikor kiszáll a kasból –, hogy magához szorítsa, és gyógyír legyen sérült lelkére? Igen, így lesz! Felautózik az aknához, ahol bemegy a diszpécserközpontba, beszél Bélával – a család jó barátjával –, aki elintézi neki, hogy az aknánál várhassa férjét.

Egyre türelmetlenebbül fészkelődött helyén, már félórás késésbe kerültek. Jó szokásához híven összesen két főt fogott maga mellé, a többit elengedte, ők már a napon szívták a friss levegőt.
Jól jártak, hisz a túlórát beírja nekik, még akkor is, ha ezzel bércsalást követ el. Mással úgysem tud jutalmazni, rég megszüntettek mindenféle ösztönző eszközt. Ő ilyen, és ehhez hasonló módon próbálta díjazni emberei munkáját.
Különben meg más szándék is vezérelte. Minek tátsa ott hat-hét ember a száját az egyórás várakozás ideje alatt – ami a robbantást követően elő van írva –, ha nem szükséges? A visszaellenőrzéshez elég kettő ember, ha pedig ne adj' isten történik valami, akkor jobb, ha minél kevesebben vannak.
Ráadásul az emberek olyan hálásak ezért az apró juttatásért.

Lerázta csizmájáról a havas latyakot, és belépett a diszpécserközpontba.
– Jó szerencsét! – köszönt illedelmesen.
– Micsoda meglepetés! – pattant fel az idősebb férfi nagy örömmel, és két puszival üdvözölte a kipirult arcú Editet.
– Kerülj csak beljebb, a férjecskéd rögtön bevágja a kézigránátot – hívta kedélyesen a másik férfi.
– Csak nem provokálni akar?
– De bizony ám!
– Azt hittem, legalább ma kiszáll korábban. Meglepném az aknán, ha lehetséges odamennem.
– Persze, szívesen elintézzük, de addig jócskán van időnk, úgyhogy kénytelen leszel itt várakozni velünk.
– Nem zavarok?
– Sértésnek venném, ha máshová kérezkednél be – fenyegette meg bal mutatóujjával az idősebb férfi.
– Akarsz beszélni vele? – kérdezte a fiatalabb diszpécser.
– Meglepetés szeretnék lenni.
– Engem is érhetne ilyen meglepetés.
– Vigyázz magadra, te szélhámos! – szólt rá idősebb társa.
– Ne aggódj! Edit ismer már annyira, hogy tudja, mennyire tisztelem a férjével együtt.
– Ajánlom is – morgolódott az idősebb férfi, míg Edit megpaskolta borostás orcáját, és leült egy zöld színű bőrfotelbe, közvetlenül a vezérlőpult elé.
Egy hatalmas üvegasztalon a bánya térképe volt kivehető, feltüntetve apró betűkkel a vágatok és munkahelyek megnevezései.

– Látod? – bökött az előbb dorgálásban részesült férfi egy pontra, majd egy másikra. – Itt várakozik Márton a társaival, és itt fog végbemenni a robbanás.
– És mik ezek a kis lámpák? – érdeklődött Edit kíváncsian.
– A beépített metánmérők visszajelzői. Amennyiben a CH_4 érték veszélyes mértéket ölt, máris pirosan világítanak, és szirénázó hang jelez.
– Sűrűn van ilyen?
– Egy-egy lámpa időnként felvillan, kisebb-nagyobb helyi problémák nyomán. A legtöbbjük gyorsan orvosolható. Amikor több gyullad ki egyszerre, akkor… – A férfi elhallgatott.
– Akkor? – csattant fel Edit éles hangja.
– Akkor nagy a baj.
– Ne rémítsd már szegényt, te hebehurgya – vágott közbe a Béla nevezetű diszpécser. – Évek óta nem volt rá példa – szólt Edit felé fordulva.

Végre megszólalt a telefon. Reflexszerűen kapta fel a kagylót, váltott két szót az őrrel, aztán kérte a diszpécsert a központostól.
– Szevasz, Béla, Márton vagyok! – mondta.
– Szia, készen álltok?
– Igen. A második szinti népes most húzott ki, az őrség és ürítés rendben, már csak egy engedély hiányzik.
– Részünkről semmi akadálya, az engedélyt megadom.
– Még valami!
– Igen?
– Csörögj légy szíves haza Editnek, hogy nem érek haza időben, biztos lekésem az irányjáratot.

– Úgy lesz – nyugtatta meg a diszpécser, és jóízűt kacagott. Márton felállt és a robbantógéphez sétált, mely pár méterre hevert a földön. Felemelte, belehelyezte a robbantókulcsát, és laza csuklómozdulatokkal felhúzta ütközésig. Ezután áthelyezte a kulcsot egy másik lyukba, s mielőtt tekert volna egyet rajta, elkiáltotta magát:
– Vigyázz, robbantás!
Katt, hallatszott a robbantógép éles hangja, majd lehetett érezni az aprócska légkötést, melyet a betöltött néhány kilogramm robbanóanyag okozott. Még a kulcsot sem volt ideje kivenni a gébből, amikor újabb, ezúttal hatalmas léglökés rázta meg a levegőt, amit 4-5 újabb követett gyors egymásutánban.
Bamm, bamm, bamm, bamm, bamm, észlelte Márton a távoli vájvég felől. A következő pillanatban megtorpant a befelé igyekvő nagy mennyiségű levegő, majd belülről viharszerűen tódulni kezdett kifelé a gyilkos gáztömeg.
A kitörés hihetetlen erejével megfordította a főbehúzó légáramot, s maga előtt nyomta visszafelé a bejutott friss levegőt. Pillanatokon belül itt lesz, villant át Márton tudatán. Elejtette a robbantógépet, és ösztönösen kapott a válla mellett csüngő menekülőkészüléke után.
Egyetlen esélye volt: ha kellő időben üzembe tudja helyezni a henger alakú bádogdobozt, melynek csak le kell tépni a tetejét, kettőt-hármat fújni a légzsákba, s ezzel megindul az oxigéntermelés. Ezután már csak a csutorát kell bekapni, feltenni az orrcsipeszt és lehet futni az életért. Az egész művelet pár másodpercig tart a gyakorlott kéznek, de úgy tűnt, még ez is túl soknak találtatott.
Letépte a doboz tetejét, és a csutorát éppen a szájához emelte, amikor a szakvezető ZS-S2 metánmérője hangosan

visítani kezdett, pedig ők kintebb helyezkedtek el. Még látta társait versenyt futni az idővel. Beszívott a tömény metánból, nem volt ereje megtenni azt a pár mozdulatot, amely az életet jelentené. Nincs menekvés, fogta fel utolsó épkézláb gondolatával, aztán bódult állapot kerítette hatalmába, majd elmosódott előtte minden.

A diszpécserközpontban vidáman peregtek a percek. A váratlan vendég megtörte a hosszú műszak egyhangúságát. Készségesen magyaráztak, mutogattak az érdeklődéssel figyelő Editnek.
– Most kért engedélyt a férjecskéd, hogy robbanthasson – szólt az idősebb diszpécser, miután beszélt Mártonnal. – Kivárják a kötelező órát, beszaladnak leellenőrizni a vájvéget, aztán röpülnek az aknára. Két óra múlva magadhoz ölelheted a kasnál.
Edit szélesen mosolygott, és alig várta már az említett pillanatot.
– Gyere csak! – invitálta a fiatalabb férfi a bányát ábrázoló üvegasztalhoz. – Mindjárt robbantani fognak, pontosan itt – mutatott egy pontra. – Erre vonul el a vájvég levegője az aknán át, egészen a külszínig – húzta végig ujját egy útvonalon. – Meglátod, milyen jól nyomon követhetjük a robbanáskor keletkezett szénmonoxid útját. A különböző pontokban beépített műszerek, szépen mutatni fogják a megemelkedett értékeket.
Ekkor hátborzongató szirénahang szakította félbe a bemutatót. A 227-es csapat munkahelyét jelző szám alatt kigyulladt a piros lámpa, majd sorban az összes többi, köztük a robbantóállomásé is.

– Csak nem romlott el valami? – kérdezte zavarodottan Edit, és feltekintett a mellette álló férfire, aki falfehér arccal kapott le a falról egy piros színű telefonkagylót.
– Azonnal induljon az ügyeletes bányamentő raj a szinklinális keresztvágatba, a 227-es csapatra. Iszonyatos erejű gázkitörés történhetett, megfordította még a főbehúzó légáramot is. A robbantó állomást elárasztotta a metán, de még a fővágatban is szögön vannak a műszerek – üvöltötte a férfi, majd elfúló hangon hozzátette:
– Három ember volt az állomáson. Számítsatok a legrosszabbakra.

Fegyelmezetten, a pánik legkisebb jele nélkül menekültek. A nyakukban lógó, vekni nagyságú bádogdoboztól függött az életük. Amíg az rendesen működik, addig életet adó oxigént szolgáltat a bajbajutottaknak.
Nyugalmi helyzetben három óra, normál járás esetén ötven perc a garantált idő, futni nem szabadna. Ezzel ők is tisztában voltak, de nem volt más választásuk, akkora viharral a nyakukban. Mintegy háromszáz méterre jutottak, a gáz még mindig nagy sebességgel tört utat magának. Márton haladt a sor közepén, a nagy porban alig látott valamit. Szerencsére a főtében elhelyezett kis táblákon fényvisszaverő nyíllal jelezték a menekülési útvonalat, csak arra kellett ügyelni, nehogy elessen, vagy nekimenjen az előtte lévőnek.
Egy ötletes szerkezet mentette meg az életét. Társai kintebb voltak a kitörés pillanatában, a mentőkészülékük a nyakukban lógott, ahogy az követelve volt mindenkor. Nekik épphogy volt idejük üzembe helyezni. Márton beljebb volt, és ráadásul a készüléket is le kellett raknia,

mert akadályozta a robbantógép felhúzásában. Amikor beszívott a tömény metánból, akkor már elveszett ember volt. Talán az életösztöne, talán a felcsillanó remény adott erőt ahhoz, hogy egy végső erőfeszítéssel eltekerje a karnyújtásnyira lógó, fehérre meszelt lélegeztető csapját.
Az egy méteres perforált cső, mely tömlőn keresztül csatlakozik a sűrített levegős hálózatra. Öntudatlan állapotban bukott rá a csőre, melynek lyukain hangos sziszegéssel tört utat magának a levegő. Imre Józsi ért oda előbb, és adta szájába a csutorát. Ő nem szaladt el, mint annak idején az a szerencsétlen ember, aki cserbenhagyta édesapját és társait.
Végre csitult a vihar, hamarosan pangani kezdet a levegő, majd megfordult a légáram. Egyre nagyobb sebességgel és mennyiségben áramlott befelé az éltető friss levegő, visszavonulásra késztetve a jelentős utánpótlás nélkül maradt gáztömeget.
Megmenekültünk, néztek egymásra diadalittasan, miután megálltak a felhordó szalagnál. Túlzottan nem érezhették magukat biztonságban, hiszen egy robbanás veszélye ott lebegett felettük, de Márton feje már nem ezért fájt: ők rendben vannak a harmadik szinten, de mi lehet az első és a második szinten tartózkodó őrökkel?
Vajon mindannyian megfelelő helyen tartózkodtak? Mi van, ha még ott is visszaszorult a csatlakozó vágatok levegője? Vajon épségben vannak-e? Sürgősen körbe kell telefonálni őket, mert az is lehet, hogy az egészből mit sem vettek észre olyan távolságból, s gyanútlanul besétálhatnak az elvonuló légáram szennyezett levegőjébe, amely még órákig, akár napokig is veszélyes lehet egészen addig, amíg a gázkitörés helyszíne ki nem szellőzik.

Belemért a levegőbe; még mindig alkalmatlan volt a légzésre. Odaállt a telefon mellé, s folyamatos mérések mellett várt. Egy örökkévalóságnak tűnt az az öt-hat perc, amíg ki nem köphette a csutorát, és mélyet szippanthatott a friss levegőből. Azonnal a telefon után nyúlt, és túlharsogva egy közelben visító ventilátort, utasította a központost:
– Haladéktalanul kapcsolja nekem a diszpécsert, majd, ha beszéltem vele, sorra kérem az őröket.

Edit magába roskadva ült a diszpécserközpontban, ahol elborult arccal intézkedett a két férfi: lázasan telefonáltak, időnként kétségbeesett pillantást vetettek egymásra. Nem volt idejük Editet bátorítani, aki képtelen volt elhinni, hogy az ő Mártonja bajba került. Az sem lehet, hogy odaveszett, hogy nem ölelheti magához élettel teli testét. Az sem lehet, hogy ily kegyetlen legyen a sors.
Felállt, az ablakhoz sétált és könnyes szemmel bámult a szemközt havasan tornyosuló hegyoldal felé. Ott a komor hegy alatt, nem is messze tőle, csak éppen sok száz méterre a felszíntől, ott küzd életéért az ő kedvese, vagy, amire gondolni sem mert, ott hever valahol élettelen teste.
Nem, nem, nem, lázongott hangtalanul, ő ezt nem viseli el. Ő inkább a sötéten tátongó aknába ugrik, utána megy kedvesének, és örökre vele marad. Szemében felszáradt a könny, elszántságot sugárzott arca, mikor megfordult és a közelebb álló diszpécserhez lépett.
– Mikor tudhatunk biztosat felőlük?
– A bányamentők perceken belül ott lesznek.
– Köszönöm.

A telefon újra csengett, most már sokadik alkalommal egy percen belül.
Sorra jöttek az érdeklődő hívások a főmérnöktől, az igazgatótól, a munkavédelmi szervektől és a területi bányakapitányságtól. Ám ezúttal alig hallható kattanás jelezte, hogy bekapcsolt a magnó, amely a bányából érkező hívásokat rögzíti szalagra.
– Itt a diszpécserszolgálat – hadarta erőteljes hangon az idősebb férfi.
– Itt meg a Marci barátod. Kutya bajunk harmadikban. Mi van az őreimmel?
– Beszéltem velük, egytől-egyig élnek és virulnak.
Hatalmas kő zuhant le Márton szívéről, míg a diszpécser égbeemelt kezekkel ordította, hogy hallja az egész világ:
– Élnek!
Nagy örömében még a telefonkábelt is eltépte, megszakadt a vonal, de törődött is ő azzal. Hatalmas puszit nyomott Edit homlokára, aztán rohant végig a folyosókon, le a zsúfolásig telt falézteremig, s közben üvöltött, mint a fába szorult féreg:
– Élnek, élnek, élnek!

Hamarosan megpillantották a bányamentő raj közeledő fényeit.
Négy, nagy tapasztalattal bíró bányász és egy orvos igyekezett a megsegítésükre. Ők még nem hallották a jó hírt, így fékevesztett ujjongásban törtek ki, amikor felfedezték a csöndben várakozó három férfit.
– Ti aztán alaposan ránk ijesztettetek! – rikoltotta el magát a rajparancsnok, egy jól megtermett, lapátkezű óriás, majd sorra ölelt mindenkit.

– Nem adjuk olyan könnyen a bőrünket! – húzta ki magát Imre Józsi büszkén.
– Sérültetek van-e?
– A főnök… – kezdett volna bele Gábor Miska, de Márton belefojtotta a szót.
– A főnök jobban van, mint bárki más – jelentette ki határozottan.
– Remek, akkor munka nélkül maradtunk. Hála az égnek! – fohászkodott a rajparancsnok.
Váltottak még néhány mondatot, aztán a raj, amilyen lendülettel érkezett, úgy távozott is, hogy mielőbb visszafoglalják helyüket a bányamentő-állomáson, ahol ugrásra készen ügyelnek, s félelmet nem ismerve menjenek bárhová, ahol szükség van rájuk. Mártonék pedig úgy döntöttek, együtt őrködnek a veszélyzónába vezető vágat bejáratánál, amíg le nem váltják őket.
Márton hívta az aknász irodát, és kérte Pál Tibit.
– Szevasz, öreg pajtás, most jövök a fürdőből és hallom, hogy elböffentette magát a vájvég.
– El, az anyja keservit. Majd' otthagytam a fogam, de majd szóban.
– Tudok segíteni?
– Igen. Már leszereltek a kiszállók. Légy szíves, ugorj le a lámpakamrába, és nézd meg leadta-e mindenki a lámpáját és a készülékét.
– Máris intézkedem, hívlak majd.
– Kösz! – mondta Márton, és váratlanul felpattant helyéről.
– Figyeljetek ide! Nekem ezt meg kell néznem, ha bárki keresne, találjatok valamit ki.
Csóválták mindketten a fejüket, de tudták, milyen makacs emberrel van dolguk, így nem is próbálkozták meggátolni.

– Ne aggódjatok, csak addig megyek, amíg tiszta lesz a levegő. Ez meg úgyis kitombolta magát egy jó időre, nem kell félni tőle.
A biztonság kedvéért felhúzta készülékét, és szapora mérések mellett haladt a keresztvágatban. Akadálytalanul jutott el a harántvágati elágazóig, s nem botlott veszélyes mértékű metánba, úgyhogy a készüléket sem használta egy idő után. Itt viszont változott a helyzet, mert bal kéz felől becsatlakozott a harántvágat, amelyen a 227-es csapat munkahelyének a levegője áramlott kifelé.
Újra használatba vette a menekülőkészüléket, és belépett a harántvágatba. Ahogy sejtette, a gáz értékét mérni se tudta, olyan magas volt. Nem volt jobb a helyzet a keresztvágat folytatásában sem, ahol több száz köbméter friss levegő sem tudta emberi légzésre alkalmas töménységűre hígítani a gázzal szennyezettet.
Több tízezer köbméter metán tört be néhány másodperc alatt, de legalább mégannyi fog beáramlani csendben és alattomosan, állapította meg Márton. De vajon mekkora tömegű kőzet tódult be a vágatba, vajon milyen rombolást végezhetett?
Nem bírt a vérével! Bár tudta, hogy meggondolatlanul cselekszik, de mégis úgy határozott, hogy továbbmegy és kielégíti kíváncsiságát.
Lassan, megfontoltan lépdelt. Úgy 180 m-re lehetett a vájvégtől, ott már megmutatkozott a kitörés erőműi hatása. A szállítószalag teljes hosszában a földön hevert, a görgők szanaszét repülve. Az oldalban korábban katonás rendben sorakozó, mázsán felüli kaparóteknők egymás hegyén-hátán tespedtek. Felborult csillék és pályakocsik jelezték, hogy ott már nagy csetepaté lehetett.

Egyre nehezebben haladt előre a nagy felfordulásban, vigyáznia kellett, nehogy véletlenül elessen, mert akkor könnyen kieshet szájából a csutora, s elég egy rossz lélegzetvétel, és akkor megint ott van, ahol a part szakad.
Mindenütt lerakódott szénpor vont fekete leplet az ácsolatokra, bordázatra, berendezésekre, de leginkább a talpra. Sosem találkozott eddig ehhez fogható finomságú szénporral, olyan fantasztikusnak hatott az elé táruló látvány.
Aztán megpillantotta a kivetődött kőzet végét. Álmélkodva bámult maga elé, szerény becslés szerint is legalább 130 m hosszban töltötte meg teljes szelvényben a négy méter átmérőjű vágatot szénnel. Az ácsolatok össze-vissza kuszálódva, az oldal és főtebélelés számos helyen kipotyogva. A lába előtt egy kőtörő kalapács feküdt, mellyel száz méterrel beljebb találkozott utoljára. A széntömeg pedig úgy nézett ki, ahogy az a gázkitörés ismérveit oktató nagykönyvekben írva vagyon. Hosszú, nyújtott, lapos rézsűvel terült el.
Megbabonázva állt Márton, lecövekelt lábakkal. A fenevad ott hevert előtte kinyújtott nyelvvel, ártalmatlanul hatalmas testével. Megvagy, csattant fel egy belső hang. Hiába törtél, zúztál, nyújtottad ki vérszomjasan karjaidat, hiába ontottad gyilkos leheleted, bárhogy is őrjöngtél, nem szedtél áldozatot. Veszítettél!
Diadalittasan emelt fel egy marék szenet, és hanyag mozdulattal a sötéten elterülő széntömegre szórta. Mielőtt megfordult volna, hogy végleg búcsút mondjon egy életen át kerülgetett kísértetének, az oldalban felfedezte a rakodógépnek a beömlő csonkját. Odament, megkotorta körülötte a szenet, és döbbenten állapította meg: az egész

gép ott fekszik. Mintegy negyvenöt métert került odébb a nyolctonnás berendezés.

A többiek türelmetlenül vártak. Nemcsak Mártonért izgultak, hanem azért is, mert Pál Tibi telefonált és meghagyta: Márton azonnal hívja fel, amint visszatért. Rendkívül feszült volt a hangja, szinte remegett az idegességtől.
Végre megérkezett Márton, Gábor Miska pedig rögvest átadta neki az üzenetet:
– Hívd fel a Tibit, valami gáncs lehet.
Márton elszoruló szívvel nyúlt a telefon után, és kérte az aknászirodát. Pál Tibi vette fel, és kérdezés nélkül beszélni kezdett:
– Két ember van, aki nem szállt ki rajtatok és az őrségen kívül. Az öreg Jakab meg akart várni téged, azért ragadt lent. A diszpécser leültette a „B” ponton, kint az aknánál, most is ott van biztonságos helyen.
– A másik? – vágott közbe Márton türelmetlenül.
– Az a vékony szőke férfi, akit a Tóth Pityu vitt le magával. Tudod, arról a piás fickóról van szó.
Márton gyomra görcsbe rándult. – Igen, a Tóth vitte volna ki magával, ő pedig megsérült.
– Vajon mi lehet vele? – kérdezte Pál Tibi.
– Gőzöm sincs, hová vitte – vallotta be Márton töredelmesen.
– Azt sikerült kinyomozni. Első szinten lehet, a 8-as számú léggurító előtti trafóban.
– Vagy holtan fekszik valahol – jegyezte meg Márton letörten.
Válasz nem jött, ezért Márton folytatta.

– Az egy kis sziget a gáztenger közepén. Húsz méter hosszú trafókamra, amely a belső végén egy turmaglyukon át kapja a friss levegőt. Ott biztonságban van, de amint kiteszi onnan a lábát, bármerre indul is, két lépés után orra bukik.
– Most mihez kezdjünk?
– Beszélek a legközelebbi őrrel, s ha nem tud róla, felmegyek a 6-os és a 8-as gurítókon.
– Megőrültél? Végig metános levegőben vezet utad, ráadásul a 8-as tudomásom szerint járhatatlan.
– Nem érdekel! Ha ez az ember odavész, az csakis az én vétkem. Gondolod, hogy tétlenül várom, amíg megtudunk valamit róla?
– A bányamentők nemsokára ott lesznek.
– Én sokkal korábban felérek – jelentette ki Márton ellentmondást nem tűrő hangon, és letette a telefont.
Gondolkodott pár pillanatig, aztán kérte, hogy kapcsolják neki a huszonhetes telefont.
– Itt Gusztika beszél, a legrettenthetetlenebb őrök egyike.
– Félre az ökörködéssel – förmedt rá Márton.
– Igenis! – engedelmeskedett Gusztika megszeppenve.
– Kivel találkoztál az első szinti ürítéskor?
– Senkivel, nem jár arra még a madár se.
– A 8-as gurító előtti trafóba bementél-e?
– Hát, hogy őszinte legyek, csak bevilágítottam, de nem láttam egy árva lelket sem.
– Remek – jegyezte meg Márton gúnyosan, és lecsapta mérgesen a telefont.
Kérdőn tekintett az előtte álló férfiakra.
– Mikor jártatok a 8-as gurító környékén?
– Egy hete. Alul, felül zárva van drótkerítéssel.

– Azt én is tudom, de mikor jártatok benne utoljára?
– Két hónapja – felelt Gábor Miklós. – Roggyant állapotban volt, azóta sokkal rosszabb lehet.
– Végigmentél rajta?
– Igen, de még egyszer nem tenném.
– Mire készülsz? – szólt közbe Imre Józsi.
Márton válaszra sem méltatta, csak fogta dobozát, és indulni készült.
– Kibírja? – mutatott Gábor Miska Márton dobozára.
– Úgy számoltam, igen.
– Vidd az enyémet is – nyújtotta felé sajátját Imre Józsi.
– Köszönöm, biztosan hasznát veszem, ha kimerülőben lesz az enyém.
– Járj szerencsével! – bocsátották útjára, ő pedig szapora léptekkel indult neki cseppet sem kockázatmentes útjának.

Edit elköszönt vendéglátóitól, s az aknásziroda felé vette útját. Nem akart lábatlankodni a diszpécserközpontban, ahol nagy lett a nyüzsgés. Egymás után érkeztek a fontosabbnál fontosabb személyek, akiknek okoskodását amúgy sem akarta hallani.
Ráadásul mind az ő férjére várt, hogy kihallgassák és számonkérjék, ha esetleg valami kifogásolni valójuk akadna. A pokolra az egész procedúrával, kelt ki magából Edit. Márpedig nem fogják zaklatni ezek az emberek, akiknek nagyon ritkán szénporos a szemük.
Béla diszpécser kikísérte a lázongó lelkű asszonyt, és röstelkedve kért elnézést:
– Ne haragudj, amiért nem tudok veled törődni, de látod, mi van itt! Sajnos az aknára se mehetsz ki, ám hamarosan

leszállhat az éjjeles, és leváltják Mártont, aki repülni fog hozzád.
– Köszönök mindent, és ne aggódj miattam. Pál Tibi majd gondoskodik rólam.

Gyorsan s akadálytalanul jutott fel a 6-os számú legurítón. Nemrégiben lett átbővítve, így nem is jelenthetett gondot a 80 méter hosszú, 60 fokos vágat megmászása. Az egész nem tartott öt percbe, s már fent is volt a második szinti keresztvágatban, ahol kétszáz métert kellet megtennie szintesen, ami módot adott egy kis szusszanásra.
Szüksége is volt rá, meg a dobozának is, mert az erőltetett menet következtében egyre melegebb levegőt szívott, s némi légszomj lépett fel. De foglalkozott is a saját épségével, rendre csak az a szerencsétlen járt az eszében, aki lehet, hogy éppen abban a pillanatban teszi meg első lépéseit a halál felé. Hogyan is lehetett ilyen feledékeny, hogy tehetett ilyet? Hogyan fog szembesülni önmagával, ha pályafutásának első komolyabb hibája által valakinek a gyilkosává válik? – marcangolta lelkét az önvád.
Szíve hevesebben kalimpált, halántékaiban erős lüktetést érzett, de elsősorban a rettegéstől, nem pedig a fizikai megterheléstől. Feledett mindent és mindenkit, s eszelősen csak az lebegett a szemei előtt: minél előbb meg kell őt találni. Minden másodperc számíthat, hajtogatta magában.
A 8-as számú léggurítóhoz érve kénytelen volt megállni addig, amíg lefeszítette az útjába kerülő drótkerítést. Határozott mozdulattal taszította félre a tiltókeresztet, majd habozás nélkül vágott neki a meredek gurítónak.
Annak idején sokat járt ide robbantani, akkor még nem is gyaníthatta, milyen fontossá válik számára ez a hely. Ha ez

most nem lenne, csak hatalmas kerülővel juthatna oda, ahová olyannyira igyekszik.
Ijesztő volt az elé táruló látvány. Már az első méterekben bebizonyosodott, hogy nem lesz könnyű útja. Törött, sérült ácsolatok, a főtéből félelmetesen lógó szikladarabok, beszakadt oldalbélés látszott, bármerre nézett, ám ez se riaszthatta vissza.
A benyomódott talpgerendák számos helyen eltörték a létrát, melynek elvétve akadtak ép fokai, ezért csak lassan haladt felfelé, pedig legszívesebben röpült volna. Egyre nagyobb légszomj kerítette hatalmába, testrészei egyre nehezebben engedelmeskedtek. Kis pihenés jó lett volna, de hajtotta tovább az önvád.
Félúton sem járt, mikor néhány méterre fölötte az egyik ácsolat hatalmasat roppant, és az elmozdult oldalbélelés mögül egy labda nagyságú homokkő borult ki, mely ijesztő robajjal zúdult lefelé. Az utolsó pillanatban vetődött át a túloldalra, ahol fájdalmasan terült el. Beverte jobb térdét és az oldalát, de a nagyobb gondot a fejéről leeső és alázuhanó kobakjának az elvesztése jelentette.
Viszont mindennél fontosabb volt, hogy a csutorát egy pillanatra sem ejtette ki a szájából, orrán is fennmaradt a csipesz, s a készüléke is ép maradt.
Pillanatok alatt rendezte sorait, s újult erővel, hajadonfőtt folytatta útját az őrületbe. Most már arra is ügyelni kellett, nehogy beüsse a fejét az alacsony helyeken. Fohászkodva húzta magát felfelé, bármely pillanatban újabb kődarab követhette az előbbit, beláthatatlan következményekkel.
Sikerült gyorsan túljutni a kritikus szakaszon, ám túl sok energiájába került a feszített tempó. Erősen szédült, az ajkai zsibbadni kezdtek. Valaha meg se kottyant volna

hasonló megterhelés, de már eljárt felette az idő, állapította meg keserűen. Nem számít, akkor is ki kell bírni, biztatta magát és továbbhaladt.
Fel sem ocsúdott az előbbi megpróbáltatás hatása alól, újabb nehézséggel találta szembe magát. Egy több tonnás szikla tört utat magának valamikor régebben, terpeszkedve csúszhatott lefelé, amikor elakadt az útjába kerülő támok erdőjében. Most pedig elzárta az amúgy sem tágas szelvényű gurítót majd' teljes egészében.
Megállt a szűk lyuk előtt, ahol surrogó hangot adott a felgyorsult levegő. Robbanni tudott volna dühében. Az nem létezik, hogy vissza kelljen fordulni! Lehajolt és szemügyre vette a rókalyuk nagyságú rést, ami a gurító oldala és a szikla között maradt.
Úgy találta, hogy be tudja magát préselni, ám hogy milyen hosszú szakaszt kell megtennie, és elfér-e mindenhol, azzal nem foglalkozott, mint ahogy azzal sem, mi lesz, ha közben ugrik egyet a bánya, és odaszorítja valahová. Könnyen kelepcébe kerülhet, ahonnan visszakozni nem lehet.
Lassan és keservesen haladt a szűk résben, szeme megtelt porral a huzatban, így csak tapogatózni tudott. Tartalék doboza nagymértékben nehezítette mozgását, míg egyszer úgy el nem akadt, hogy kénytelen volt megszabadulni tőle. Homlokán hosszan felrepedt a bőr, miután belefejelt egy lándzsaként meredő törött deszkába. Csorgott a vére, végig az arcán, keveredve a korábban lerakódott szénporral.
Pokoljárásnak tűnt az a hat-hét méter, amit kúszva tett meg, testét jó néhány ütés és horzsolás fájdította, ám végül elérte célját. Kiérve a kutyaszorítóból, megpillantotta feje fölött nem is olyan messze az első szinti fogadóvágatot, ahol

kiegyenesedve, szintesen kell megtennie útjának hátralevő részét. Gyerekjátéknak tűnt az eddigiekhez képest.
Hamar változtatnia kellett véleményén. Mire felért az áhított helyre, addigra elkészült minden erejével, ráadásul a készüléke is kimerülő félben volt. Légszomja egyre kínzóbb lett, erősen szédült, és kezdte reménytelennek látni helyzetét.
Körülbelül száz méter lehetett vissza, hogy elérje a trafókamra bejáratát, ám egyre lassult mozgása, míg végül térdre rogyott, felsőtestével nekidőlt az oldal bordázatának, és merően bámult maga elé. Lélekben feladta a harcot, s csak abban reménykedett, hogy az a másik életben marad.
Zihálva lélegzett, a készülékből perzselő levegőt szívott. Tisztában volt vele, hamarosan fuldokolni fog, ami pánikot váltott ki belőle. Eldöntötte, hogy nem fog szenvedni, akkor inkább kiköpi a csutorát, és gyors halála lesz. Hirtelen erős, szúró fájdalmat érzett a szívénél. Ösztönösen odakapott, s úgy maradt görcsbe rándulva egészen addig, amíg nem engedett a fájdalom.
Egy szelet csokoládét szorongatott a kezében, mikor visszanyerte tudatát. Ott lapult a szíve fölött az ingzsebben. Egy szelet csokoládé, amely felélesztette vasakaratát. Egy szelet csokoládé, amely emberfölötti erővel ruházta fel.

Editnek szemet szúrt Pál Tibi gondterhelt arca. Egymással szemben ültek az aknászirodában. A férfi szándékosan kerülte a nő fürkésző tekintetét.
– Ugye baj van? – érdeklődött Edit.
– Még nem tudni.
– Beavatnál engem is?
– Egy emberről nem tudunk semmit.

– Az, hogy lehetséges?
– Az őr, aki ürítette a bányatérséget, valószínűleg nem vette észre. Bent rekedt a veszélyeztetett övezetben. Ha még él is, bármikor bajba kerülhet.
– Márton, ugye úton van felé?
– Ahogy mondod.
– Ő is veszélyben van?
– Ne féltsed! Ha ez a gyilkos erejű gázkitörés nem tudott kibabrálni vele, akkor semmi.
– Fölösleges volt hazudnod – mondta Edit csendesen, és felállt helyéről. Odalépett az ablakhoz, és a szemközt húzódó hegygerinc vonalait kereste tekintetével.

Az utolsó pár métert önkívületi állapotban, testét a sárban vonszolva tette meg. Mikor magához tért a trafókamrában, a doboza ott hevert mellette a talpon. Szívta tüdőjébe a bánya behúzójából a friss levegőt.
Fél méter átmérőjű lyukat fúrtak valamikor a trafó végére az alsó szintről, ezzel biztosítva az áthúzó légáramot. Nagy vihart kavart a beruházás Nem indokolta szakmailag semmi, hogy egy nyúlfarknyi trafókamra levegőellátásáért 80 méter hosszú lyukat fúrjanak hatalmas költségvetési vonzattal. Bőven megfelelt volna egy 400-as ventilátor, amely az első szinti mélyfekü-vágatból biztosította volna a szellőzést. Szerencsére, politikai döntést született. A méregdrágán beszerzett fúróberendezésnek bizonyítania kellett szükségességét, mindenképp munkába kellett állítani. Ha ez akkor nem így történik, most egy ventilátor nyomná be a gázzal szennyezett levegőt.
Nehézkesen feltápászkodott, még mindig ott szorongatta kezében a szelet csokoládét, amit Edit pakolt be neki

meglepetés gyanánt. Az imádott asszonyra gondolt, aki szerencsére mit sem tudhat az ő vesszőfutásáról. De már vége az őrületnek, több veszélynek nem teszi ki magát. De vajon lesz-e még felhőtlen a boldogságuk valaha, nem árnyékolja-e be súlyos hibájának megváltoztathatatlan következménye? A reá váró börtönévek nyomasztó gondolata eltörpül a fájdalmas tudathoz képest, hogy egy emberélet szárad a lelkén. Perceken belül elválik, mi várhat rá, gondolta. Ha itt leli valamely berendezés mögött, akkor megkönyörült a sors. Ha kint hever valahol a mélyfekü-vágatban, akkor mindennek vége.
Erőtlenül, imbolyogva lépdelt, jobbra-balra betekintett a trafók és kapcsolók mögé. Csak néhány méter volt vissza, s még sehol senki. Kezdett beletörődni sorsába, csüggedés járta át lelkét. Pusztán kötelességből, a remény legkisebb jele nélkül nézett mögé a legbelső trafónak, ahol felfedezte a békésen szundikáló keresett személyt.
Odébb ment néhány métert, ahol öklendezni kezdett, majd lerogyott a talpra, fejét a térdeire hajtotta és legszívesebben elsírta volna magát. A fenevad ugyan áldozatot nem szedett, de őt sikerült megtörnie.
– Rosszul érzi magát? – hangzott a félszeg hang.
Márton megemelte fejét, és vádlón bámult a vékony férfire.
– Maga az, főnök? – eszmélt az megszeppenve. – Kérem, bocsásson meg, kicsit megaludtam, de már éppen indulni készültem.
Márton nem szólt egy szót sem, csak nézett egyre gerjedő haraggal szemében. Legszívesebben felkente volna a főtébe azt az átkozottat, kiért nemrég az életét kockáztatta.
– Ne haragudjon rám, főnök! – kérlelte a férfi, majd magyarázkodni kezdett.

– Volt időm józanodni és gondolkodni. Talpra fogok állni, és rendbe teszem az életem. Soha többé nem nyúlok a pohárhoz. Ez így lesz, elhiheti, mint ahogy azt is, maga mentette meg az életem. Ha nem ilyen jóságos, és hagy a sorsomra, nem lett volna erőm kilábalni a gödörből.
Márton még mindig nem szólt, ám szeméből kihunyt a harag tüze. Némi kárpótlást érzett szenvedéséért.
– Megbocsát nekem? – kérdezte a férfi remegő hanggal.
– Csak becsüld meg magad! – válaszolt Márton kurtán, s nem érzett már dühöt szívében, amely csak arra vágyott, hogy kedvesét mielőbb magához ölelhesse.

6.

Lendületesen húzott az akna felé az egy vagonettből álló népes. Egyedül ült benne, idegeit még mindig borzolták a mögötte hagyott műszak eseményei.
Nem ilyen búcsúra vágyott, az önmagába vetett hite foszlott köddé néhány óra leforgása alatt. A természet bebizonyította: ha épp úgy tartja kedve, csak játékszere az ember, bármily erősnek és megingathatatlannak is hiszi az magát, minden tudásával és hatalmával együtt.
Mire kiértek a „B" pontra, kezdett belenyugodni a kudarcba, ám újabb megpróbáltatásnak nézett elébe: hamarosan eljön az utolsó kiszállás ideje.
Nagyot zökkent a népescsille, amikor fékezett a mozdony, és megállt. Összeszedte holmiját, már amit nem hagyott el valahol a bányamezőben. Jobb kezével megkapaszkodott, aztán gyakorlott ugrással kint is termett a népesből. Alig tett pár lépést, amikor Tóth Jakabbal találta szemben magát, aki a felvigyázók melegedő fülkéjéből pattant ki.
– Mi a gond mester? – kérdezte Márton. – Miért nem szálltunk már ki?
– Magát vártam – rebegte az öreg.
– Miben segíthetek?
– Én csak… Én csak meg szeretném köszönni, amit értem tett az évek során.
– Ugyan már! – legyintett Márton, és megszorította a felé nyújtott kezet.
– Keresték telefonon.
– Kicsoda?
– A Tibi főnök.
– Máris beszélek vele, csak adja erre azt a telefont!

Tóth Jakab készségesen kapta fel a kagylót, és kérte az aknászirodát, majd nyújtotta Mártonnak.
– Micsoda fejlődés! – rázta meg a fejét Márton álmélkodva. Közben meghallotta Pál Tibi érces hangját, aki rögtön tréfálkozni kezdett.
– Remélem, hajlandó leszel végre kiszállni, elég bajt kevertél!
– Ne aggódj, holnaptól úgyis tied a pálya.
– Iparkodj, mert a teljes szak itt várakozik az iroda előtt. A helybeliek, a vidékiek, a Polskik, mind itt vannak, senki se ment haza.
– Hogy fogtok holnap dolgozni? – csóválta fejét Márton.
– Az már legyen az én gondom, de valakit kifelejtettem a felsorolásból.
– Halljam, ki az?
– Inkább adom, hisz alig bír magával – nevetett Pál Tibi, és átadta Editnek a telefont.
– Én is itt vagyok – szólt bele meghatottan.
– Én pedig perceken belül ott leszek.
– Várlak nagyon.
– Ígérem, semmi se gátolhat meg!
– Abban biztos vagyok – jegyezte meg Edit sejtelmesen.
– Régóta vagy itt? – kérdezte Márton aggódva.
– Pár perce érkeztem – füllentett Edit szemlesütve.
– Biztos hallottál róla, volt egy kis zűr idelent. De ne aggódj, nem volt vészes! – zárta le a témát Márton fellélegezve.
– Akkor siess! – kérlelte Edit gyengéden.
– Repülök, a szó szoros értelmében véve, úgyhogy el se köszönök – mondta Márton, és átadta Jakabnak a telefont, aki letette azt.

– Meddig kell itt őrködni? – kérdezte az öreg.
– Amíg le nem váltják, vagy a diszpécser el nem küldi.
– Értettem!
– Akkor jó szerencsét, mester – köszönt Márton, és elindult az akna felé.
– Még valamit! – állította meg Jakab. – Mi lesz velem? Valaki meg tudja mondani?
– A Pál Tibi gondját viseli. Legalábbis amíg bánya lesz.
– És utána?
– Utána? Azt se tudom, hogy az én utam hová vezet – felelt Márton szomorúan.
Pedig dehogynem tudta ő! Látta ő, kinek mi lesz a sorsa. Látta ő az öreget hontalanul bolyongani az utcán, miután nemcsak a munkahelye szűnt meg, hanem a legényszálló is, amely a fedelet jelentette a feje fölött. Hacsak a gondviselés nem fogadja kegyeibe, nehéz sorsra van ítélve. Látta ő széthullani a boldog családokat; az egykor büszke tekintetű férfiakat könyörögni a legócskább munkáért; a külhoni munkából évente kétszer hazalátogató, komor tekintetű bányásztársakat; a szégyentől pironkodva, segélyekért sorban álló asszonyokat. De látta önmagát is, amint kudarcot kudarcra halmoz az álláskeresésben, idegeit felőröli a tehetetlenség, és egyre mélyebbre kerül a végeláthatatlan szakadékban.
Fejét magasra emelte, s megpróbálta gyorsan elhessegetni gondolatait, elvégre is volt még pár perce vissza bányászpályafutásából. Megfáradva, kissé sántikálva közelített az aknához, sajgó arcába belevágott a csípős hideg levegő. Csizmája alatt recsegett az elterített zúzottkő, a kanyaron túl egy mozdony dohogott, de mindenből már semmit sem érzékelt. Szinten várta a kas, hogy három perc

alatt kirepítse a napszintre, amit úgy várt minden bányász egész műszakon át. A csatlós magasba emelt kézzel intett búcsút, és hármat ütött a jelzőre. Kisvártatva nagyot rándult a kötél, aztán sebesen indult meg felfelé a robosztus acélszerkezet.
Nem engedte le a védőfüggönyt, úgy állt szemben a bejárattal. Egy utolsó pillantást vetett a talpa alatt eltűnő harmadik szinti rakodóra, aztán behunyt szemmel hallgatta az orrától pár centiméterre surrogó vezérlécet. A kas egyre gyorsabban száguldott, átjárta testét a fagyos hideg. Hallotta a második, első, aztán a tárószint zaját, majd érezte a külszín friss leheletét.
A felszabadult öröm, amely ezt a pillanatot szokta köszönteni, ezúttal elmaradt.
Nagyot zökkent a kas, amikor beállt a szintre, a lengőpad zajosan csapódott vaskos körmeivel, közvetlenül a lábfeje mellett. A csatlósfülkében melegedő szállítási emberek megemelték kobakjukat, de ő ezt se vette észre.
Rezzenéstelen arccal, előreszegett fejjel indult az új élet felé. A lelkének, a szívének, az életének egy részét, a büszkeségét hagyta ott, 650 méterre a föld alatt!

VÉGE

A KOMLÓI SZÉNBÁNYÁK VÉGNAPJAI FÉNYKÉPEKBEN

A következő oldalakon egy válogatás tekinthető meg, amelyet Klárik István gyűjteményéből állítottam össze, - a saját emlékeimhez kapcsolódóan - a beleegyezésével. Ezúttal is köszönöm neki az önzetlen segítségét.
István, maga is átélte a bányabezárás folyamatát, miközben számos bányászt, bányatérséget és jónéhány fontos eseményt örökített meg fényképezőgépével.
Így például a 186-os oldal felső képén az utolsó termelő műszak szénbányászai láthatók, - a bányapallóra ő írta fel a dátumot - míg az alsón, az utolsó csille szén, amelyre valaki ezt írta: HAJRÁ BÁNYÁSZ, NE ADD FEL A REMÉNYT!

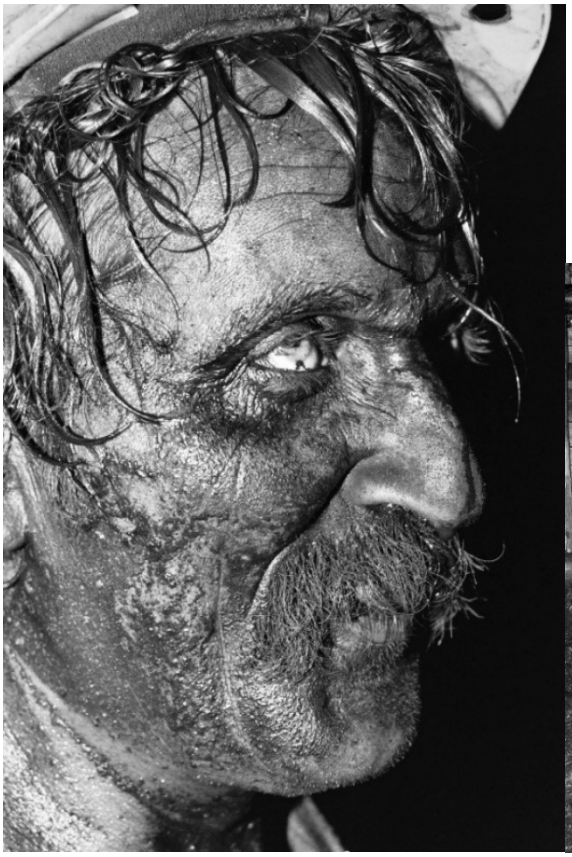

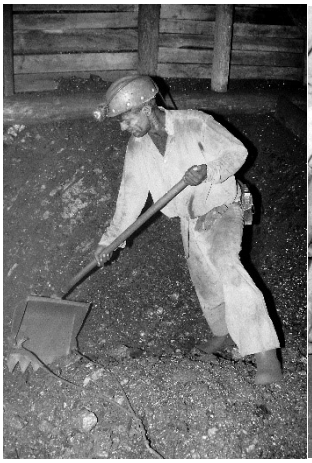

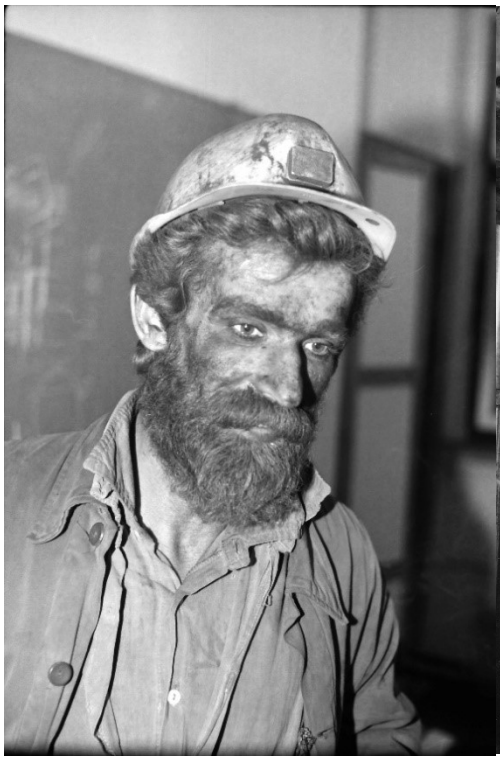

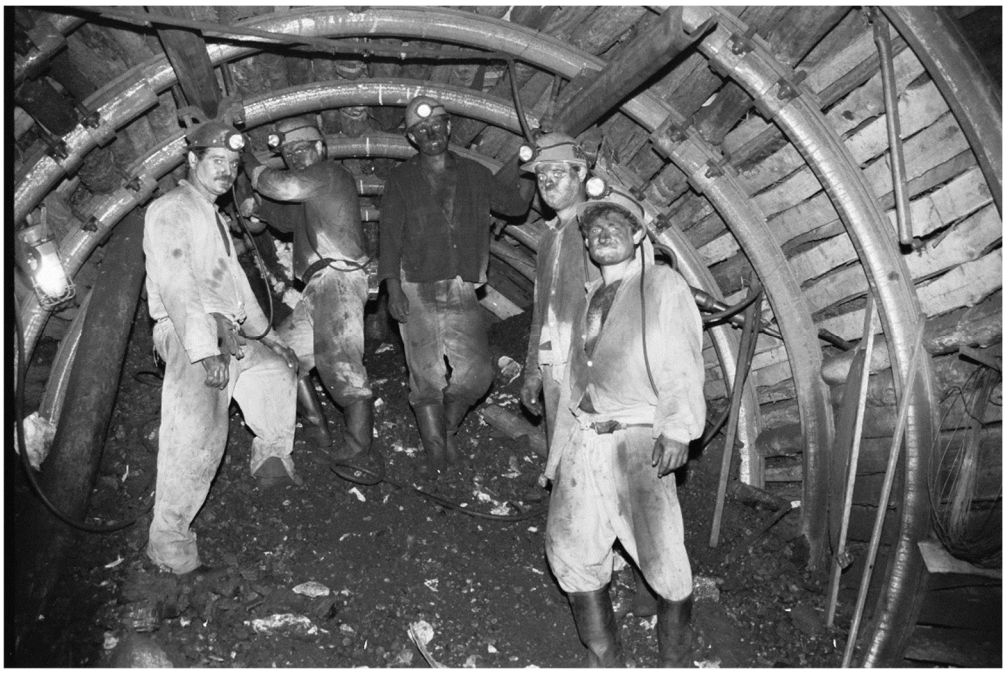

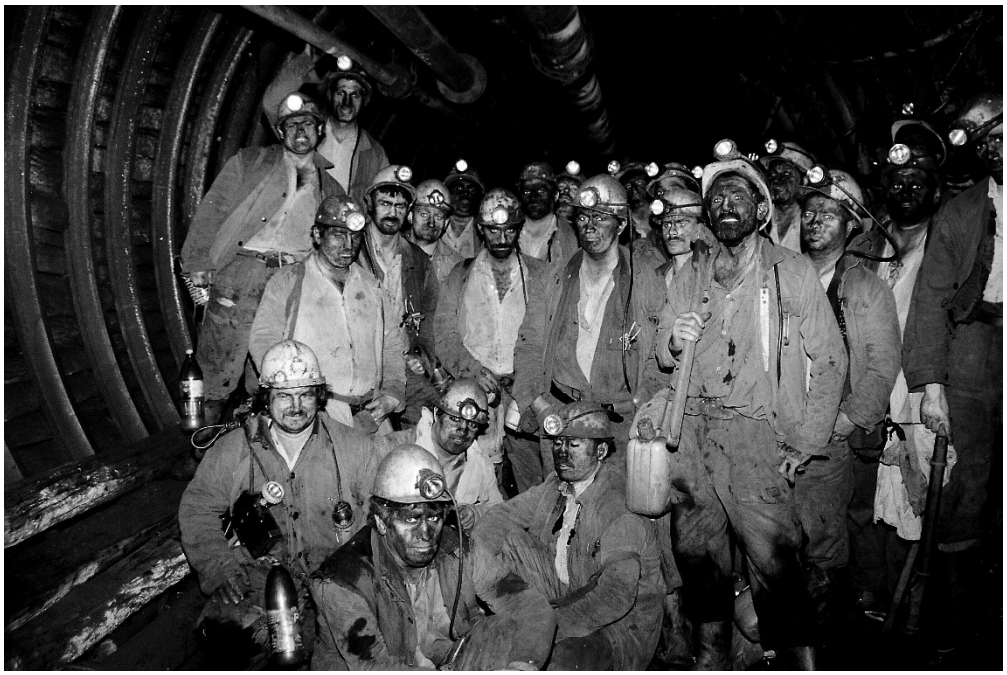

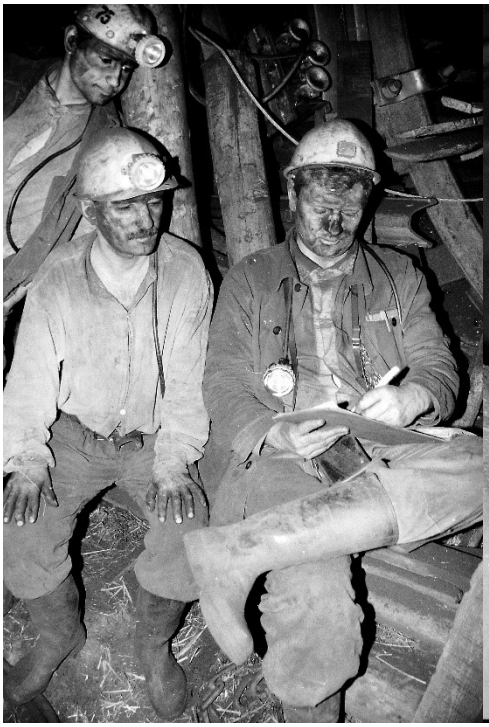

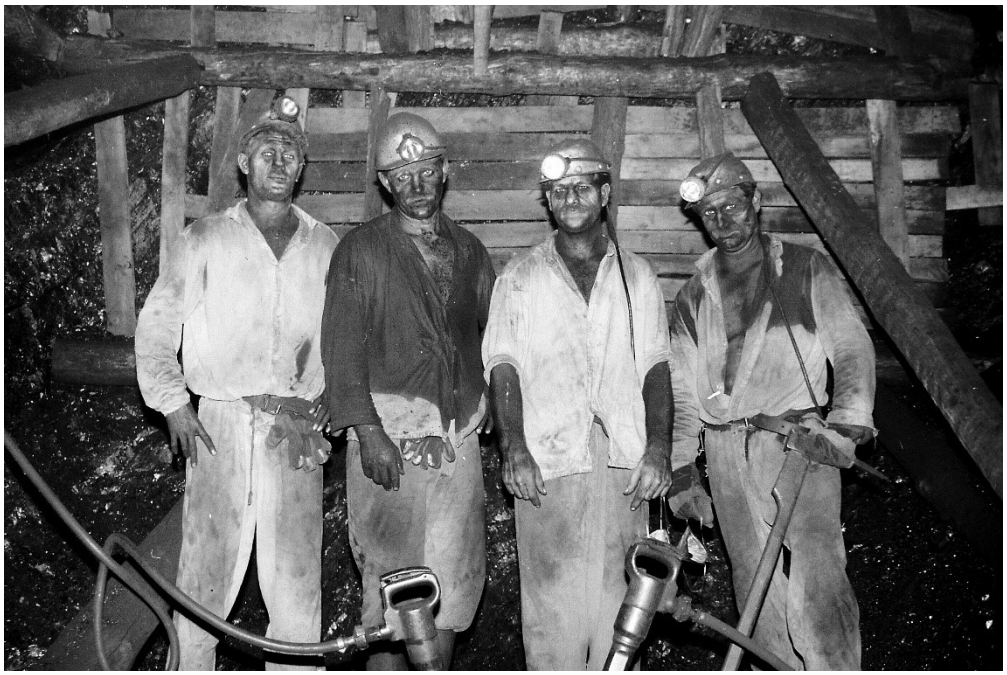

1999. XI. 12 ZOBÁK.

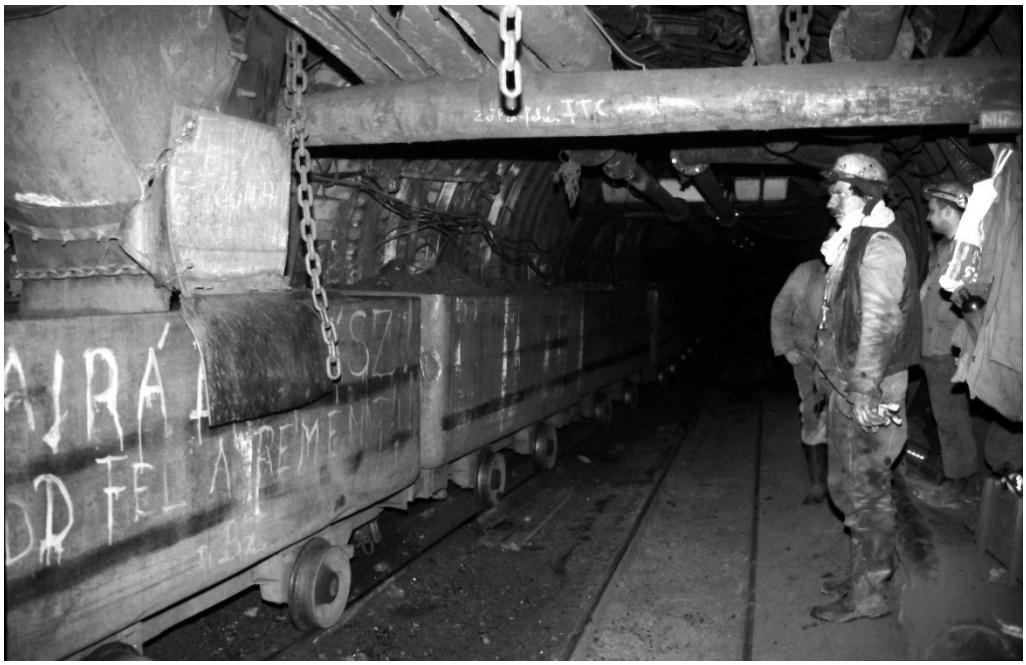

ZOBÁK AKNA
52 04 08-2000-01 31

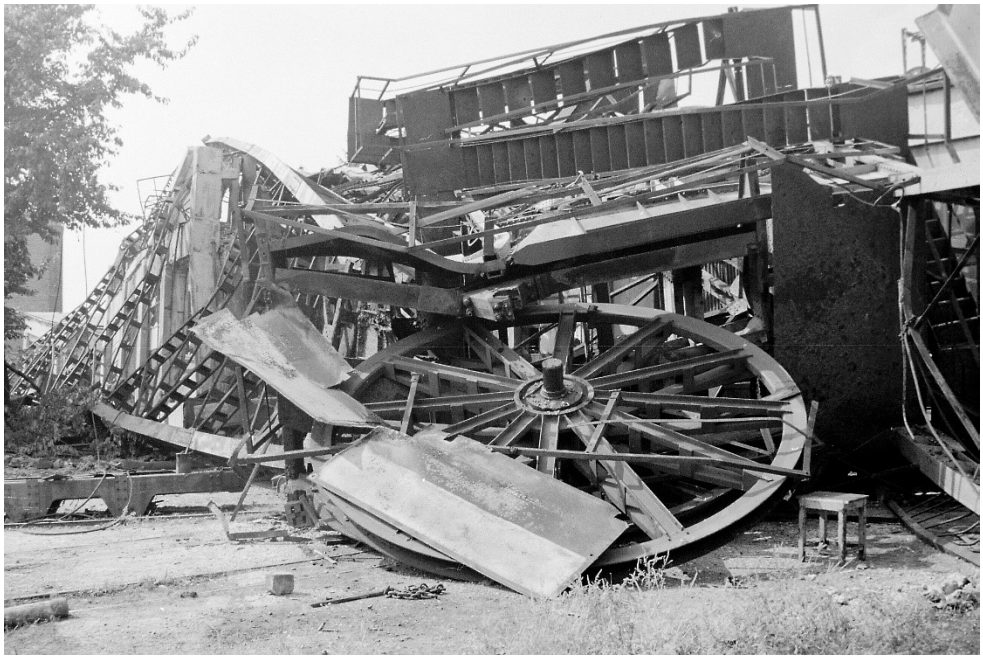

SZÓSZEDET

Akna	A bányát és a külszínt összekötő vágat
Aknatorony	Az akna fölött elhelyezkedő torony
Aknász	Munkavezető, termelés irányító
Bumli	Igazolatlan hiány
Csatlós	Aknakiszolgáló személy
Csille	Szállító eszköz, kis méretű vagon
Csillés	A vájár munkáját segítő személy
Faléz	Elosztás, névsorolvasás
Faléz-tábla	Nagy tábla, itt végzik az elosztást
Fejtés	Széntermelő munkahely
Főte	A bányatérség felső határoló felülete
Gurító	Meredek dőlésű bányavágat
Kaparó	Szállító berendezés
Kas	Az aknában ezzel szállítanak, nagy lift
Kobak	Védősisak
Légajtó	Légterelési eszköz, vaskos ajtó
Népes	Személyszállító eszköz, csille
Márka, pléh	Személyazonosító kis tábla, számmal
Raport	Értekezlet, megbeszélés
Raportterem	Iroda, ahol értekezletet tartanak
Réselő	Fejtőkalapács, kézi jövesztőeszköz
Vágat, tárna	Földalatti járat, folyosó
Vájvég	Vágat vége, ez halad előre
Vájár	Bányász szakmunkás

A SZERZŐ

MAGYAR ZSOLT

1965-ben születtem Budapesten. Tizennégy éves koromban a kényszer ültetett a komlói vájáriskola padjaiba, hogy húsz év bányászkodást követően ugyanez az erő ragadjon ki a föld mélyéből. Saját bőrömön éreztem a bányabezárások gyötrő hatásait, s hogy ne merüljön a feledés homályába a bányászélet és annak minden szépsége és fájdalma, a saját tapasztalataimat formáltam könyvvé. A *Szénporos élet* című művem egy hiteles és izgalmas korlenyomat, amelyet tisztelettel ajánlok bányászoknak, azok féltő családtagjainak és minden bányászat iránt érdeklődőnek.

Ezután születtek meg további könyveim, amelyek mind más témakört érintenek. Folyamatosan dolgozom az újabb műveken.

Jó szórakozást kívánok a könyveimhez minden kedves olvasómnak.

Jó szerencsét!

Magyar Zsolt